Za “Vreme” govore:

SAŠA JANKOVIĆ, ZORAN STOJILJKOVIĆ, ZORAN FERIĆ

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

01305

9 770353 802002

VREME

broj 1392

7. septembar 2017.



Kultura dijaloga u Srbiji

ZAPIŠAVANJE JAVNOSTI

Office 365



OD SADA U SBB SOLUTIONS PONUDI SVE ŠTO VAM JE POTREBNO ZA BIZNIS: WORD, EXCEL, E-MAIL...

OTKRIJTE SVE PREDNOSTI KANCELARIJE U CLOUD-U

24/7 PODRŠKA
Uz 99.9% pouzdanosti servisa i 24/7 podršku, dobijate pouzdano radno okruženje i IT ekspertizu koja je do skoro bila dostupna samo velikim kompanijama.

PRISTUP SA VIŠE UREĐAJA
Omogućite zaposlenima da pristupe mejlu i radnim fajlovima sa računara, mobilnog telefona, tableta ili preko web-a.

BEZBEDNOST I ZAŠTITA
Radite u poznatom okruženju sa pojačanom bezbednošću uz naprednu zaštitu i nadgledanje bezbednosti transfera važnih podataka.

DOSTUPNOST BILO GDE
Pristupite dokumentima bilo gde i bilo kada. Uz OneNote, sve izmene koje napravite na poslovnom računaru, automatski su dostupne i na mobilnom telefonu.

ONLINE SKLADIŠTENJE
OneDrive, skladište dokumenata veličine 1TB, vam omogućava da odredite ko iz tima ima pristup dokumentu i kakve promene može na njemu da pravi.

KORISTITE OFFICE DESKTOP APLIKACIJE ILI CLOUD ALATE ZA PRODUKTIVNOST I KOMUNIKACIJU

www.sbbsolutions.rs

SBBSOLUTIONS

VREME
BROJ 1392
7. septembar 2017.

04 Zoom: Urino-kultura...
06 Slučaj Laban: Čupanje grkljana
08 Intervju: Saša Janković, predsednik Pokreta slobodnih građana
13 Nuspojave: Srbovanje, opijum za poražene
14 **Portret savremenika: Goran Vesić**
18 Intervju: Prof. dr Zoran Stojiljković, predsednik Ujedinjenih granskih sindikata Nezavisnost
22 Izmene Zakona o BIA: Pod velom tajnosti
28 Ekonomija: Slučaj RTB Bor
31 Lisica i ždral: Lelek sebra (DCXXXII)
32 Zaštita životne sredine: Regionalna deponija u Novom Sadu

KULTURA

36 **Jubilej: Andrić naša svakodnevica**
40 Izložba: Spojeni fantastičnim
42 Istorija na izložbi: Kad je kašika vrednija od prstena
44 Knjige: Kupusara bez mesa
46 Intervju: Zoran Ferić, pisac
49 TV Manijak: Imitacije života

SVET

50 **Grčka: Invazija Kineza**
54 Severna Koreja: Strah od H bombe
56 Burma: Muke po Rohindžama
61 Navigator: Namagarčeni slonovi
62 Vreme uživanja: Lek protiv sekiracije



On deluje kao čovek koji rešava sve probleme: od organizacije stranačkih, lokalnih, parlamentarnih i predsedničkih izbora u Srbiji, ali i u susednim zemljama, do uklanjanja deterdženta iz beogradskih fontana

PIŠE: RADOSLAV ĆEBIĆ



Andrićeva zadužbina je konstantni oslonac trajanja dela našeg nobelovca, pa tako i ove, jubilarne godine od njegovog rođenja

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ



Dok je Zapad otpisivao privredno posrnulu Grčku, Kina je u nju ušla na mala vrata sa velikim investicijama i još većim planovima. Sada EU i SAD sviraju uzbunu, a Kina od "svog najvećeg evropskog prijatelja" traži i poneku političku uslugu

PIŠU: GEORGIOS STAMKOS I MILICA KOSANOVIĆ

Na naslovnoj strani: Statua "Maneken pis" u Briselu obučena u srpsku narodnu nošnju, februar 2011.
Fotografija: Betaphoto

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

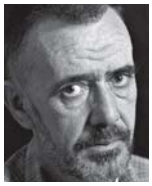
e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica
ISSN 0353-8028,
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno. Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ



Urino-kultura: Disciplina mokrenja udalj je glavno takmičenje u srpskom političkom višeboju i postaje dominantno obeležje scene na kojoj se rastaču već dobrano rastočene vrednosti društva

U silnom samoljublju Vučić prema svemu i svima gaji prezir i počinje da neguje tviteraški rečnik, samo što njegove opaske nisu ukalupljene u 140 slovnih znakova već ima sve vreme ovog sveta da nas ubeđuje kako nam nikad nije bilo bolje

UPOTREBA REČI I LJUDI: TUMOR MARKER

Što su reči bahatije i poganije, iza njih se krije dublji povod nego što bi se dalo naslutiti. Pokazna vežba o takvom obrascu ponašanja, govoru i kulturnom modelu u celini nalazi se na stranicama koje slede u ovom broju "Vremena". Gradonačelnik Subotice iz redova SNS-a je eksplodirao i obasuo uvredama i pretnjama sugrađanina i stranačkog kolegu.

Kad malo začeprkate iza tog sada već bivšeg skandala, videćete da je to odraz lokalne politike na severu Bačke gde su se umešale velike pare, veliki interesi i velika politika. Od banalnog pitanja šta to bi sa gradonačelnikom – praćenog čuđenjem što se partijski aparat SNS-a toliko upregao da ga izvuče iz šete – kad dakle malo zagrebete iza zvučnih kulisa koje zabavljaju narod dan, dva, otkrićete da oni znaju o čemu govore i da su spremni da se popišaju po ono malo tragova zdrave pameti.

Niko tu nije nevin. Ni kad je reč o opoziciji, ni kad je reč o vlasti. Urino-kultura postala je marker za društveni tumor koji je već dobrano razjeo mogućnost civilizovanog dijaloga.

Onaj ko pristojno govori gotovo da zvuči anahrono, a dijalog je zamenjen nadgornjavanjem (ili, srpski rečeno: nadjebavanjem) i ta disciplina mokrenja udalj kao glavno takmičenje u srpskom političkom višeboju postaje dominantno obeležje scene, na kojoj se rastaču već dobrano rastočene kulturne vrednosti društva.

Gnev, bes, očaj i bespomoćnost sabijaju se u 140 slovnih znakova koliko može da se strpa u jedan tvit, a kad nema druge scene, kada je dijalog prekinut, onda tu kulja sve i svašta.

Doprinos tome daje, nažalost, i predsednik države koji pred širokim televizijskim auditorijumom vadi nekakve opskurne tvitove za koje niko nikada ne bi ni čuo da ih on, rekao bih sladostrasno, i ne objavljuje. Na primer, onaj da je začet u švalerskoj vezi svoje majke i nekog Albanca.

Od kad je sveta i veka, nepristojni, jurodivi, podmukli i lažljivi šetaju svetom, ali ovakve škrabotine uzimati za dokaz da su svi protiv njega dok on pošten, vredan i nenaspavan bdije nad sudbinom države i nacije takođe je dokaz nenormalne potrebe za isticanjem.

On tobože razdrlji grudi pred streljačkim strojem u kome u suštini nema nikog – a i ako ima nekog baš potpuno poludelog, eno su organi bezbednosti i reda da ga privedu pameti. Ne pravi se od toga najveća tema državne politike. Ne biva da je opskurni Milovan Brkić lider opozicije, ne biva da Sergej Trifunović govori baš o pišanju po Vučićevom grobu, kako se naknadno iščitalo jedno njegovo gnevno tviterisanje, i još manje biva da svi koji se ne slažu sa svim segmentima Vučićeve politike njemu, a pogotovo ne Srbiji – rade o glavi.

PREZRENJE: NIKO KAO JA

Vučić se u "Ćirilici" na TV Hepi s gnevom ravnim odglumljenom gnevu dramskog prvaka u nekakvom amaterskom pozorištu beči na gledaoce koji se već nisu upišali od muke i poručuje: "Oni polaze od toga da smo isti, mi nismo isti. Prezirem njihov nerad, prezirem njihovo buđenje u pola jedanaest, prezirem sve to što su uradili, prezirem što su govorili da



smo u minusu, a u stalnom smo plusu, da niko ne sme da pomisli da pozove ambasadore stranih država. Prezirem ih", rekao je Vučić o opoziciji.

"Oni se čudom čude kako Vučić može da stigne iz Požarevca, Majdanpeka i Bora, i sve to u jednom danu. Oni to nisu u stanju, sede po ceo dan u kafani, pa se čude i na računaru tvituju."

U tome i jeste problem. U silnom samoljublju Vučić prema svemu i svima gaji prezir i počinje da neguje tviteraški rečnik, samo što njegove opaske nisu ukalupljene u 140 slovnih znakova već ima sve vreme ovog sveta da nas ubeđuje kako nam nikad nije bilo bolje.

To je poplava reči koje kao i gnevne reči uvreda i pretnji, pominjane na početku ovog teksta, u velikoj meri imaju skrivenu nameru da prikriju pravo stanje stvari i da ukinu mogućnost dijaloga.

Politički govor prilagođava se potrebama tabloidnog poimanja sveta, prilagođava mu se brzinom svetlosti, granice ukusa pomeraju se i sve su niže i niže.

MUČENI MILISAV: KO S BEBAMA SPAVA...

Mislite da preterujem. Evo poslednje vesti pristigle pred pisanje ovog teksta:

"Ja sam pronašao roditelje odojčeta i vrlo lako smo se sporazumeli. I oni ulaze u Zadrugu, a majka je trudna i nosi trojke", kaže Željko Mitrović.

Željko Mitrović otkriva da se famozna beba, koja se prekosutra useljava u Zadrugu, zove Milisav i da dolazi iz Zrenjanina! Prvi čovek Pinka našao se na udaru dela javnosti kada se pročulo da će novorođenče ubaciti u rijaliti-šou i pratiti njegov život sve do punoletstva.

Željko poručuje dušebrižnicima da u sredu pažljivo gledaju useljenje 33 takmičara u luksuzno zdanje u kojem će provesti devet meseci i boriti se za nagradu od 50.000 evra. "Istina je da jedna beba ulazi u šou. Zove se Milisav, star je osam meseci i iz Zrenjanina je", kaže za "Informer" prvi čovek Pinka i pojašnjava u kakvim su tačno odnosima on i njegova supruga Milica sa ovom bebicom: "Nismo ga mi usvojili, kako se spekulisalo. Mi smo njegovi staratelji dok ne napuni 18 godina."

Mitrović dodaje da će beba u rijalitiju biti sa svojim biološkim roditeljima: "Pronašao sam Milisavove roditelje. Ne znam još da li će oni odmah ući u startnoj postavi ili nešto kasnije, videćemo. Ali sigurno je da će biti u Zadruzi sa svojim mezimcem i da će se brinuti o njemu. Inače, majka te bebe je ponovo trudna i nosi trojke."

Iako smo pokušali da izvučemo još detalja o ovoj neobičnoj porodici, vlasnik "ružičaste televizije" ostao je škrt na rečima jer želi da ovo iznenađenje ostavi za gledaoce Zadruge: "Mogu samo da kažem da su roditelji bebe u srednjim godinama i da su prilično slobodnog duha. Vrlo brzo smo se oko svega sporazumeli, tako da neće biti nikakvih problema", zagonetan je Mitrović.

Nadam se samo da će Milisavu redovno menjati pelene.¶



Čupanje grkljana

Gradonačelnik Subotice Bogdan Laban je sitna riba u velikoj igri na relaciji Beograd–Subotica–Budimpešta. Veze i sličnosti između Srbije i Mađarske sve su jače i vidljivije

Umesto 10. oktobar, Dan oslobođenja, Subotica već godinama slavi 1. septembar, dan kada je daleke 1779. godine od carice Marije Terezije dobila status slobodnog kraljevskog grada u okviru Habzburške monarhije pod nazivom Marija Tereziopolis. Ni prošli petak nije bio izuzetak. Kada je gradonačelnik Bogdan Laban (Srpska napredna stranka, nekad SDS) došao na proslavu, prisutni u svečanoj sali stare Gradske kuće pristojno su ustali i vredno aplaudirali. Seo je, kako se priliči, u prvi red pored predsednika Saveza vojvođanskih Mađara i Skupštine Vojvodine Ištvana Pastora, nerazdvojnog partnera SNS-a na svim mogućim nivoima vlasti. Laban je održao svečani govor, dodeljeni su priznanja i nagrade, horovi su pevali, lokalni političari su na ulicama trčali polumaraton. Domaćinska atmosfera na severu Bačke.

Samo šest dana ranije, u subotu u večernjim satima u hotelu Galerija, odigrala se nemila scena u kojoj je jedan od učesnika bio upravo gradonačelnik Laban. Drugi akter bio je Vladimir Polovina, takođe član SNS-a, asistent na Građevinskom fakultetu u Beogradu, široj subotičkoj javnosti do tada manje poznat.

Dan i po posle tog neobičnog susreta, na jednom portalu pojavio se audiosnimak dugačak petnaestak minuta, na kojem se čuje tirada jednog čoveka: "Još jednom te čujem, samleću te, kao mleveno meso. Gledaj me tim psihopatskim očima, gledaj me dobro. Gledaj me pravo, grkljan ću ti iščupati, kad ga ščepam, kao moj pitbul ću ti pojesti taj grkljan... Kako da se ponašam, bre, nemoj da te sad sagorim. Treba da ti betonske cipele dam?"

"Sagovornik" gradonačelnika, već pomenuti Polovina, snimao je "razgovor", što je i saopštio Labanu, kome to nije smetalo. Na kraju snimka se čuje nešto kao koškanje. Posle su i zvanično utvrđene povrede Polovine.

Autentičnost snimka je nekoliko sati možda bila pod sumnjom, ali čim je sutradan sazvana vanredna konferencija za štampu gradonačelnika, sve je bilo jasno. Mediji bliski gradskoj vlasti ili Savezu vojvođanskih Mađara brižno su prećutkivali hepening sve do njegovog "ozvaničenja".

BABE I ŽABE

Nakon bučnog susreta dvojice naprednjaka Polovina je otišao u obližnju policijsku stanicu da podnese krivičnu prijavu protiv Labana za fizički i verbalni napad, ali su ga zadržali u pritvoru "bez obrazloženja". Jer, dok je Polovina čekao

DOBRA SARADNJA: Viktor Orban i Aleksandar Vučić
Foto: Zoran Žestić /Tanjug

da dâ iskaz, stigla je prijava Bogdana Labana protiv Polovine zbog ugrožavanja sigurnosti.

Na hitno sazvanoj konferenciji za medije Laban je rekao da se izvinjava subotičkoj i srpskoj javnosti što je koristio "teške i neprimerene reči" u privatnom razgovoru. Negirao je da je fizički napao sagovornika, ali je odmah dodao: "Tvrdim i stojim iza toga da sam žrtva mafijaške klopke i izrežiranog slučaja, što me ne opravdava. Ali, sigurno se neću pomeriti sa crte gospodi kakav su Janković i Maglai." Mislio je na Sašu Jankovića, lidera Pokreta slobodnih građana, i Jenea Maglaija, jednog od disidenata Saveza vojvođanskih Mađara, vođe Pokreta za građansku Suboticu, lokalne višenacionalne opozicione formacije.

Bogdan Laban je rekao svoje, a novinarima je bilo zabranjeno da postavljaju pitanja. To se ponovilo i neki dan kasnije kada su obojica, i Laban i Polovina, dali svoje iskaze sudu. Da bi izbegao novinare, gradonačelnik je koristio sporedni izlaz. Kao da su pojedini subotički funkcioneri počeli da koriste metode premijera susedne države Viktora Orbana, koga već godinama niko od novinara ne sme ništa da pita. Izuzetak su lojalni društveno-politički radnici koji vredno čitaju unapred napisana pitanja. Ali nije ovo jedina veza sa Mađarskom u ovoj priči.

HVALA, VIKTORE

Vratimo se gradonačelniku koji je za "Blic" rekao da je razlog svađe bio to što je Polovina pre desetak dana izlepio nekoliko plakata po gradu sa natpisom: "Bogdane, Bog je ljut". Nagađa se da je tu reč o nekom nesporazumu oko nekretnina, ali je to, bar za sada, urbana legenda.

U kategoriju urbanih legendi spada i priča da je brat predsednika Vučića Andrej posetio Lajoša Čakanja, vlasnika najpoznatijeg subotičkog lokala "Bos", i navodno predložio da uđe u biznis s njim. Na šta je, kažu dobro obavešteni Subotičani, Čakanj pozvao u pomoć nikog drugog nego Viktora Orbana, koji je "sredio" stvari. Jedan vickasti tviteraš je čak predložio da se slika Orbana kao svojevrsnog sveca zaštitnika okači na zidove subotičkih kafana. Nikakve zvanične potvrde nema, niti je priča iole utemeljena na činjenicama, ali ona uporno kruži gradom već nekoliko meseci. Onda je na scenu stupio gradonačelnik Laban, i sve legende su zaboravljene.

Samo nekoliko dana posle incidenata (kafana, policija, sud) kao da se sve vratilo u subotičku normalu. Dan grada je prošao bez većih smetnji. Istina, neki su zviždali na početku svečanosti na glavnom trgu, ali sve se stišalo kada su probrani gosti stigli i prošli kroz za tu priliku postavljen metal-detektor na vratima u velike sale Gradske kuće.



BETONSKE CIPELE: Bogdan Laban
Foto: Zoran Žestić /Tanjug

Na osnovu prvih reakcija stranaka, moglo se zaključiti da dramatičnih potresa, u vidu smene gradonačelnika, neće biti, ili bar ne u skorije vreme. Matična Labanova partija, Srpska napredna stranka, ogradila se od ponašanja i pretnji gradonačelnika Subotice. Ali, u tom saopštenju se navodi da je Laban tako postupio zato što su neki tamo pokušali da ga primoraju da nešto krade, i to isti oni koje "danas štite zaštitnik kriminalaca Saša Janković i Demokratska stranka".

Sa druge strane, predstavnici DS-a, Nove stranke i Pokreta slobodnih građana zahtevali su da gradonačelnik podnese ostavku. "Laban je prava slika vlasti u Subotici i vlasti u Srbiji, ali nije prava slika građana Subotice i Srbije. Čovek koji je pretučen je član SNS-a. Kako li se onda ponašaju prema opoziciji, ako se tako ponašaju prema svojim članovima?", rekao je Saša Janković na konferenciji za medije u Subotici. Jene Maglai je pozvao Savez vojvođanskih Mađara, koalicionog partnera SNS-a, da podnese zahtev za smenu gradonačelnika, jer nije dovoljno da se SVM samo distancira od njegovih postupaka.

NOVAC IZ MAĐARSKE

SVM kao da je bio u dilemi, valjda zbog nedostatka jasnog putokaza iz Beograda (i iz Budimpešte). Timea Horvat, zamenica gradonačelnika Labana i predsednica lokalnog ogranka SVM-a, nakon kratkog iščekivanja osudila je ponašanje svog šefa u Gradskoj kući ocenivši ga kao nedolično i zatražila je od partnerskog SNS-a da raščisti situaciju. Izgleda da je raščišćeno, jer je njen stranački šef već nekoliko dana kasnije bezbrižno ćaskao sa "nedoličnim" Labanom u prvom redu Velike sale Gradske kuće.

Odnosi na relaciji Beograd–Pastor–Budimpešta su za sve učesnike isuviše značajni, a da bi jedan ratoborni lokalni moćnik mogao da ih poremeti. Naime, ta pomalo neprirodna i fatalna privlačnost između Aleksandra Vučića i Viktora Orbana, a samim tim i između Srbije i Mađarske, jedan je od temelja spoljne politike obe zemlje. Ni Mađarska, baš kao ni Srbija, ne stoji najbolje sa susedima, izuzev, naravno, međusobnih odnosa.

Sličnosti bodu oči, čak su i komunikacijski trikovi slični: Beograd maltene objavljuje rat Makedoniji i nakratko prazni tamošnju ambasadu; Budimpešta zbog intervjua odlazećeg holandskog ambasadora ("nećemo više da finansiramo »

korupciju") identično postupa sa Hagom, naređuje tamošnjem mađarskom ambasadoru da se vrati kući i ministar Sijarto (poznat u Srbiji i kao aktivan učesnik predizbornih mitinga Srpske napredne stranke) objavljuje na vanrednoj konferenciji za medije prekid diplomatskih odnosa sa Holandijom "na nivou ambasadora". Što je, naravno, besmisleno i služi isključivo kao poruka glasačima: Orbanova vlada se žestoko bori za suverenitet nacije, koja je, kanda, napadnuta. Kao Srbija u Skoplju, ničim izazvana. Posle tri dana više se niko ne seća holandske epizode svekolike borbe za mađarsku naciju.

A ni novac nema sporednu ulogu u slučaju mini trojnog pakta. Već i ono što se javno zna izgleda ubedljivo. Pre nekoliko meseci mađarska vlada je u okviru pomoći Mađarima izvan svojih granica podelila jednoj vojvođanskoj fondaciji, Prosperiteti (zapravo SVM-u), više od 160 miliona evra. Od tada se redovno objavljuju konkursi, dele se sredstva, uglavnom malim preduzetnicima, sa dvojnim državljanstvom (to je uslov). Veće svote idu onima koji su bliski Pastoru i SVM-u. Ova stranka je nedavno kupila i kuću u centru Subotice za više od milion evra, što je u ovdašnjim uslovima basnoslovna cena. Poreklo novca prema izjavama čelnika SVM-a: mađarska vlada. To je novo sedište stranke, a zgrada koja je do sada služila u tu svrhu, uz malu dogradnju, biće Medijska kuća Mađarskog nacionalnog saveta u kojoj će biti smešteni dnevni list "Mađar so", nedeljnik "Het nap" i RTV "Panon".

Ali to nije sve: Orbanova vlada je pre nekoliko nedelja odobrila svotu od dodatnih 500 miliona forinti (200 miliona dinara) za "Mađar so", što je više od polovine godišnjeg budžeta ovog lista. Razlog: u Mađarskoj se sledećeg aprila održavaju izbori, a glasovi Mađara izvan granica mogu da donesu tri od 200 mandata, pa ih treba bodriti. Ištvan Pastor će tu morati da vodi žestoku kampanju u korist Viktora Orbana. Kako je u nezaboravnom filmu *Svedok* partijski moćnik drug Virag rekao nesuđenom glavnom svedoku: "Druže Pelikan, jednom ćemo nešto da tražimo od vas."

U ovom kontekstu Laban i Polovna su bučne, ali sitne ribe. ¶

GABOR BODIŠ

Intervju: Saša Janković

Ne bavimo s i kombinacij



e kolonama ama



Fotografije: Božidar Petrović / FoNet

“Smatramo da je jedino fer i prema biračima i prema nama da ko misli da sa ovom vlašću opozicija treba da sarađuje po bilo kom pitanju ide svojim političkim putem”

U političkom rečniku dobili smo još jedan nov, otužan i optužujući termin – “urinarna politika”. Dobili smo i novog “državnog neprijatelja broj jedan”, glumca Sergeja Trifunovića, pored već starog “neprijatelja”, bivšeg zaštitnika građana a sada i predvodnika dela opozicije Saše Jankovića. Paljba naprednjaka varira od toga da su njih dvojica “kukavice i bitange pune mržnje”, pa sve do toga da je njihova politika, ni manje ni više – da ubiju predsednika. Dokazni materijal čine jedan autorski tekst, dva tvita i dve reči – pišanje i grob.

“I zato ću urlati dok god sam živ!”, napisao je, između ostalog, glumac u svom autorskom tekstu isprovociran zastarevanjem slučaja samoubistva dečaka Alekse Jankovića iz Niša koji je trpeo vršnjačko nasilje. “I ‘pljuvaću i pišati po grobovima’ svih koji nas redovno ubeđuju da su užasne nepravde kojima svedočimo normalne i nevažne.” No, podrška Saše Jankovića koji je na svom tviter nalogu objavio Trifunovićev tekst, brže bolje zgrabljena je čeljustima vlasti koja sada sitno melje svoj plen, svakodnevno i u svakoj prilici.

"VREME": Možete li da objasnite šta je u ovom slučaju najviše iziritiralo vlast?

SAŠA JANKOVIĆ: Ništa njih ne iritira, samo traže bilo kakav povod da izvrše medijsku diverziju, da nečim skrenu pažnju sa duplo manjeg ekonomskog rasta od proseka u regionu, najnižih zagarantovanih plata u Evropi, lažnih investicija, koruptivnih, netransparentnih subvencija, reketiranja privrednika, poskupljenja struje, otvaranja nezavršenih ili nepostojećih fabrika čipova, autobusa, kablova, nevidiljivih "migova", iznajmljivanja radnika strancima i zapošljavanja botova u administraciju i javna preduzeća, iseljavanja inženjera, lekara i medicinskih sestara, čupanja grkljana... Znaju oni vrlo dobro da niko nikom nije pretio, ali i da postoje mnogi pristojni ljudi u Srbiji koji se informišu samo preko televizije ili najjeftinijih novina, a koji još ne mogu da poveruju da ono što se emituje i objavljuje ama baš nikakve veze sa istinom nema. Tako računaju da će besramnim lažima u očima tih ljudi najgore ocrniti političke protivnike i da ćemo se mi onda baviti njihovim lažima, umesto svojim aktivnostima.

Istovremeno, nesvakidašnje brutalan verbalni, pa i fizički obračun gradonačelnika Subotice i njegovih pomagača sve više ostaje u senci, čak i posle saslušanja. Među onima ste koji se javno zalažu za smenu gradonačelnika, ali da li istinski verujete da će do nje doći?

Zašto ostaje u senci? Zato što svi mi, pa i mediji, čak i ono malo preostalih objektivnih, nesvesno prihvatamo diverziju. I vaše prvo pitanje je bilo o Sergeju i njegovom tvitu. Jednostavno, metodi koje koriste su toliko brutalni i nemoralni da naši umovi ne mogu, a da bar delimično, nesvesno, ne budu pod njihovim uticajem. Do smene SNS gradonačelnika Subotice neće doći, jer Vučić svoju vlast vidi kao pesnicu kojoj se nijedan prst ne sme otvoriti, ma koliko kriv bio. A Laban nije greška, on je tačan predstavnik sistema. Kao što Mali nije smenjen, tako neće ni Laban. Mi ne treba da se nadamo da će SNS da smeni bilo koga, jer bi to bilo kao sa Gašićem, mi celom SNS-u moramo da damo kolektivni otkaz.

Ako ovaj slučaj prođe nekažnjeno, da li to znači da je odaslata poruka da će to postati redovan metod prema svakome ko nije ponizni poslušnik vlasti?

Takvo ponašanje je odavno redovan metod, samo je sada splet okolnosti doveo do toga da opet imamo materijalan dokaz. Nije jedini – setite se „kidnapovanja" odbornika u Kikindi koje je snimila i objavila lokalna televizija, a posle kog je taj čovek promenio politički stav i doveo SNS na vlast. Pogledajte šta se dešava sa opozicionim srpskim političarima na Kosovu – bivaju kidnapovani jedan po jedan, gore im automobili, dok se ne predomisle i podrže takozvanu Srpsku listu, u stvari SNS. Kako prolaze direktori škola, nastavnici, državni i lokalni službenici, novinari... Jesu li kažnjeni oni koji su davili reportere "Danasa" kada je Vučić polagao zakletvu na dužnost koju je prisvojio na nepoštenim i neslobodnim izborima? Naš problem je samo što se još uvek dosta ljudi nada da se to neće dogoditi baš njima, umesto da odmah pokažemo elementarnu solidarnost i brže se udružimo protiv zlog i naopakog.

Često ste u intervjuima upozoravali kako su mnogi građani pod „službenim nadzorom", ne tako davno saopštili ste da ste i sami praćeni, fotografisali ste mladića koji vas je pratio. S druge strane, prorežimske strukture tvrde da je ugrožen život predsednika Vučića. Da li vas zbunjeni građani ponekad zaustave i pitaju, zaista, šta se dešava u ovoj državi?

Naravno. Ranije su me na ulici zaustavljali pravnici, doktori, nastavnici, sada to prevashodno čine ljudi manje zvučnih zanimanja, skromnijih prihoda, nezaposleni. Osećaju se prevarenim. Još jednom, „običan" građanin često ne može da poveruje da je neko na državnoj funkciji sposoban da brutalno laže, manipuliše, zloupotrebljava. Odavno sam rekao da kada Vučić nešto saopšti, možete biti sigurni samo u jedno: da je istina potpuno suprotna. Od državnog udara dok je u Kini, napada na njega u Srebrenici, 97 ubica sa parcijalnom DNK koji ga vrebaju u Jajincima, strane službe koje mu rade o glavi, Makedonaca, Crnogoraca, Albanaca, NATO-a, Rusa, pa do ubistvenog "bentlija". Sve više ljudi to shvata, ali on ne menja taktiku, samo je sprovodi „brže, jače,



"Metodi koje koriste su toliko brutalni i nemoralni da naši mozgovi ne mogu, a da bar delimično ne budu pod uticajem toga"

bolje". Takva je poslednja najava u "Informeru" da ću ja sam sebi organizovati da me lažno prebiju „trojica Bosanaca". Normalnom čoveku je teško da pojmi toliku manipulaciju, pitaju se šta se to dešava. Ali odgovor u sebi već znaju. Oni čiji glasovi nisu "popeglani", koji su stvarno glasali za njega, dele se u tri grupe: prevareni, ucenjeni i potkupljeni. Nijedna ne traje večno.

Kako objašnjavate da drugi opozicioni prvaci ipak ne prolaze naprednjačkog „toplog zeca" u istoj meri kao vi?

Nije to pitanje za mene. Samo znam da ovo što godinama prolazim u iole demokratskoj zemlji ne sme da se dešava bilo kome. Na sreću, relativno sam sposoban da se zbog stabilne porodice i kontakata sa javnošću, nosim sa tim. Postoje ljudi koji, kada dođu na nišan vlasti, nemaju nikakve šanse. Boreći se za sebe, borim se i za njih, i obrnuto.

Na polju politike, da li je i zašto definitivno prekinuta saradnja PSG-a sa DS-om, pa i Novom strankom, vašim dojučerašnjim partnerima?

I posle prekida naše saradnje narodni poslanik iz DS Dušan Milisavljević na

11 principa

Po pitanju beogradskih izbora, kako vi uopšte vidite saradnju opozicije?

I saradnja i uspeh opozicije može da se zasniva na 11 principa, i ja ću ih ovom prilikom izložiti:

1. Da se sve opozicione organizacije unapred javno obavežu da ni posle izbora neće sarađivati sa SNS, posredno ili neposredno.
2. Treba da se obavežemo da ćemo da vodimo kampanju protiv nepodnošljive vlasti, a ne za međusobnu prevlast.
3. Svi zajedno moramo da izborimo normalnije izborne uslove.
4. Oni koji izvesno prelaze cenzus treba da prihvate pod svoju kapu srodne manje opozicione grupacije koje bi sa cenzusom možda imale problema, kako se ni jedan jedini opozicioni glas ne bi izgubio.
5. Treba da unapred prihvatimo da će nakon izbora vodeću ulogu imati ona opcija među nama koja dobije najviše poverenja građana i da ćemo joj omogućiti da formira vlast, a ne da je bilo ko ucenjuje svojim manjim, a potrebnim izbornim rezultatom.
6. Moramo se obavezati da, po preuzimanju vlasti, nećemo vršiti partijska postavljenja na stručna mesta i da nećemo dozvoliti "preletanje" partijskih kadrova sadašnje vlasti u naše redove.
7. Nužno je obavezivanje da ćemo na politička mesta postavljati najkvalitetnije kadrove i da će oni odgovarati zakonu, a ne bilo kojoj stranci, pokretu ili koaliciji; da će opšti interes biti iznad stranačkog.
8. Postizanje socijalne pravde je imperativ – nema luksuza iz javnog budžeta dok svi nemaju osnovno – dostupnost svima osnovih gradskih servisa i infrastrukture, posebna briga za najranjivije.
9. Obavezujemo se da ćemo štititi interese svih građana i tretirati ih ravnopravno bez obzira na njihovu političku orijentaciju.
10. Gradska vlast se mora decentralizovati.
11. Gradonačelnik će samostalno birati svoj najuži tim.

Verujem da su ovo načela i put saradnje opozicije koji omogućava ne samo smenu loše, već i funkcionisanje dobre vlasti posle pobede. Pokret će se posle dodatnih konsultacija na njih javno obavezati, i pozvati ostale da to učine. Ne zadovoljavamo se time da posle pobede budemo manje zlo, niko od nas nije zbog toga ušao u politiku.

pitanje "da li DS treba da učestvuje u unutrašnjem dijalogu o pitanju Kosova i Metohije na koji Vučić poziva", odgovara da se nada da će "sazreti svest u vlasti i u opoziciji da oko nacionalnih interesa srpske države moramo da se dogovorimo, a ne politički nadmudrujemo" Citirao sam i pitanje i odgovor, da bude nesporno. I neki strani faktori smatraju slično. Mi ne, i to je to. Stav Pokreta je suštinski drugačiji: dogovor kuću gradi, ali ne dogovor sa palikućom. SNS za sobom ostavlja samo zgarište. Smatramo da je jedino fer i prema biračima i prema nama da ko misli da sa ovom vlašću opozicija treba da sarađuje po bilo kom pitanju, treba da ide svojim političkim putem. Razlikujemo se i u tome nema ništa loše.

S druge strane, predsednik Nove stranke imao je bitno drugačiju viziju odnosa sa Pokretom i sa mnom, od Pokreta i mene. Posle tih razlika, jedini ko nije učestvovao na protestu opozicije povodom Vučićevog polaganja zakletve je Nova stranka, uprkos dva moja poziva njenom predsedniku. Imamo različita viđenja o načinu opozicionog rada, o međusobnim odnosima i odnosima prema drugim ljudima i to je takođe u redu, treba i te razlike poštovati.

Zbog čega ste tako burno reagovali na predlog izmene Ustava koji je ponudio DS? Nije li za tu priliku bila dovoljna, recimo, kritika?

Da budemo tačni, ponudio ih je ne samo javnosti, već i Aleksandru Vučiću i to kao predsedniku Srbije. Pokret od samog nastanka insistira na samo dva uslova za saradnju sa nama. Bez neposredne ili posredne saradnje sa SNS i elementarno vrednosno poklapanje. Mnogo puta smo predsednik DS i ja razgovarali o njima i šta oni tačno znače. Niko sada ne može stvarno da bude iznenađen, izuzev ako je mislio da se Pokret neće usuditi da bude principijelan do kraja.

Ako svako ode svojim putem, može se dogoditi da oko vas više ne bude nikoga. Sada se jedino pominje ime Vuka Jeremića kao potencijalnog saveznika. Da li je on jedini s kim biste mogli da uđete u predizbornu koaliciju? Ujedno, iz PSG se čuju jasni glasovi da na beogradske izbore treba ići u više kolona, pa se potom spajati u postizbornim koalicijama. Je li to konačan stav PSG?

Razumem da se može, ali ne i da se mora ulaziti u predizborne koalicije. Izbori su – izbori, da bi ljudi birali. Ključno je smeniti ovu nepodnošljivu vlast, ali je potrebno omogućiti i da se posle toga zna koju ili koje političke snage građani žele da vide kao vodeće u narednom periodu.

Priča o kolonama je nametnuta, ispada da je bitnija izborna kombinatorika od toga šta se građanima nudi i ko to nudi. A to tvrdi stari politički establišment, oni koji „znaju politiku". Predstavljaju nam da sve zavisi od tog misterioznog znanja, a ne toga šta smo, ko smo, šta hoćemo da postignemo i za šta smo sposobni. Nije Pokret nastao da bi se bavio kolonama, niti prepakivanjem istih karata koje već decenijama cirkulišu po vlasti i opoziciji. Želimo da promenimo ne samo aktuelnu vlast, već način vršenja vlasti u Srbiji. Za to nije ključno u koliko kolona se ide, već da li se ljudima nudi novi optimizam na zdravim i stvarnim osnovama.

U sećanju mi je ostao komentar jednog čitaoca koji je gotovo zavapio pred opozicijom: da li ste zaista svesni koliko nema vremena za dogovore o budućim dogovorima?

I ne bavimo se dogovorima o dogovorima. Samo se od povremenih, normalnih sastanaka lidera političkih organizacija, uz pomoć saradnika vlasti u medijima, pravi lažni šou za umorni narod. Mi hoćemo, znamo, možemo. Beograd je naš grad, Srbija je naša zemlja. Vučić ih je oteo lažima i nasiljem, toga je svestan i zato se plaši i brani izmišljotinama. Pobedićemo ga i vratiti osmehe na lica ljudi. ¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

ADRIS grupa

GENERALNI POKROVITELJ

DESETI

WEEKEND

21-24/09/2017 / ROVINJ



www.weekendmediafestival.com

TEOFIL PANČIĆ



Srbovanje, opijum za poražene

Naizgled šizofrena "vučićevska" logika vladanja i usmeravanja zemlje ima presedan, prethodnika i uzor u Nedićevom vremenu

Ima nečega vrlo čudnog i bar na prvi pogled paradoksalnog u poziciji naprednjačke vlasti na nekoj zamišljenoj ideološko-svetonazornoj skali. Ljuti i tvrdokorni desničari i nacionalisti ne vole je, alergični su na nju, a pogotovo na njenog prvog (i zapravo jedinog) čoveka, držeći da je izdala i prodala nekada im zajedničke "velikootadžbinske" ideale, odrekla se i Kosova i "zapadnih srpskih zemalja", za šaku (hm, malo veću šaku) dolara i evrića i sebe i sirotu Srbijicu prodala evroatlantskim nemanima, kako ono beše, Novog svetskog poretka (vidi stvarno, kako ta floskula poslednjih godina naprasno nestade iz upotrebe, a nije se moglo dihat' od nje?); na drugoj strani, zakleti antinacionalisti, "drugosrbijanci" i ini – osim onih koji su se vladajućoj vučićevštini lukrativno prišlihtali, pa više ne znaju kako da izađu iz tog konkubinata čak i ako su ljubav ili vajdica oslabili – drže, sasvim suprotno, da su sve to "loše preobučeni radikali" koji Srbiju vrlo svesno i namerno drže što dalje od Evrope, a što bliže Putinovoj Rusiji, usput je iznutra razarajući i primitivizujući je na sve moguće načine.

E sad, ne bi li bilo logično da makar jedna od ove dve grupacije *nije u pravu*, pošto im se kritičke žaoke na račun režima međusobno potiru? Možda bi i bilo, ali ko vam kaže da se ovde išta odvija po stereotipnim i suvoparnim načelima tamo neke logike? Uostalom, ako i, na primer, Željko Cvijanović i Nikola Samardžić, nastupajući sa pozicija međusobno udaljenih kao dva kraja ekspandirajućeg kosmosa, uvek iznova pronalaze reči podrške ili barem razumevanja za Vučića, ne gubeći, bar ne tako očigledno, na koherentnosti unutar sopstvenih svetova, zašto to ne bi moglo da važi i za Vučićeve protivnike, međusobno takođe intergalaktički udaljene?

Dumao sam dugo o ovoj (tobožnjoj?) logičkoj začkoljici, sve dok je nisam rastavio na proste faktore, pa se rastvorila preda mnom u svoj raskoši svojoj. Naizgled šizofrena "vučićevska" logika vladanja i usmeravanja zemlje, njenog unutrašnjeg života i međunarodne pozicije, ima presedan, prethodnika i uzor. Moguće ih je locirati u jedan krajnje neveseo period istorije Srbije, u vreme nacističke okupacije, tj. kvislinške vlade generala Milana Nedića.

Kako sad to? Razume se da prostih i direktnih paralela nema niti može biti, jer je i lokalna i globalna situacija sasvim drugačija. Ali, nemojmo brzati. Kad nacionalisti zavape da je Srbija "okupirana zemlja" a AV kvisling, oni ako mene pitate najblaže rečeno vrlo preteruju, ali ta ocena, iz ugla njihovog svetonazora – a ne zaboravimo da je to onaj isti svetonazor koji su do juče otvoreno delili i Vučić i ekipa – nije bez osnove. Mereno svakim "suverenističkim" aršinom, Vučićeva Srbija je na svojevrsnoj rasprodaji: političkoj, ekonomskoj, vojnoj, svakojakoj. Jedan dan podatno zortuje od Evrope i Amerike, drugi dan od Rusije, treći od Kineza ili "naših arapskih prijatelja", četvrti od svih zajedno, što summa sumarum čini konfuznu papazjaniju koja nužno u nekom trenutku dovodi do dezintegracije. Izvorni Milan Nedić morao je da stane na jednu stranu, jer tu izbora nije moglo ni biti, zemlja je bila fizički okupirana. Njegova replika nastoji da se obeća svima pomalo, pa dokle izdrži. Ta razlika ne menja ime i narav čina koji gledamo, nego samo *broj partnera*.

No, sve to ne bi činilo dovoljan materijal za ove nedićevske paralele da nema jednog drugog faktora, hajde da ga nazovemo "identitetskom politikom" režima. Ona je po defaultu "desna" i konzervativna, a vremenom se taj njen element samo pojačava. Pogledajte dubinski ksenofobni i šovinistički naboj medija pod njenom kontrolom, pogledajte ovo nebulozno divljanje nadobudnih, a groteskno nekompetentnih ministara kulture i prosvete, pogledajte te "kulturne strategije" i malograđanske bulazni o "herojskoj dimenziji srpske kulture" i sličnom šoderu, pogledajte depresivno-represivne zakone o "zaštiti ćirilice", pogledajte, uostalom, najave Deklaracije o zaštiti Srbalja svih i svuda, ili kako će se već zvati, a iza kojih ne stoji neki nadobudni ministar nego sam vrh režima. Šta nam one govore, pojedinačno ili na gomili?

Za pravi odgovor bi se opet trebalo vratiti u Nedićevo vreme i u tadašnje prilike. Kakva je bila nedićevska kvislinška štampa? Prelistajte je malo, poučno je! Kakva je bila kulturna ponuda, obrazovna politika? Kakav je bio celokupan, što no reći, javni diskurs? Bio je *srpski do jaja*, što bi rekli klinci. Nikada nije bilo više Srbije, Srba, "srpstva vaskolikog", identiteta, nacionalne i rasne čistote, svetog pravoslavlja i svetosavlja, ćirilice, autohtonosti i svih ostalih andrmolja nego tada, u okupiranoj Srbiji. Što je manje Srbija bila država, to je više jačao retorički teror "srpstva", što je život svakog pojedinčnog Srbina manje vredeo (u svakom smislu), to je Srbinovo *srpstvo* više i pompeznije uzdizano i hvaljeno kao nekakav tobož metafizički kvalitet. Vredi, uostalom, i obrnuto: nikada Srbija nije, za naših života, bolje stajala nego u Titovoj Jugoslaviji, a nikada se nije manje "srbovalo" nego tada: manje što se "nije smelo", više što, logično, naprosto nije bilo potrebe za tim, jer je "srbovanje" banalna uteha i kičerajsko pribežište poraženih, inferiornih, dezorijentisanih, mrtvosanih, bačenih u trnje sa jurećeg voza istorije.

A to ujedno objašnjava i udarničko pojačavanje doza *srpstva* i druge identitarne bižuterije za unutrašnju upotrebu danas, a naročito koliko sutra. ¶

Večiti Operativac

On deluje kao čovek koji rešava sve probleme: od organizacije stranačkih, lokalnih, parlamentarnih i predsedničkih izbora u Srbiji, ali i u susednim zemljama, do uklanjanja deterdženta iz beogradskih fontana. Ceni svoje prijatelje, ali se nimalo ne dvoumi, kad dođe trenutak, da od njih napravi neprijatelje. Bio je poslanik, savetnik, član i predsednik raznih upravnih i izvršnih odbora, uticajan u dve vladajuće stranke, kao i u Crvenoj zvezdi. Goran Vesić je gradski menadžer i njegovi nastupi izgledaju kao da se sprema za gradonačelnika Beograda

"Ljudi koji su ovo uradili sramota su za Beograd", reagovao je 2. septembra gradski menadžer Goran Vesić navodeći da je prethodne noći u šest beogradskih fontana sipan deterdžent, kao i da se radi o "verovatno organizovanoj akciji". Dodao je da deterdžent šteti mehanizmu fontana i da moraju da se isprazne i operu. O nepoznatim počiniocima je izjavio: "Verovatno misle da na ovaj način mogu da ostvare svoje bolesne političke ambicije ili da skrenu pažnju na sebe."

Prošle godine, kada su u toku izborne noći između 24. i 25. aprila nepoznata lica sa fantomkama na glavama uz primenu sile i protivpravnog lišavanja slobode srušili privatne objekte u Hercegovačkoj ulici, Goran Vesić i ostali gradski i republički funkcioneri su ćutali. Tek posle pritiska javnosti i izveštaja tadašnjeg zaštitnika građana Saše Jankovića o pomenutom rušenju, oglasili su se tadašnji predsednik Vlade Aleksandar Vučić, gradonačelnik Beograda Siniša Mali i ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović. Pridružio im se izjavom i Goran Vesić: "Mi se svi nadamo da će istraga biti brzo završena. Niko od nas nema pravo da se meša u sam tok istrage. Istragu sprovode organi koji su za to nadležni. Za to nije nadležna gradska skupština, već neki drugi organi."

Šta se to za manje od godinu i po dana tako drastično promenilo kod gradskog menadžera u brzini reakcije na krizne događaje, ako se rušenje u Hercegovačkoj (tesno povezano sa državnim projektom "Beograd na vodi") i obesno istresanje deterdženta u fontane mogu uopšte porediti? Bliže se izbori za Skupštinu grada Beograda, a Goran Vesić kao da je rad da na funkciji gradonačelnika zameni kompromitovanog Sinišu Malog. Nije čudo što Vesić, iskusan organizator političkih kampanja, svakog dana u medijima proizvodi najmanje jednu vest o sebi.

BUDI SVE ŠTO MOŽEŠ

Goran Vesić se rodio 1969. u Kruševcu, ali je proveo detinjstvo i završio osnovnu i srednju školu u Kraljevu, gde je njegov otac, oficir JNA, dobio prekomandu. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu, a član Demokratske stranke (DS) postao je praktično od osnivanja. Početkom devedesetih radio je u listovima "Demokratija" (glasilo DS-a) i "Student". Od '94. do '97. bio je šef kabineta predsednika DS-a Zorana Đinđića, a u kratkom periodu (od februara do septembra '97) dok je Đinđić bio gradonačelnik, Vesić je bio član Izvršnog odbora Skupštine grada Beograda. Gradski odbornik je bio od 1996. do 2000. Posle Petog oktobra, bio je poslanik Narodne skupštine Republike Srbije od 2000. do 2003. i u tom periodu bio je predsednik Administrativnog odbora i zamenik predsednika Odbora za odbranu i bezbednost, ali i savetnik saveznog ministra unutrašnjih poslova SR Jugoslavije Zorana Živkovića. Od 2003. do 2004. Vesić je, uprkos međusobnoj omrazi, bio savetnik Borisu Tadiću, tadašnjem ministru odbrane Državne zajednice Srbije i Crne Gore. U istom periodu bio je i član Komisije za podelu vojne imovine između "dva oka u glavi".

Već samo iz ovog dela Vesićeve političke biografije može se zaključiti da bi on bio pravi promoter čuvenog slogana američke vojske "Budi sve što možeš da budeš", kojim je vojska SAD više od 20 godina privlačila devojke i mladiće da se priključe armiji koja im nudi mogućnost da se specijalizuju u mnogo različitih oblasti, koje im mogu biti od koristi i u civilstvu.

Pa, šta je sve Goran Vesić naučio u Demokratskoj stranci? Za početak, zna kako se prave političke kampanje. Devedesetih je bio aktivan u svim izbornim kampanjama DS-a, a bio je i savetnik u kampanjama za Mila Đukanovića u Crnoj Gori, kao i za Biljanu Plavšić u Republici Srpskoj. Stoički je istrpeo marginalizovanje u DS-u i od 2004. do 2008. bio je samo odbornik u Skupštini opštine Vračar. Sa porazom DS-a i Borisa Tadića na izborima 2012. Vesić se trijumfalno vraća u politiku, ovoga puta sa Tadićevim ljutim protivnicima – pobedničkom Srpskom naprednom strankom (SNS) i Aleksandrom Vučićem. Gradski menadžer postaje 2014, a dve godine kasnije i član Glavnog odbora SNS-a. Oni koji ga poznaju kažu da je došao spreman da se sveti svojim neprijateljima.

OPERATIVAC

"Vesića znam još od '93", kaže za "Vreme" istaknuti član DS-a koji je sve vreme bio, a i danas je u dobrim odnosima sa Goranom Vesićem, i dodaje: "On je bio omladinac, ali je već imao neku funkciju kod Đinđića. Đinđić je kao predsednik Izvršnog odbora bio glavni operativac stranke, a Vesić je bio glavni operativac za Đinđićeve poslove. Uvek je imao razne planove i lukave kombinacije. Sećam se nekih



Foto: FoNet

izbora za Glavni odbor '95. gde se štimalo, lobiralo, nameštalo ko će da uđe, ko neće. Đinđić je to radio na način da on kasnije može da kaže: 'Ja nemam ništa s tim.' To je sve Vesić za njega nameštao. Već tada je bilo jasno da je Vesić Đinđićev čovek za specijalne zadatke. On bi život dao za Đinđića, tu nema spora."

Za Gorana Vesića tvrde da je bio Đinđićev ključni igrač na unutarstranačkim izborima protiv predsednika DS-a Dragoljuba Mićunovića 1994, kao i protiv Slobodana Vuksanovića koji je 2000. bio odlučan da sa predsedničke funkcije smeni Đinđića. Ovo drugo gotovo sigurno nije tačno, jer je Vesić bio u Crnoj Gori od bombardovanja 1999. do petog oktobra 2000. godine. A da je aktivno učestvovao u smeni Mićunovića potvrđuje i izvor iz DS-a: "Vesić je '94. pravio neke smicalice Mićunoviću. U to vreme uloga mladih Srđe Popovića, Gorana Vesića, Živorada Anđelkovića, Slobodana Vuksanovića, Dušana Bajeca je bila da povezuju Đinđića sa raznim članovima i odborima po Srbiji. Tada je DS postao organizacija koja je konačno izašla iz kruga dvojke. DS je od kombinacije NVO i debatnog kluba postao prava politička stranka."

PERSONA NON GRATA

Goran Vesić je tokom devedesetih, a pogotovo kad je kratko bio u beogradskoj vlasti, i kasnije od 2001. do 2004, vedrio i oblačio iz senke i u tuđe ime. Potpuno je logično da je za to vreme sebi stvorio dovoljno neprijatelja koji su iskoristili njegov dramatičan pad uticaja posle 2004. da mu zagorčaju život.

Posle ubistva premijera Zorana Đinđića 9. marta 2003, Zoran Živković je postao predsednik Vlade, a Vesićev ljuti neprijatelj Boris Tadić je zauzeo mesto ministra odbrane Srbije i Crne Gore koje je bilo planirano za Živkovića. Ipak, Vesić je upravo Tadiću bio savetnik u ministarstvu sve dok Tadić nije postao predsednik Srbije u junu 2004. Naš sagovornik tumači da je DS na taj način hteo da kontroliše Borisa Tadića, koji nije bio omiljen u stranci: "Kad su Koštunica i drugi otišli iz DS-a 1992. i kad je smenjen Mićunović dve godine kasnije, Tadić je u DS-u bio predmet podsmeha jer je predstavljao ostatak intelektualne elite koja je stranku osnovala.

Ta grupa se smatrala impotentnom i Đinđić nije oterao Tadića iz DS-a samo zato što mu nije odgovaralo da stranku napusti i Tadićev otac Ljuba. Takođe, Zoran Živković i Boris Tadić se nisu trpeli od ranije. To su dva sasvim suprotna doživljaja svega: od politike do pogleda na život. Boris Tadić je bio u dosta antagonističkom odnosu sa Zoranom Đinđićem. Đinđić je njemu stalno nešto smeštao preko Vesića, sitne stvari, uglavnom. Zbog toga je posle 2004. Vesić postao persona non grata u DS-u. Treba biti pošten pa reći da je tada Tadić rekao svim važnim funkcionerima: 'Hoću da izbrišete njegov telefon iz imenika. I nemojte da mu se javljate.' Stvarno je Vesić bio potpuno prokažen. Veoma malo ljudi iz DS-a je imalo neki kontakt s njim. Vesić ima razdvajanje drugarskog, kad hoće da pomogne, od političkog delovanja. Kod njega je to kao posle velike ljubavi koja ga je mnogo razočarala pa se on sad sveti. Vesić je na Vračaru za lokalne izbore prošle godine zaista rasturio DS, to je baš bilo gadno."

NAJVEĆI IZBOR

ŠKOLSKE OPREME NA JEDNOM MESTU

DO -50%

RANČEVI
KNJIGE
PERNICE



Detaljnije na www.takolako.com ili pozovite na broj (011) 635 8440

takolako®

BIZNISMEN I SPORTSKI RADNIK

I kada je bivao u vlasti i kada je prezren bio van nje, Goran Vesić je negovao svoje poslovne, a i sportske ambicije. U periodu od 1997. do slavodobitnog povratka u politiku 2012, Vesić je uspeo da bude predsednik upravnih odbora JKP-a "Gradsko zelenilo", JKP-a "Gradske pijace" i JP-a "Ada Ciganlija". Bio je i član Upravnog odbora brokersko-dilerskog društva "AB Invest", kao i član Nadzornog odbora kompanije Jugoslovensko rečno brodarstvo. Dva puta je bio predsednik Organizacionog odbora Beogradskog maratona – prvi put 1997, drugi put 2014. Od 2004. do 2008. bio je izvršni direktor kompanije Wireless media, a učestvovao je u političkim kampanjama za razne partije u zemljama regiona: Crnoj Gori, Sloveniji, Bugarskoj i Makedoniji.

Da bi upotpunio biografiju i "bio sve što može da bude", Vesić je postao aktivan u KK Crvena zvezda, da bi zatim bio i član predsedništva Košarkaškog saveza Beograda od 2005. do 2007. godine. U istoimenom fudbalskom klubu bio je član Upravnog odbora, pa savetnik, pa ništa zvanično, ali uvek je imao odlične odnose sa većinom uprava u poslednjih nekoliko godina. Navijači rivalskog kluba Partizan dele se na one koji više mrze Nebojšu Čovića i one koji više mrze Gorana Vesića. Bez dlake na jeziku kad je u pitanju sportsko-navijačko prepucavanje između Crvene zvezde i Partizana, Vesić je u medijima našao sebi ravnog suparnika u legendarnom treneru Dušanu Vujoševiću, koji je dvojac Čović–Vesić označavao kao krivce što se Partizan gasi. Drugi legendarni košarkaški trener, Dušan Ivković, izjavio je da je Goran Vesić najprljaviji igrač i da je "deklasirao KK Zvezda i učestvovao u pravljenju duga od 50 miliona evra u fudbalskom klubu". Navijači Vesiću pripisuju finansijske malverzacije, bliskost i instrumentalizaciju vođa navijača i Zvezde i Partizana zarad političkog profita predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Dnevni list "Blic" je u novembru 2012. pisao da je Vesić dovođen u vezu sa nameštanjem utakmica, nezakonitostima u prodaji igrača kao i izdavanjem lažnih menica bankama.

"Da je Vesić prisluškivan, otkriveno je u aferi prisluškivanja Aleksandra Vučića. Tako je otkriveno da su sporni listinzi poziva sa Vučićevih telefona uzeti kroz obrade Gorana Vesića i advokata Aleksandra Đorđevića", pisao je tada "Blic". Kao što su prisluškivanja, pripremanje atentata i državnih udara protiv Aleksandra Vučića u medijima odavno zaboravljeni, tako je i na ovaj "predistražni postupak", ako ga je uopšte bilo, pala debela prašina.

"Posle Petog oktobra, kad je Zvezda došla kod Đinđića da ih spase pošto su bili u potpunom raspadu, on im je poslao Anđelkovića, Vesića i još neke", kaže izvor iz DS-a. "Tu počinje Vesićeva zvezdaška priča. On je prešao put od štrebera do navijača. To mu je u početku došlo kao ventil da se malo iživi. A onda je shvatio da može da spoji lepo i korisno. Sa naglaskom na korisno."

Iz Vesićeve političke biografije može se zaključiti da bi on bio pravi promoter čuvenog slogana američke vojske "Budi sve što možeš da budeš", kojim je vojska SAD više od 20 godina privlačila devojke i mladiće da se priključe armiji koja im nudi mogućnost da se specijalizuju u mnogo različitih oblasti, koje im mogu biti od koristi i u civilstvu

TRKA ZA GRADONAČELNIKA

"Ima o njemu drugi deo priče", nastavlja uticajni član DS-a i dodaje: "Vesić je pomogao mnogim ljudima koji su bili u DS-u i koji su ostali bez posla kad su izgubili vlast. A sa druge stane, on u okviru SNS-a, koji je mastodont, pravi sebi mrežu ljudi koji su odani više njemu nego stranci. Ja sam duboko uveren da on i dalje ima ideju da radi nešto što je dobro. On je cele devedesete proveo u DS-u boreći se, on nije tada prešao u JUL, nije otišao iz zemlje. On, verovatno, u glavi i dalje ima neku ideju da nastavlja Đinđićev put. To je ta linija koju i Vučić prikazuje određenom sloju stanovništva, a koju su neki ljudi progutali 2012. i 2013. Modernizacija, raskidanje sa prošlošću, teški potezi, Briselski sporazum, protestantska etika, to je realno Đinđićev program iz 2001. Ja verujem da Vesić na taj način daje samom sebi opravdanje za sve što radi."

Danas su velike saobraćajnice u Beogradu raskopane: Slavija, Ruzveltova ulica, Brankov most, što svakodnevno izaziva saobraćani kolaps. Vesić svakog dana umiruje nervoznu javnost da će rekonstrukcija saobraćajnica biti završena za manje od tri meseca, apeluje na strpljenje i da se koristi javni prevoz. Svakog dana posećuje škole i vrtiće, Sigurnu kuću i najavljuje nova gradska ulaganja u infrastrukturu. Iako to ni on sam nije pomenuo, deluje kao da je Vesić ozbiljno naumio da postane gradonačelnik umesto otpisanog Siniše Malog. Naš sagovornik tvrdi da Vesić može da reši skoro svaki problem u Beogradu i kaže: "Vesić i Mali su prisustvovali jednom sastanku gde su za sat vremena uspeli da se nijednom ne pogledaju. Prosto je vidljivo da se njih dvojica mrze. Vesić ima strukturu, ima znanje i bavi se politikom, Mali se bavio samo velikim stvarima i ne razume se dovoljno u mehanizme vlasti. Vesić može sve da ti završi: on je postavio ljude, zna koga treba da zove i zašto. Ja sam ubeđen da je ovo ludilo u gradu koje se trenutno dešava zamišljeno da se građanima smuči život naredna tri meseca, a kada se završi, da to dožive kao veliko olakšanje. Uveren sam da je to Goran smislio."

Što se tiče šansi da Goran Vesić zasedne u gradonačelnikovu fotelju, naš izvor je skeptičan: "Devedesetih se u DS-u pričalo da kad ti Goran Vesić dâ političku analizu šta će se desiti, najbolji način da iskoristiš tu analizu je da budeš ubeđen da će se desiti sve potpuno suprotno. On je fantastičan operativac, pitanje je kako će se snaći na nekom mestu gde treba imati političku viziju i da bude vođa. Nikada on nije biran negde imenom i prezimenom. Verujem da ima ambiciju da postane gradonačelnik, ali on nikada nije bio prvi." ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

Intervju: Prof. dr Zoran Stojiljković, predsednik Ujedinjenih granskih sindikata Nezavisnost

Prosveta na vrhu čiode

"Cinično je to što pričaju o smanjivanju stope nezaposlenosti, pa radni kontingent nam se smanjio. Prvo nas je sve manje u radnoj dobi, drugo, ne računaju to što godišnje tridesetak hiljada ljudi ode u inostranstvo, ne računaju to što je znatan broj ljudi obeshrabren i uopšte se ne prijavljuje u službe za zapošljavanje, a računaju da su smanjili nezaposlenost kroz lošu i nekvalitetnu zaposlenost"



Fotografije: M. Milenković

Svakog septembra štrajkuju prosvetni radnici, i tako već godinama. Premijerka Ana Brnabić je izjavila da zna da prosveta zaostaje u platama za administracijom i obećala je da će im "biti bolje od 2018. godine". U čemu je problem i da li će vlada izaći u susret zahtevima prosvetnih radnika, razgovarali smo sa Zoranom Stojiljkovićem, profesorom na Fakultetu političkih nauka BU i predsednikom Ujedinjenih granskih sindikata Nezavisnost.

"VREME": Ove godine na listi zahteva prosvetnih radnika pojavilo se i povlačenje nacrta Zakona o zaposlenima u javnim službama, hitno potpisivanje Protokola o zaradama kojim će plate zaposlenih u prosveti porasti na nivo iznad republičkog proseka, kao i povlačenje i izmene svih propisa koji zaposlene u prosveti masovno ostavljaju bez posla. Da li je pravo da se administracija gomila, a prosveta smanjuje?

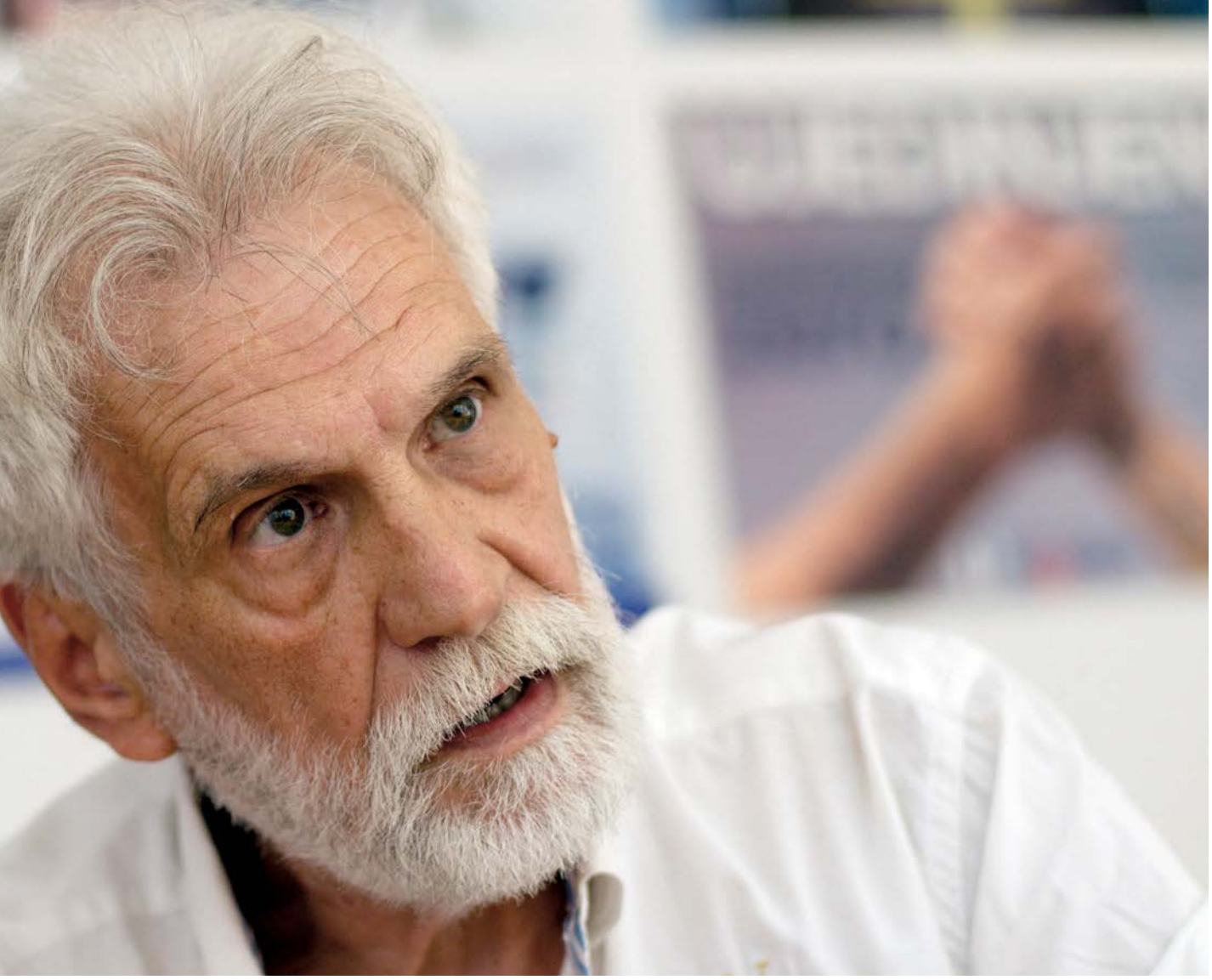
ZORAN STOJILJKOVIĆ: Jedno je aparat sile i vladavine, a drugo je sistem socijalnih službi. Kada razgovarate sa predstavnicima sindikata, tu važi princip demagogije. Ja volim logiku brojeva i komparativnih istraživanja. Kada saberete javne službe i javna preduzeća u javnom sektoru i administraciju, to je oko 650.000–700.000 ljudi i moram da kažem da nam oni nisu osnovni problem. Broj zaposlenih u javnom sektoru na broj stanovnika kod nas je ispod 1:10, što je mnogo manje nego u Francuskoj, Nemačkoj (1:15, 1:18). Dakle, nije problem broj nego partijsko zapošljavanje, neracionalna struktura i to što svi sedimo na vrhu čiode sa uništenom ekonomijom koja to treba da finansira. Da imamo, kao nekad u Jugoslaviji, dva i po ili tri miliona zaposlenih i 700.000 koji rade za državu, to ne bi bio neki naročit problem. Imamo raširenu mrežu socijalnih institucija sa niskokvalitetnim i malim uslugama, mali broj ljudi koji primaju osiguranje u slučaju nezaposlenosti, ogroman talas prekarizacije i loš karakter javnih institucija poput zdravstva i zaštite penzionera, imamo derogirano obrazovanje erodirano kvalitetom "škola na livadi", koje u velikoj meri završavaju politički funkcioneri. Koliko imaš do kraja fakulteta – još tri rate. To je dominantna tendencija u strukturama vlasti.

U tom kontekstu posmatramo Zakon o zapošljavanju u javnom sektoru i razlog za nezadovoljstvo prosvetara. Da bi se izbegao manevarski prostor za poređenje i nezadovoljstva, trebalo bi tripartitno utvrditi zakon koji reguliše poziciju javnih službi, umesto da se separatno razgovara po granama i delatnostima.

U Finskoj je najteže upisati učiteljski fakultet zato što je to veoma cenjeno zanimanje, a ovde su nastavnici takoreći svedeni na servis.

Ozbiljan razlog za štrajk prosvetara je to što oko 80 odsto zaposlenih u prosveti ima visoko obrazovanje, a prima platu od oko četrdesetak hiljada što je ispod državnog proseka. Da li je posao u prosveti lak? Tu je problem i veličine razreda – 35 učenika. Obrazovanje je osnovni državni resurs, ne možete da se rukovodite tržišnom ekonomijom, kako to čini trenutni resorni ministar. Dugo sam bio protiv jubilarnih nagrada za nastavnike srednjih škola, šta to znači, a onda sam shvatio. Te jubilarne nagrade svakih pet ili deset godina, između ostalog, služe da nastavnice kupe neki pristojan kompletić, da im se ne smeju đaci koji dolaze u školu džipovima i sa ajfonima. Trebalo bi razvijati dodatni okvir obrazovanja za zainteresovane nastavnike, omogućiti im celoživotno učenje i uzimati ih kao školovanu bazu za dualno obrazovanje. Zahtevi prosvetnih radnika su realni, povlačenje nacrta Zakona o javnom sektoru, vraćanje na tripartitni sistem i donošenje strategije razvoja obrazovanja. Tu ima još mnogo problema, jedan je korupcija u obrazovanju kroz juriš privatnih izdavačkih kuća na škole, postoje škole u kojima se udžbenici razlikuju od razreda do razreda...

Inače, užasno se plašim dualnog obrazovanja, koje u svom osnovnom modelu u Austriji i Nemačkoj znači 'nisam baš naročit učenik, zaposliću se, i ako se



“Objedinjavanje krajnje servilnosti periferijske zemlje sa neoliberalnim kapitalom i ukidanje sopstvenog zakonodavstva (Goša, Fijat) ne može da bude dobro. Naročito ako je kombinovano sa partijskim kapitalizmom i jurišom partijskih komesara i komesarki na javni sektor, koji se krčmi i služi kao baza za sakupljanje takozvanih kapilarnih glasova. Indikacija koliko je stranka moćna ogleda se u odnosu broja članova stranke i broja članova svih sindikata – članova Srpske napredne stranke ima više nego članova svih sindikata, a to govori o patologiji društva”

nekad opametim moći ću da upišem neki fakultet ili višu školu’. Ovde ne postoji ta mogućnost, ovde je to priča o eksploataciji, koncept koji će se obavljati pri korporacijama ili privatnim firmama sa internim kvalifikacijama koje u normalnom obrazovnom procesu ne znače mnogo. Taj koncept se gura i čini mi se da se kroz digitalizaciju stvara potreba za prekarnom radnom snagom.

Kolike su šanse da će Zakon o zapošljavanju u javnom sektoru biti povučen?

Prilično male, on će se razvlačiti po javnim raspravama sa nekompletnim ili paralelnim radnim grupama. Ovde je ogroman problem fragmentiranost sindikata i to je tačno – mali sindikati velikom galamom pokušavaju da postanu značajni. Drugo, mi ne ulivamo neko poverenje da možemo da organizujemo mrežu solidarnosti. Nezadovoljstvo je veće nego ikad, ali nema potentne svesti, kao što je bilo devedesetih, da se nešto menja, protesti nemaju “halo” efekat da se prošire po Srbiji. Svesni smo toga da nijedna vlast neće ispunjavati zahteve sindikata do kraja, ali mora da ih uvaži, a ovi ne mogu ni da se sete koji su nam zahtevi, oni su bahati. O toj bahatosti govori i to što preko firmi skupljaju podršku na izborima. Članovi sindikata su ljudi koji imaju kakvo-takvo radno mesto, za razliku od partijskog članstva koje je juriš na privilegije. Pitanje je koliko možemo da kontrolišemo da nam se u nekom javnom preduzeću sindikalni poverenik nije prodao za neku privilegiju ili obećanje da će mu zaposliti dete kad ode u penziju. »

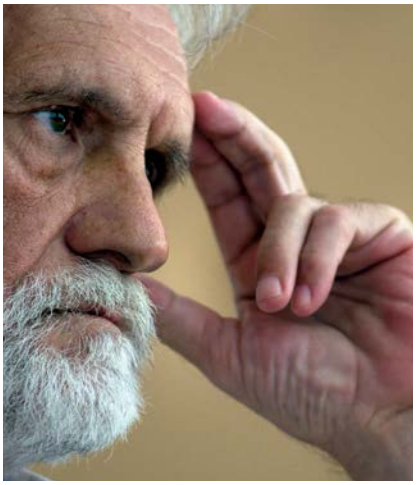
Premijerka je obećala da će prosvetnim radnicima biti bolje, ali dogodine...

To je zamazivanje očiju. Ljudi se boje gubitka posla i siromaštva, ali se nadaju da će biti bolje. Ovde svi vladaju kao da su opozicija i obračunavaju se sa prethodnom vlašću. Fenomen neuspešne vlasti znači da nema realne alternative (a ko drugi?), a to dovodi do toga da ne postoji spremnost na rizik i do uverenja da će svaka vlast raditi to isto. U vreme usvajanja Zakona o radu 2014. godine moj bivši student Ivica Dačić je izjavio da će zakon biti usvojen makar se on (Ivica) obesio na Terazijama! Zakon o radu je antiradnički, tačno su izračunali i isprojektovali da se uštine od zarade. Oko 400 miliona evra košta peglanje budžeta uzetih od milionske skupine nemoćnih i neorganizovanih (zaposlenih, penzionera), dok je konzervativna procena o korupciji u javnih nabavkama oko 700 miliona evra, istovremeno je milijardu evra dato za kojekakve sumnjive subvencije u javnom sektoru i kroz trange-frange sa korporativnim kapitalom odrekao si se sopstvenih prihoda... Kad nam dođu sindikalci iz drugih zemlja, začude se koliko je neprogresivna poreska politika i koliko se poreski opterećuju najmanje zarade. Poslodavci su u pravu kada traže da se neoporezivi deo diže prema vrednosti minimalne zarade, ima smisla razgovarati i o smanjenju poreza na zapošljavanje, ali ne u tom okviru, jer onda ne bi bilo novca za obrazovanje, zdravstvo.

Da li imamo viška zaposlenih u javnom sektoru?

Ima taj pokazatelj – zaposlenost u javnom sektoru na broj stanovnika, ali koliko ja znam nemamo viška zaposlenih u obrazovanju, ima ih u bezbednosnim kripto-strukturama i u administrativnom delu zdravstva. Rumunija je pred talasom odlaženja medicinskog kadra uvela plate za lekare dve hiljade evra, a za medicinske seste 900, da ne bi ostali bez tog kadra. Na VMA sve medicinske sestre, uključujući i one od 50 godina, uče nemački jezik i spremaju se da odu.

Po Zakonu o radu, poslodavac može da otpusti radnika koji se leči, kao što je bio slučaj Violete Petrović, bivše radnice Jure. Da li će se povući ovaj zakon?



U svim tim zakonima koji se donose posle Zakona o radu, koji će biti promenjen u toku sledeće godine, poenta je da se dalje redukuju prava zaposlenih. Efekat Zakona o radu je da smo svi izgubili tri posto zarade, zakonske promene su tu da marginalizuju i minimalizuju prava zaposlenih, da status zaposlenih dovede do statusa nezaposlenih izjednačavajući ih na nižem nivou. Osim toga, tendencija je da će zbog digitalizacije 50 odsto ljudi ostati bez posla. Kad sam bio mlad, govorilo se da će digitalizacija dovesti do viška slobodnog vremena, kreativnosti i radne nedelje manje od 30 sati, ali to se nije desilo. Očito smo svi dovedeni u prekarni položaj na izvol'te poslodavcu, da su poslovi nesigurni sa rastom loše zaposlenosti kojom se Vučićeve vlade hvale, da je sve manje prava u kreativnim poslovima koji postaju ekonomija tezgarenja – na primer, da bi novinar pristojno živeo mora da radi nekoliko poslova jer se od plate ne može živeti. Pored toga, postoje čitave fabrike bez ijednog zaposlenog koje iznajmljuju radnu snagu preko agencija za privremeno zapošljavanje, postoje korporacije koje svoje zaposlene otpuštaju, a onda ih za manju platu i manja prava primaju preko agencije.

Objedinjavanje krajnje servilnosti periferijske zemlje sa neoliberalnim kapitalom i ukidanje sopstvenog zakonodavstva (Goša, Fijat) ne može da bude dobro. Naročito ako je kombinovano sa partijskim kapitalizmom i jurišom partijskih komesara i komesarki na javni sektor, koji se krčmi i služi kao baza za skupljanje takozvanih kapilarnih glasova. Indikacija koliko je stranka moćna ogleda se u odnosu broja članova stranke i broja

"Koliko ja znam, nemamo viška zaposlenih u obrazovanju, ima ih u bezbednosnim kripto-strukturama i u administrativnom delu zdravstva"

članova svih sindikata – članova Srpske napredne stranke ima više nego članova svih sindikata, a to govori o patologiji društva.

Imate vladu koja je pod pritiskom i birača i poslodavaca, koja naročito u vreme izborne kampanje pokušava da se bavi siromašnim biračkim telom, i sa druge strane imate državu koju je partija okupirala i impregnirala, davi je. I nema nikakve razlike između partijskog interesa i vođenja politike, s tim što se to sada bahatije i primitivnije vidi. Naše društvo počiva na sistemu lične vlasti, namernog tendencioznog slabljenja institucija da bi se vršila intervencija u njima. Kad sam bio u odboru Agencije za borbu protiv korupcije, bilo je nezamislivo da neko kaže da je to je njegov kandidat, u ovom slučaju kandidatkinja, kao što je otvoreno rečeno.

Velika tema je odnos države prema korporativnom kapitalu i stranim investitorima koji imaju privilegije, a nemaju obaveze. Da li drugi zakoni važe za njih?

Država je polje na kome se sukobljavaju različiti interesi i moći, takva država je sekundant korporativnom kapitalu. Na šta vama liči da bilo koja privatna firma ne uplaćuje doprinose, ne povezuje staž, ne odgovara za isplatu i da tužilaštvo apsolutno ne reaguje, na šta vam liče Vučićevi strani investitori koji ne plaćaju poreze, doprinose, energente, koji su država u državi kao u Fijatu, gde je fond zarade dva posto, i mi ne znamo čije je to firma?

Država ne daje podršku malim i srednjim preduzećima ukoliko nisu njihovi ili ih preuzimaju... Po članu 163 Krivič-

nog zakona sledi kazna do dve godine zatvora ukoliko sabotirate radna, socijalna i sindikalna prava, ne ispunjavate svoje obaveze prema zaposlenima, ali niko nije odgovarao. Gde su ta tužilaštva? Ovde kao da domaće zakonodavstvo ne važi za korporativni kapital. Pričali su da Fijat nema običaj da pregovara dok se ne zamrzne štajk. Metodologija je sledeća: prvo nudim dobre usluge, pokazujem brigu za zaposlene u Fijatu, Goši, onda nešto kao u kampanji isplatim, onda nudim da ih prepokrijem, samo se ne usuđujem da razgovaram sa kapitalom i da se pozovem na prava koja važe u svim drugim zemljama, a onda počnu da govore o neodgovarajućem modelu sindikalne borbe koji je politički impostiran. Mene čudi da premijerka Brnabić koja tako nešto izjavljuje nije spremna da kaže ko stoji iza toga, koja je to vrsta uticaja...

Koliki je realan uticaj sindikata i kakav je njihov imidž?

Jedan broj ljudi misli 'šta hoće ti sindikati' ili 'vidi ovi se svađaju, svi su isti, nemoćni su, to su oni što su ostali bez posla i čije su firme ugašene'. I to je uglavnom tačno, i taj stereotip mora da se promeni. Organizovaćemo sindikalnu akademiju za ljude do 40 godina kako bismo imali nove ljude. Tradicionalni način rada sindikata nije zanimljiv mladim ljudima i moramo da im se približimo. Kako da organizujemo programera koji radi od kuće, frilensera koji radi za sedam redakcija, to je problem, kako okupiti nestandardnu radnu snagu. Drugo, programeru sindikat profesionalno ništa ne znači, dok profesor fakulteta misli da time nešto gubi u odnosu na profesionalni rad. Mi treba da ubedimo najobrazovanije da smo se dovoljno promenili, da smo postali fleksibilniji, savremeniji, da poznajemo nove tehnologije, imamo sajt koji ažuriramo, prisutni smo na društvenim mrežama.

Ako ostane ovakva politika, sindikati će samo kaskati za posledicama i čekati da vide da li će se, po recimo peti put, javnost podići protiv prodaje Telekoma, prirodnih dobara, važnih resursa, izvora vode, energetske bezbednosti. Mi moramo da radimo i ono što sindikati inače ne rade, bave se zaštitom zaposlenih i imaju partnere u vladi. Koga mi imamo, Ljajića, Dačića? Mi jesmo za evropske integracije, ali ne za ovakvu nakaznu Evropu, nego za evropski socijalni model i vrednostima socijalne kohezije.

Pa zar u državnim medijima ne pričaju o smanjenju stope nezaposlenosti?

Cinično je to što pričaju o smanjivanju stope nezaposlenosti, pa radni kontingent nam se smanjio. Prvo nas je sve manje u radnoj dobi, a drugo, ne računaju to što godišnje tridesetak hiljada ljudi ode u inostranstvo, ne računaju to što je znatan broj ljudi obeshrabren i uopšte se ne prijavljuje u službe za zapošljavanje, a računaju da su smanjili nezaposlenost kroz lošu nekvalitetnu zaposlenost. Dakle, politika je da svi postanemo na izvol'te 24/7, da imamo nesigurne ugovore, da se uveća broj ljudi koji rade po ugovoru, sezonski, da se vuče minimum prava i da nemate nikakvu organizaciju koja će braniti zaposlene. Partijske komesare i komesare ne zanima sindikalna priča, zanimaju ih samo polutkice preko sindikata. ¶

BILJANA VASIĆ

Još jedna značajna Deltina investicija u zemljama EU

Delta Planet i u Varni

Delta Real Estate, članica Delta Holdinga, u partnerstvu sa bugarskom firmom AP Investments, završila je akviziciju šoping-mola u Varni, na Crnom moru. Varna je drugi po veličini grad u Bugarskoj i važan turistički centar

"Delta Real Estate nastavlja svoje strateško širenje u oblasti nekretnina. Zadovoljstvo mi je da mogu zvanično da najavim otvaranje još jednog gradilišta u zemlji Evropske unije, u Bugarskoj", izjavila je Zorana Ždrale Burlić, generalni direktor Delta Real Estatea.



Ovaj projekat, pod imenom Delta Planet i vredan 120 miliona evra, razvijaće zajedno sa partnerom, kompanijom AP Investments iz Sofije, na čijem čelu su dvojica poznatih bugarskih preduzetnika, Angel Angelov i Peter Dudolenski, i koja poseduje veliki broj investicija u oblasti razvoja nekretnina, zdravstva, trgovine i maloprodaje.

Izvođenje završnih radova na objektu, površine 110.000 m², počinje ovih dana, a otvaranje je planirano u maju 2018. godine. Radove će izvoditi bugarska firma Planex.

Šoping-mol Delta Planet u Varni imaće 3 sprata i 3 podzemne etaže za parkiranje, 12 najsavremenijih bioskopskih sala i oko 160 lokala različite namene. Planirano je dovođenje novih, svetski poznatih modnih brendova, a poseban kuriozitet biće zelena bašta na krovu, sa pogledom na grad i Crno more, što će objekat činiti jedinstvenim u okolini.

Nakon završene izgradnje hotela InterContinental u Ljubljani, ovaj projekat je još jedna značajna Deltina investicija u zemljama EU, i predstavlja jednu u nizu investicija u šoping-molove u regionu. ¶

Pod velom tajnosti

Predložene izmene i dopune Zakona o Bezbednosno-informativnoj agenciji (BIA) izazvale su oštru polemiku na političkoj sceni, ali i u javnosti, što ne čudi jer su Srbi narod opsednut sindromom Ilije Čvorovića i opterećen "bezbednosnim aspektima", a decenijama ne postoji iole značajnija javna ličnost koja ne misli da je "pod merama"



RENOVIRANA: Zgrada BIA na Banjici
Foto: BIA /Medijski materijal

Da li se zakonskim izmenama stvara "partijska tajna služba" Srpske napredne stranke (SNS) i direktoru BIA daju odrešene ruke da odlučuje o svemu, kako tvrdi opozicija, teško je razlučiti; teško je i bilo koju tvrdnju dokazati, kao što je i vlastima teško da daju argumentovano obrazloženje da se radi o usklađivanju već postojećih internih propisa, uredbi i podzakonskih akata i njihovom smeštanju u zakonske okvire. A teško je iz prostog razloga jer se radi o službi čiji rad je, što je potpuno normalno, obavijen velom tajnosti, što je do pre desetak godina obuhvatalo i broj zaposlenih, a sada se ta cifra stavlja u predlog budžeta, pa se tako saznaje da ih ima oko 2000.

Da su neka druga vremena, a ne sadašnja u kojima su SNS i opozicija svoj "rat" doveli do krajnjih granica, te izmene same po sebi ne bi privlačile preveliku pažnju, jer ih je bilo i do sada. Međutim, u današnjoj situaciji, gde se optužbe najteže vrste razmenjuju svakodnevno, uvrštavanje zakonskih izmena na dnevni red Skupštine Srbije po hitnom postupku dospelo je u žižu interesovanja. Kada se tome doda i činjenica da je, prvi put posle Aleksandra Rankovića i Slobodana Penezića Krcuna, na čelo Službe došao visokorangirani partijski čovek ("isukani mač revolucije", kako se govorilo u vreme Ozne i Udbe) Bratislav Gašić, onda sve što se dešava nije neočekivano.

OD KRCUNA DO GAŠIĆA

Na čelo Službe su, nakon odlaska Krcuna na višu funkciju (mada je on i dalje njome neformalno rukovodio, kao i danas Aleksandar Vučić), dolazili uvek ljudi iz njenih redova, sve dok u jesen 1998. godine na to mesto nije postavljen Radomir Marković koji je došao iz Javne bezbednosti, što je izazvalo skoro pa otvorenu netrpeljivost zaposlenih, zbog prikrivenog rivalstva dve službe. Marković je tada uveo praksu dovođenja ljudi "sa strane" u tadašnji Resor državne bezbednosti (RDB) na visoke funkcije, poput funkcionera SPS-a bliskog JUL-u Uroša Šuvakovića, što je izazvalo dodatno nezadovoljstvo. Prekršeno je i pravilo koje je uveo Markovićev prethodnik Jovica Stanišić – da pripadnici RDB-a ne smeju biti članovi nijedne stranke. Za vreme Markovića postupano je upravo obrnuto – tokom 2000. godine "debejci" su prisiljavani da se učlanjuju u JUL, što su neki jedva dočekali misleći da će na taj način napredovati u službi.

Nakon "petooktobarske revolucije" na čelo RDB-a dolazi čovek koji je radio u Službi do 1999, Goran Petrović, a nakon njega i naslednici na toj funkciji u BIA – Andreja Savić i Miša Milićević. Dolaskom DSS-a na vlast 2004, direktor BIA postaje neko ko nije radio u Službi – Rade Bulatović, partijski čovek, kao što je bio i njegov naslednik Saša Vukadinović iz DS-a (advokat iz Kruševca koji je, prethodno, bez iskustva rada u policiji, postavljen za šefa policije u Kruševcu). Oni, ipak, nisu bili visoki funkcioneri u svojim strankama, kao što nije bio ni Vukadinovićev naslednik na čelu BIA Nebojša Rodić, koji je radni vek proveo u državnim organi-



Foto: Vreme arhiv



Foto: Darimir Banda /FoNet

VERNI VOJNICI RAZLIČITIH PARTIJA: Slobodan Penezić Krcun i Bratislav Bata Gašić

Tajna odredba

Advokat Radiša Roskić kaže da je odredba o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji koju donosi direktor, uz saglasnost Vlade, do sada bila podzakonski akt, a sada bi trebalo da bude deo zakona, da je oduvek bila tajna i treba da bude tajna.

To nije čudo, jer se njome utvrđuju organizacione jedinice, poslovi koji se u njima obavljaju, način rukovođenja, ovlašćenja i odgovornosti rukovodilaca, unutrašnja kontrola i interna revizija, međusobni odnosi organizacionih jedinica, način saradnje Agencije sa drugim organima i organizacijama, podela radnih mesta, vrste radnih mesta, ukupan broj radnih mesta sa nazivom, opis poslova, raspon zvanja, zaštitni režim, status pripadnika, potreban broj izvršilaca i uslovi za svako radno mesto, kao i podaci o stepenu uvećanja staža osiguranja.

Predložene zakonske izmene obelodanile su i zvanja ovlašćenih službenih lica i lica na određenim dužnostima u BIA. Zvanja zaposlenih sa srednjim obrazovanjem su mlađi referent, referent, stariji referent, viši referent, samostalni referent i viši samostalni referent. Sa prvim stepenom visokog obrazovanja (viša ili strukovna škola) zvanja su mlađi saradnik, saradnik, stariji saradnik, viši saradnik, samostalni saradnik i viši samostalni saradnik, a sa drugim stepenom visokog obrazovanja (fakultet) – mlađi savetnik, savetnik, viši savetnik, samostalni savetnik, viši samostalni savetnik i glavni savetnik.

ma, ni kasnije Aleksandar Đorđević, advokat, za koga nema potvrde ni da je bio član SNS-a, a zna se samo da je Vučićev prijatelj još od studentskih dana.

Zašto je Đorđević razrešen pre isteka petogodišnjeg mandata, da li na lični zahtev ili zbog nečeg drugog, i na funkciju doveden Bratislav Gašić koji je "zamrznuo" članstvo u SNS-u (objašnjenje više nego smešno, jer je bio i ostao "vojnik partije", što i ne krije), verovatno znaju samo njih dvojica i Aleksandar Vučić, koji je odluku doneo. Vučić sigurno zna i zašto su izmene zakona o BIA date baš sad u proceduru po hitnom postupku. A za premijerku Anu Brnabić, koja formalno stoji iza usvajanja predloga zakonskih izmena i upućivanja u skupštinsku proceduru, taj proces je verovatno bio informacija data "na znanje".

INFORMACIJE ZA "INFORMER"

Po Zakonu o BIA, Agencija je obavezna da se u obavljanju poslova iz svog delokruga pridržava načelnih stavova i smernica Vlade koji se odnose na bezbednosno-obaveštajnu politiku zemlje, a u sadašnjoj situaciji nije teško pretpostaviti ko će davati te smernice – isti onaj koji odlučuje o svemu, predsednik Republike.

Kada je postao predsednik Srbije, Tomislav Nikolić se 2012. žalio da mu iz BIA ne stižu izveštaji o bezbednosti u zemlji. "Sudeći po izveštajima koje sada dobijam od obaveštajnih službi, u Srbiji se ništa ne dešava. Čak sam se i zahvalio na tim izveštajima, nekoliko dana ih nisam ni otvarao, pa sam vratio", rekao je tada Nikolić. Na pitanje šta piše u tim izveštajima, on je naveo primer da je analizirana situacija u Grčkoj, gde je koji građanin pod dejstvom alkohola priveden, koja je vojna jedinica na vežbi... "Ako je to BIA, evo poklanjam i BIA, VOA, VBA da vodi ko god hoće. Ako imaju samo te podatke, može opozicija da ih vodi", izjavio je Nikolić, koji je tri godine kasnije ponovio da i dalje ne dobija izveštaje, da je rekao "hvala vam najlepše" i zatražio da mu ih više i ne šalju.

Izveštaji su u tom periodu, međutim, redovno stizali listu "Informer", čiji vlasnik i glavni urednik je Vučićev prijatelj Dragan J. Vučićević (priznanje o prijateljstvu Vučić je izrekao u ponedeljak uveče u gostovanju na Televiziji Hepi), koji ih je objavljivao sa onim čuvenim potpisom E.I., a u njima su se najavljivala hapšenja, iznošeni su podaci iz operativnih obrada i akcija, podaci iz dosijea i slično. Zlobnici su tada govorili da Nikolić ne dobija izveštaje jer se oni prave u određenom broju primeraka, a Vučićević ima prioritet u odnosu na njega.

O onome što se danas dešava, pripadnici BIA moraju da ćute i od njih je nemoguće dobiti komentar na celu situaciju, što je i razumljivo. Ali zna se da tinja određeno nezadovoljstvo, što rezultira time da oni odlaze čim ispune uslove za penziju (53 godine života, najmanje 20 godina staža, od toga bar 10 u statusu ovlašćenog službenog lica), iako su tada praktično najkorisniji zbog svog znanja i iskustva. Do stupanja na snagu novog Zakona o radu, avgusta 2013, starosna granica je bila niža.

Nezadovoljstvo vlada i zbog toga što je, dolaskom SNS-a na vlast, prekinuta dotadašnja interna praksa da se lica koja su završila neki od privatnih fakulteta ne primaju u BIA, jer se znalo da se time ruši rejting službe, ali i odnosi među zaposlenima. O tome govori i pošalica koja kaže da kada su jednog pripadnika Službe pitali da li je istina da prioritet pri prijemu »





USPOMENA NA MUTNE DEVEDESETE: Jovica Stanišić i sedište DB-a razrušeno u bombardovanju 1999. godine
Fotografije: Reuters i A. Anđić

imaju oni sa završenim privatnim fakultetom, on je odgovorio sa: "Da, ali samo oni sa članskom kartom" (zna se čijom).

Odredba Zakona o BIA kojom je zabranjeno članstvo u partijama flagrantno je prekršena dolaskom SNS-a na vlast, kada je u proleće 2013. poslanik te partije Mićo Rogović napustio to mesto, a zvanično obrazloženje je bilo da prelazi na rad u BIA. Da presedan bude veći, Rogović, poslanik prvo SRS-a, a potom SNS-a, ugostitelj iz Nove Varoši, sa završenom Vojnom akademijom, u BIA se zaposlio sa 47 godina i krenuo na kurs za "mlađeg operativca". Mlađi operativac na izmaku pete decenije života – to je kao "mlađi referent" Šojić iz filma *Tesna koža*. "Pustite Rogovića, eto sreće da je on najveći problem, on je još dobar kakvi su sve došli", kratko je situaciju opisao jedan tada sveže penzionisani operativac BIA.

Prema podacima koje je u januaru 2014. Beogradskom centru za ljudska prava dostavila BIA, na osnovu zahteva o dostupnosti informacija od javnog značaja, 2010. godine u BIA su zaposlena 33 radnika, 2011. je taj broj bio 42, u 2012. je neznatno povećan – 46, dok je od januara do novembra 2013. iznosio 127.

IZMENE BEZ SUŠTINE

Šta se dešava sa zakonskim izmenama i koliko će one uticati na rad Agencije, za "Vreme" je objasnio advokat Radiša Roskić, jedan od najboljih poznavalaca pravne materije u toj oblasti, koji je četvrt veka radio u Službi, a pored ostalog bio je i načelnik Prve (kontraobaveštajne) uprave i Desete uprave, koja se, pored ostalog, bavila unutrašnjom kontrolom. Roskić kaže da sve što se dešava najviše škodi BIA, i da je najveći gubitnik sfera nacionalne bezbednosti jer "ako je trebalo menjati zakon, moralo je da se razmišlja o onom ključnom i suštinskom, a ne o ovim glupostima".

"Ovo je možda bila prilika da se zakonom još detaljnije urede suštinske stvari, ako ništa drugo bar zbog 95 odsto mladih, pametnih, sposobnih i patriotski orijentisanih ljudi koji u BIA rade", ocenio je Roskić. Predlog izmena je, dodao je, mnogo bolji za politička tumačenja nego za pravnička, jer se u praksi njime ne stvara ništa novo. "Nijedna ponuđena izmena ne tiče se suštinskih stvari. Ničim se na novi, drugačiji način ne tretiraju ustavne slobode i prava građana, niti upotreba novih metoda rada... Promenama se pridaje veliki značaj, jer ako postoji prostor za zloupotrebe, onda je on postojao i pre", ukazao je on.

Prema Roskićevim rečima, sve ono što se predviđa izmenama zakona postojalo je i do sada u podzakonskim aktima, poput prijema bez konkursa, sistematizacije radnih mesta ili premeštaja na druga radna mesta, i o svemu je odlučivao direktor. "Godinama mladi mogu da se prijave za prijem u Službu bez konkursa, a ključnu reč i do sada je imao direktor Agencije", istakao je Roskić, i naveo podatak da još u vreme Stanišića u RDB nije moglo da se zaposli "ako vas nije preporučio neko iz Službe". "Svaka izmena u vladajućoj političkoj strukturi čini da masa ljudi koje nema nikakve veze sa sektorom bezbednosti dolazi u Službu", konstatovao je on i dodao da zapošljavanje bez konkursa svakako može biti zloupotrebljeno, kao što je moglo oduvek.

Roskić se slaže sa zamerkama upućenim na predložene izmene o bezbednosnim proverama kandidata za prijem u BIA i smatra da je to trebalo zakonom detaljnije regulisati i "detaljnije razraditi načela". "To je posebna mera koju svaka služba u svetu koristi", objasnio je on. Ukazao je i da odredbe o premeštaju pripadnika BIA na druga radna mesta, pa i u druge delove zemlje, nisu nikakva novost, i da samo zlonamernici mogu da tvrde da je to sredstvo za "sklanjanje nepodobnih operativaca".

Roskić smatra da je BIA uvek tema kada politički sukobi u zemlji kulminiraju i onda se dešavaju stvari kojima se zamagljuje suština, ali da, praktično, u borbi te dve grupe mišljenja pobednika ne može biti. On je rekao da opozicija tvrdi to što tvrdi i protiv je usvajanja po hitnom postupku u žaru političke borbe, dok je tvrdnje predstavnika izvršne vlasti da su izmene Zakona o BIA korak ka pridruživanju EU odbacio kao neistinite, jer nigde u Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju neme nijedne odredbe koja se odnosi na to, "niti postoji bilo koji propis EU koji tretira pitanje nacionalne bezbednosti".

I zaista, na kraju zakonskog predloga dostavljenog Skupštini Srbije, što malo ko čita, stoji da "ne postoje relevantni propisi EU sa kojima je potrebno uskladiti odredbe Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o BIA". ¶

DAVOR LUKAČ

PROMO SAMO U SEPTEMBRU

VAŽI UZ PROMO KOD "**KARDIO**"

DOBRA ODLUKA ZA ZDRAVO SRCE



DOMOVI ZDRAVLJA
MEDIGROUP

Zakažite kardiološki pregled u septembru

011 40 40 100

VRAČAR, Makenzijeva 57 | **ZVEZDARA,** Bulevar Kralja Aleksandra 294 | **BANOVO BRDO,** Visoka 16 | **NOVI BEOGRAD,** Pariske komune 26, Narodnih heroja 38, Jurija Gagarina 14

Energija znanja

Povratak mladih stručnjaka iz inostranstva je značajan resurs i izvor znanja za budućnost, zato je važno uraditi analizu kako bi kompanije, država i društvo mogli da olakšaju mladim ljudima povratak i dalje usavršavanje u našoj zemlji. Bolje prilagođavanje obrazovnog sistema potrebama tržišta je početna tačka od koje kreće uža specijalizacija u karijeri, čime god mladi ljudi odluče da se bave



Mladi ljudi se danas u svetu suočavaju sa različitim i ozbiljnim izazovima, a jedan od njih je svakako pronalaženje posla. Sada već svima poznat termin "milenijalaca" ili "milenijalsa" i njihove navike menjaju polako svet u kome živimo, stvarajući nove izazove kako za privredu tako i za obrazovni sektor. Naime, velika ekonomska kriza iz 2007. i 2008. godine dovela je do promene u navikama mladih ljudi i oni sve češće putuju, traže nova iskustva i stiču savremena znanja koja su veoma značajna i zahtevna za primenu, a neretko to čine na univerzitetima širom sveta gde izučavaju uskospecijalizovana polja.

Iako je veoma teško pronaći podatke koliko se tačno studenata iz Srbije nakon studija vrati u matičnu državu i koji je njihov obrazovni profil, još je teže utvrditi kako se kreću njihove karijere po povratku iz inostranstva. Ipak, neke grube naznake o tome kako izgleda trend povratka postoje i u domaćim izvorima, a u Srbiji se mogu naći i pozitivni pomaci u usklađivanju sistema obrazovanja sa potrebama privrede jer su kompanije prepoznale taj resurs.

Precizniji podaci o broju naših studenata u inostranstvu izneti su na Forumu mladih lidera krajem maja ove godine na Zlatiboru, kada je ih je pred prisutnim posetiocima predstavio Branko Kovačević, profesor Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu. "Svake godine u inostranstvo ode oko 20.000 studenata srpskih fakulteta, i to pre svega studenti koji studiraju tehničke ili medicinske nauke", rekao je tom prilikom profesor Kovačević.

Kako je u nedavnom intervjuu izjavio Aleksandar Jakovljević, predsednik Organizacije studenata Srbije u inostranstvu, veliki broj ljudi koji se vraća u Srbiju iz inostranstva posle završenih studija čine oni iz većih gradskih sredina i polja društvenih nauka, koji se bave specifičnim naukama, trenutno nerazvijenim u Srbiji. Da situacija bude još interesantnija, postoje i veoma pozitivni primeri svršenih studenata prirodnih nauka koji su se vratili i otvorili svoje kompanije, a posebno je zanimljivo što neki od njih to čine sa velikim uspehom i u manjim gradovima u Srbiji.

Ako sve navedeno imamo u vidu kada govorimo o profilu i broju mladih stručnjaka, bitno je potom uraditi analizu kako bi kompanije, država i društvo mogli da olakšaju mladim ljudima povratak i dalje usavršavanje u našoj zemlji. Neki od modela koji se primenjuju u manjim državama poput naše jesu bolje prilagođavanje obrazovnog sistema potrebama tržišta, iskorišćenost savremenih tehnologija koje zahtevaju nova i moderna znanja, kao i razvoj sada već svima poznate startap zajednice kroz podsticanje preduzetništva.

Zadržimo se na prvom pomenutom modelu kao na početnoj tački od koje kreće uža specijalizacija u karijeri kandidata za buduće zaposlenje, čime god ti mladi ljudi odlučili da se bave. Jednostavnije rečeno, mnogi stručnjaci iz sveta obrazovanja saglasni su u ocenama da obrazovanje mora da pomnije prati trendove u današnjem svetu, spremajući mlade za budućnost i dolazak novih izazova na tržištu rada, ali i da mladi moraju što više sebe da unapređuju tokom i posle fakulteta.

"Na našim fakultetima imamo mnogo teorije, a malo prakse. Studije su nam teške, svaka godina ima mnogo predmeta, a i stalno se dodaju novi. Pravimo studijske programe ne osluškujući stvarnu i realnu potrebu. Nije realno da se student sa dobijenom diplomom odmah direktno uključi u sistem. Diploma jeste ulaznica, ali znanje mora stalno da se nadograđuje, morate stalno da učite i da se usmeravate ka onome što je aktuelno na tržištu rada", rekao je Miloš Đuran, profesor kragujevačkog Prirodno-matematičkog fakulteta sa Instituta za hemiju i dopisni član Srpske akademije nauka i umetnosti na zlatiborskom Forumu mladih lidera.

Sa druge strane, oni koji se vraćaju iz inostranstva imaju izazove nešto drugačije prirode, koji su u osnovi veoma slični onima s kojima se susreću domaći studenti. Ono sa čime se suočavaju mladi prilikom povratka iz inostranstva gde su studirali uskospecijalističke osnovne, master ili doktorske studije jesu najčešće uslovi otežanog pronalaska posla zbog neusklađenosti onoga šta su završili u inostranstvu i potreba samih kompanija.

Jedan od primera rešavanja ovog problema jeste Naftna industrija Srbije, koja kroz svoj program "Energija znanja" obrazovanim mladim stručnjacima omogućava zaposlenje i na taj način obezbeđuje ključni kadrovski potencijal za dugoročni razvoj kompanije. Tako su do sada program stipendiranja u ovoj kompaniji prošla 94 studenta, a većina njih posle uspešno završenih studija danas radi u ovoj kompaniji. Nije manje važno napomenuti ni da NIS kroz model stipendiranja mladih ljudi na najboljim svetskim univerzitetima, organizovanja prakse za njih u kompaniji, stvara dobar ambijent za stručni kadar u našoj zemlji, omogućavajući im nakon završenih studija sigurno zaposlenje u toj kompaniji. Među tim mladim ljudima je i Anđela Avramović, stipendista NIS-a na studijama Nacionalnog mineralno-sirovinskog univerziteta "Gornij" u Sankt Peterburgu, koja je ovakav program kompanije okarakterisala kao veoma pozitivan za mlade ljude. "Studirati u inostranstvu i imati plaćen smeštaj, fakultet i učenje jezika, pritom još imati posle toga obezbeđeno radno mesto, jedinstvena je prilika koja se ne ispušta i ja sam jako zahvalna što sam je dobila", kroz osmeh kaže Anđela.



Foto: D. Kujundžić /Tanjug

Sa druge strane, kako bi prilagodila studijske programe potrebama tržišta i obezbedila kvalitetan kadar, ova kompanija je uspostavila program saradnje sa obrazovnim i naučnim institucijama. Za učenike Tehničke škole u Zrenjaninu pokrenut je smer "Rukovalac postrojenja u proizvodnji nafte i gasa", dok su za studente osnovani programi "Industrijsko inženjerstvo u eksploataciji nafte i gasa" na Tehničkom fakultetu "Mihajlo Pupin" u Zrenjaninu, kao i studijski programi i moduli "Inženjerstvo nafte i gasa" i "Geologija nafte i gasa" na Rudarsko-geološkom fakultetu u Beogradu.

Ovo je samo jedan od primera kako srpske i strane korporacije mogu da pomognu mladima u snalaženju nakon njihovog povratka kao formiranih stručnjaka iz inostranstva, ali i da utiču na obrazovne institucije prilikom formiranja budućih studijskih programa, kako bi bolje osluškivali šta je to što privredi treba.

Čini se da je upravo bolja saradnja na liniji privreda – obrazovne institucije ključna da se ona krajnja i najbitnija karika, mladi i obrazovani kadrovi, poveže u snažnu pokretačku lokomotivu budućeg razvoja Srbije.

Pored navedenog, napretkom interneta i novih tehnologija, mladima su novi uzori i uspesi njihovih vršnjaka iz Srbije postali mnogo bliži i pristupačniji. Uspešne studente iz zemlje ili povratnike iz inostranstva sve češće nalazimo i na naslovnim stranicama medija kada se nađu u žiži interesovanja javnosti zbog svojih naučnih, poslovnih ili drugih uspeha.

Ključno pitanje u ovoj priči jeste: kako spojiti toliko delova koji utiču na razvoj mladih i kompanija sa tržištem koje se menja brže nego ikada? Odgovor bi, na kraju, trebalo da leži u konstantnoj promeni koje ne treba da se plaše ni mladi ni preduzeća, baš kao ni naučne i obrazovne institucije. Treba ipak biti veoma oprezan u oceni na koji način doći do ovih ciljeva koji čine veoma dugačku listu prioriteta za prilagođavanje srpskog obrazovanja privredi i njenim potrebama. Jedan od ključnih momenata za kompanije koje posluju u Srbiji i predstavnike prosvetnog sektora biće zajedničko delovanje na polju stipendiranja, usavršavanja i specijalizacije mladih ljudi kako bi bilo što više njih koji će svoju budućnost videti u ovoj zemlji. "Domovinsko tlo svima je drago, slatko i ugodno", rekao je pre mnogo vekova Marko Tulije Ciceron, a to je zasigurno na umu mnogim mladim ljudima koji su u ovom trenutku na studijama ili specijalizaciji u inostranstvu. Na domaćim kompanijama i institucijama je da te mlade ljude motivišu na napredak u svojoj karijeri i podstaknu njihov dalji profesionalni razvoj. ¶

R. V.



Dugovi iz ormara

Odluka Arbitražnog suda po kojoj je Srbija dužna da plati grčkoj kompaniji Mitilineos oko 40 miliona dolara na ime starih dugova nije uzbudila ni vladu ni ministre pojedinačno, jer je slučaj predstavljen kao brljotina onih od pre, sa kojima se ova vlada hrabro nosi za dobrobit cele nacije

Za Srbiju, očigledno, nema dobre vesti koja stiže iz holandskog grada Haga. Taj gradić, odavde gledano, izgleda kao jedan veliki sud na kome naša zemlja uvek gubi. Za razliku od slučajeva ratnih zločina i borbe da se ospori proglašenje nezavisnosti Kosova, sada je loša vest stigla "iz privrede": krajem avgusta je javljeno da je Arbitražni sud u tom gradu doneo odluku u korist grčke kompanije Mitilineos, kojom se Srbiji određuje da plati desetine miliona dolara odštete za nerealizovane ugovore koje je ova kompanija imala sa RTB Borom, kompanijom koja važi za jednu od većih muka svake vlade Srbije u poslednjih dvadesetak godina.

Odlukom Suda u Hagu, Srbija bi trebalo da isplati grčkoj kompaniji približno 40 miliona dolara jer je prekršila bilateralni sporazum o zaštiti investicija, koji su nekadašnja SR Jugoslavija i Republika Grčka potpisale daleke 1997. godine. Kako je već delimično objavljeno u srpskim medijima, radi se o kompenzaciji za 4000 tona prerađenog bakra (koji je procenjen na 33 miliona dolara) i oko 18 miliona dolara zajma koji je svojevremeno Mitilineos uložio u RTB Bor. Na ovo treba dodati i nekoliko miliona evra troškova postupka i reći da grčka kompanija nije dobila sumu koju je tražila (pomenuti iznosi sa kamatama za period 2004–2012. godine), čime se okončala jedna "investiciona priča" na, čini se, najgori mogući način po Srbiju i njene građane.

Ovaj događaj nije preterano uzbudio ni javnost ni vlast: slučajem se jedino bave "Politika" i TV N1, a predsednica Vlade Ana Brnabić veli da nije strašno jer imamo veliki suficit i da neće biti problema da TO platimo. Ministar ekonomije Goran Knežević optužuje prethodnike, kaže da ova vlada ne uzmiče i da će i ovu brljotinu "ispeglati" jer je to u interesu cele nacije. U oceni da je sve to delo "onih pre nas" pridružio se i ministar energetike i rudarstva Aleksandar Antić iz SPS-a, kao da ta stranka nikada pre njega nije imala nikakve veze sa vlastima u Srbiji, a kamoli sa potpisanim sporazumima.

Da li je sve baš tako, i čemu služi tako opušten pristup sadašnje vlade, koja je, na neki način, vlada kontinuiteta koji traje već pet godina?

INVESTICIONI LEŠ

Na naplatu nam stiže nešto što su mnogi zaboravili, neka obaveza iz prošlosti, iz vremena sankcija i izolacija, doba u kome je Srbijom vladao Slobodan Milošević, koji je sa svojim saradnicima u kasnim



NI BAKRA NI PARA: Spor RTB Bor i kompanije Mitilineos
Fotografije: Marija Janković i Mitilineos PR

devedesetim pravio neke ugovore sa grčkim kompanijama. O tim ugovorima javnost nije mnogo znala, ali su u to doba bili predstavljeni kao najvažnija stvar za Srbiju i srpsku privredu i trebalo je da doprinesu uzletu Srbije po sklapanju Dejtonskog sporazuma u jesen 1995. godine, kada se verovalo da su ratovi okončani i da ćemo se posvetiti razvoju i napretku.

Srbiji, ovoj danas, stiže na naplatu račun koji joj ispostavlja Miloševićev stari znanac Evangelos Mitilineos (63 godine), vlasnik kompanije Mitilineos holding, u kasnim devedesetim čest gost na kanabetu kod Miloševića, čovek koji je možda bio zaslužan za prvu privatizaciju Telekoma 1997. godine, koja je tadašnjem režimu upumpala dovoljno novca da preživi još tri godine na vlasti i da izgubi još jedan rat.

Mitilineos je u to doba bio predstavljen kao čovek koji je na čelu kompanije koja će da oporavi gigante: Trepču na Kosovu i RTB Bor. Navodno, on je donosio taj preko potrebni investicioni kapital koji je trebalo da posluži posrnulim srpskim energetskim gigantima da povrate dah, ojačaju, da se oslobode svoje likvidacione otromboljenosti i da opet krenu putem osvajanja svetskih tržišta. Pored ulaganja u Bor i Trepču, Mitilineos je bio predstavljen kao član odbora direktora OTE, kompanije koja je učestvovala u prvoj privatizaciji Telekoma Srbija 1997. godine, nekoliko meseci nakon potpisivanja sporazuma između Grčke i SRJ o zaštiti investicija.

U to vreme su se u grčkim medijima pojavljivali napisi u kojima se analizirala uloga kompanije Mitilineos, koja je za kratko vreme od osnivanja 1990. godine i pojavljivanja na atinskoj berzi 1995, narasla u regionalnog giganta u trgovini bakrom i drugim metalima, investirajući i poslujući u rizičnim balkanskim, postkomunističkim državama; kompanija koja je toliko narasla da je magazin "Forbs" bogatstvo njenog vlasnika procenio na 800 miliona evra i kao poslovnog čoveka čija će imperija brzo postati vodeća u toj oblasti u celoj Evropi.

S druge strane, postojali su glasovi koji su sumnjali u taj neverovatni uspon ovog atinskog trgovca metalima, a njegove bliske veze sa režimom Slobodana Miloševića u Beogradu su ocenjene kao "preterane". Spekulisalo se da je možda iza svega novac samog Miloševića, koji je ovaj uspevao u vreme ekonomskih sankcija i rata da "ispumpa" iz Srbije.

Uglavnom, Mitilineos je došao u Srbiju, potpisao sedam ugovora sa RTB Borom o preradi koncentrata (RTB je uvek imao više kapaciteta za preradu nego što je imao sirovine), uložio neki novac u Kombinat Trepča na Kosovu i verovatno čekao da se dogodi privatizacija u kojoj bi on kao veliki partner i poverilac mogao da očekuje prvenstvo kupovine.

To se nikada nije dogodilo.

Dogodio se rat na Kosovu i bombardovanje Srbije 1999. godine, te svrgavanje njegovog partnera Miloševića u jesen 2000. Tone koncentrata rude koju je Bor trebalo da preradi i novac od zajma koji je trebalo da pomogne razvoj RTB-a ostali su zarobljeni u ovom preduzeću koje je docnije, u dva navrata, prošlo kroz neuspešan postupak privatizacije, i za koje danas vlast veli da je odlična firma i da su mnogi kupci iz Rusije i Kine zainteresovani za stratešku saradnju.

S druge strane, Mitilineos u avgustu 1999. godine (ulazak KFOR-a u Trepču) raskida ugovor sa Trepčom i Geneksom o preradi koncentrata olova i cinka i aktivira sve garancije koje je beogradska Jugo- »

banka dala za obaveze Trepče. Po tužbi Mitilineosa, Viši privredni sud u Beogradu doneo je pravosnažnu presudu, kojom je Jugobanka obavezna da Mitilineos holdingu plati preko 50 miliona dolara duga sa kamatama, kako stoji u tekstu objavljenom u "Vremenu" 10. januara 2002. godine koji je potpisao Miša Brkić.

KADA JE PUKLO

Evangelos Mitilineos, taj zanimljivi preduzetnik iz Atine sa diplomom Londonske škole ekonomije (LSE), pojavljuje se još nekoliko puta u Srbiji u periodu posle pada Miloševića, zainteresovan da učestvuje u privatizaciji Bora, ali i da naplati svoja dugovanja kroz vlasništvo u raznim biznisima (pominju se cementare i hoteli, kao što je nekadašnji Interkontinental).

Čini se da tadašnja vlast ima razumevanja za njegova potraživanja ili se ona pokrivaju kroz druge aranžmane, uglavnom, tikva puca sa prvom vladom Vojislava Koštunice (2004–2007) kada Vlada, da bi sprečila propast RTB-a, uvodi jednu vrstu moratorijuma kojom je sprečeno da poverioci naplate svoja potraživanja. RTB ulazi u onu grupu "preduzeća u restrukturiranju", čime se Mitilineos izbacuje iz igre i nema mogućnosti da naplati ono što veruju da im Bor duguje.

U to vreme, za razliku od Bora, ta kompanija je odavno odustala od Trepče i želje da postane njen vlasnik na osnovu pozajmica koje joj je navodno davala tokom devedesetih. U jednom izveštaju Međunarodne krizne grupe čak stoji da se verovalo da je Milošević kroz aranžman sa Mitilineosom želeo da posredno kupi Trepču, i tako ostavi novonastalu tvorevinu bez najveće kompanije u energetskom sektoru.

Mitilineos 2006. godine vodi prvi arbitražni postupak u kome uspeva da dokaže da je njegov kapital investicija a ne puko trgovanje, što je bio stav srpske strane, čime je ovoj kompaniji omogućeno da svoj novac potražuje od države Srbije, a ne od kompanije RTB Bor.

Na prvoj arbitraži se pokazalo da je ulaganje Mitilineosa investicija koju država Srbija nije štitila, što je bila obavezna prema međudržavnom sporazumu iz 1997. godine, koji je Milošević dogovorio sa tadašnjim vlastima u Atini.

NOVO ODMERAVANJE

Prema nekim izvorima, Grci su dolazili u Vladu Srbije kad god bi bila formirana nova vlada, sa željom da se nagode oko duga. Međutim, ništa se nije dešavalo: iako danas ne želi da daje komentare za medije, Mlađan Dinkić, nekadašnji ministar finansija i privrede, kaže da se on nije sretao sa predstavnicima ove kompanije, ali da zna da su neki pregovori vođeni na "nižem nivou".



MALO ČEGA SE SEĆA: Dinkić Mlađan, nekadašnji ministar finansija i privrede
Foto: Dragan Antonić /FoNet

Saša Radulović, danas predvodnik pokreta "Dosta je bilo" i narodni poslanik, a ranije ministar privrede u Vladi RS, kaže za "Vreme" da tokom njegovog mandata, od septembra 2013. do januara 2014. godine, nije bilo razgovora na ovu temu, ali i da on tada nije bio u mogućnosti da utvrdi prave razmere dugovanja koje su postojala i u RTB Boru i u drugim preduzećima u restrukturiranju, jer je postojala opstrukcija. On danas smatra da su sve presude kojima se Srbiji nalaže da plati neku odštetu na neki način pokazatelj korupcije i da bi trebalo da se svi podaci u tim slučajevima objave, da bismo do kraja videli šta se dešavalo u svakom pojedinačnom slučaju.

Novi postupak je pokrenut u januaru 2013. godine u Hagu i veće arbitara je ovog leta donelo odluku koja će Srbiju koštati desetine miliona dolara. Iako predsednica Vlade Ana Brnabić kaže da ta šteta neće ugroziti ukupne finansije države, verovatno bi bilo bolje da je država za taj novac napravila 100 novih škola ili kupila 10 novih gama noževa za lečenje tumora.

Grčka kompanija je, čini se, ozbiljno razumela ovu arbitražu i angažovala je tri velike advokatske kancelarije da je zastupaju (od kojih je jedna BDK iz Beograda), dok je srpsku stranu zastupala kancelarija "Karanović i Nikolić", koja je od 2012. godine naovamo već radila nekoliko velikih projekata kao što su "Beograd na vodi" i ugovori sa Etihadom.

ŠTA JE POUKA

Iako je deo javnosti, onaj koji je uopšte čuo da će građani Srbije da plate nekom grčkom milioneru desetine miliona dolara odštete zbog poslova koji su dogovarani pre dvadesetak godina, ogorčen i traži neke odgovore, suština je, čini se, u tome da uprkos sad već brojnim slučajevima ovog tipa, nema odgovora na pitanja da li je tako moralo da bude i ko je odgovoran za bacanje javnog novca.

Na stranu spekulacije o tome da se ovakvi slučajevi namerno vode da bi se neko iz države obogatio (pristanemo da platimo, pa taj koji je pristao pokupi proviziju), jer za to nema kredibilnih dokaza, činjenica je da Srbija, što su i ocene lokalnih eksperata, prečesto pokazuje da nema kapaciteta da prilikom potpisivanja međunarodnih ugovora osigura svoje interese na najbolji mogući način.

Jasno je da ćemo i narednih dana slušati priče da su to uradili "oni pre nas" i da ćemo gledati ministre koji se "prave mutavi", ali njihov je posao da znaju, štite srpske interese i štede novac građana. Ako to ne umeju, ako im nije jasno kako da to urade ili su nedostojni funkcije ili, još gore, to rade namerno da bi uzeli onu proviziju.

U tom kontekstu, svaka naredna priča o RTB Boru, dolasku Kineza i drugih Rusa uzima se sa rezervom jer to smo već nekoliko puta videli, a na kraju niti je kompanija napredovala, niti je investitor došao – jedino znamo da je novac potrošen i da su se neki ljudi obogatili.

Oni koji u ovo žele dodatno da se uvere neka pogledaju napomene uz finansijski izveštaj RTB Bora za 2016. godinu i vide kako je revizor, da bi sakrio golotinju, napisao toplu ljudsku priču o rudarstvu i značaju ove kompanije za razvoj cele Srbije. Uz izdvojeno mišljenje i skretanje pažnje da su bilansi i dalje nekredibilni. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

LJUBOMIR ŽIVKOV



Lelek sebra (DCXXXII)

Ne razbiram ko će tačno građanima i opštinama druge države pokloniti naših pet i po miliona evra: to je lični dar predsednika Republike, ili Skupštine, Vlade, gospoje guvernerke, Saveta guvernera, Krunskog saveta, Saveta potrošača, ili nekog sedamnaestog

Zamerio sam se bio, i to gorko, Tadić Borisu što je bez mog znanja, bez pitanja i naročito bez mog pristanka za školu na Palama dao dva miliona evra, a sad vidim da će Srbija nadmašiti sebe i da će prekodrinskoj rodbini darivati pet i po miliona evra, dobro, neće ni tamo baš sve opštine omastiti brkove, ali one u kojima živuju pretežno Srbi bogme hoće. Mojoj braći i sestrama po peru (ja ću svoje uskoro da bacim u trnje, gde mu je odvajkada i mesto) dovoljni su blagovest i blagovesnik tj. predsednik Srbije, ne kažu ništa o proceduri koja valjda prethodi tolikom milodaru! Je li to već neko odlučio, i ko je odlučio: "Izvinite, gospodine Predsedniče, ko zapravo stoji iza drage apstrakcije zvane Srbija, koja ustanova, koji deo državnog veleustrojstva zapravo poklanja novac građana Srbije, koji, gle, nisu svi čak ni Srbi?!"

Ovako ispade da će predsednik lično i personalno dodikovce častiti sa pet i po naših miliona, a Skupština, Vlada, Savet guvernera, Ustavni sud (koji bi se da sam ja nešto njegov sudija pozabavio ovim poklonom) naknadno će naći način da sve ispadne u skladu sa zakonom, ili će Skupština izglasati poseban zakon o predsednikovoj odluci! Pa je li u nadležnosti predsednika Republike da deli ordenje i poneko pomilovanje, ili predsednik drži državnu kasu u svojoj rezidenciji i sme da odvadi odatle kad god to smatra potrebnim i bogougodnim?

💰 💰 💰

Šta je sporno ako država kojoj pretiče pomogne građanima druge države, u čijim đulistanima ne cvetaju đulovi? Kako "šta"?!

Država najpre ne može imati višak, šta je ona, tecigazda, neko preduzeće, banka, kladionica?! Ništa ona nema što nije od svojih podanika uzela, ili što im nije uskratila: ono što prvosveštenik novog kulta zove viškom može biti samo razlika između onog što su zulumćari zamislili da iscede iz sirotinje, i onoga što se zaista nakupilo. Višak se rađa i iz onoga što je država trebalo da da stanovništvu, ili što je trebalo za njegovo dobro da potroši, a nije mu to dala, i nije za dobro domaćeg življa potrošila sve što je obećala.

Država dakle ne može da ima nikakav drugi višak osim čisto knjigovodstvenog, formalnog i numeričkog. Parazitska ustanova (svega nekoliko država je u simbiozi sa stanovništvom, sve ostale vidim kao parazite, op. aut.) koja je svog nesrećnog domaćina ovoliko iznurila ne bi smela da se razmeće kako je premašila plan eksploatacije i kako je svome domaćinu dala još manje nego što mu je sama bila obećala. Ali evo kako zbori naš prvozbornik i samozbornik: "(...) Svi konkretni programi su mogući, zahvaljujući tome što su Vlada Srbije, zaključno sa avgustom, odnosno građani, ostvarili za tačno milijardu evra bolji rezultat u budžetu od planiranog, pa imamo mogućnost da pomognemo koliko možemo."

Kako Vlada, avgust i građani ostvaruju evre?! I kako to da su se zaustavili ni pre ni posle nego baš na milijardi? Kazne, globe, porezi, eto kako, nikad nismo bili suočeni sa tako maštovitim činovništvom, koje neumorno izmišlja nove dažbine, kupi novu ličnu kartu, kupi novi pasoš, kupuj nove tablice za kola svakih pet minuta, plati navodnjavanje njiva, iako u tvom ataru nema nijednog kanala, nijednog rova, nijednog šarampova, nijedne cevčice i nijedne kapi vode kojom bi useve poprskala država! Ti su mi državini prihodi svi jasni, imaš armiju nadzornika, kontrolora i izvršitelja, a ne daješ stanovništvu ono što mu pripada (meni na primer država ne daje pitku vodu, a moram da je plaćam kao da je božemeprosti čista i podesna za kuvanje i pravljenje limunade), i potkraj kolovoza se šepuriš kako si premašio plan, kako si nadmašio sebe i kako ti pretiče, ali ako ti trenutno (naizgled) i pretiče – Srbija je dovoljno prostrana, i dovoljno mnogoljudna, i mnogobedna da i te kako pametno i lako možeš na njenoj teritoriji da potrošiš tobožnji prebačaj!

Kako bih se osećao da je izborna volja ustoličila Mađara za šefa naše države, što Ustav dakako dopušta, i onda taj predsednik kaže kako će građanima Mađarske dati pet i po miliona evra, jer su to njegova braća, a čaša se naša i njegova u Srbiji ionako prepunja?! Ne bi mi bilo pravo, kazao bih mu: "Gospodine Zilahi, vi ste predsednik Srbije, a niste predsednik svih Mađara, gde god se oni skućili i skrasili! Imate vi kome da pomognete u Srbiji: tek kad i poslednji među poslednjima građanin Srbije bude posve namiren, i kad pripadnici sviju nacija u Srbiji požele da pomažu susednim narodima, to pitanje može doći na red. Tako isto ću svoga predsednika podsetiti da nije on predsednik svih Srba sveta, nego je predsednik Srbije, te stoga predstavlja sve njene i samo njene građane, koje god ovi vere, rase ili nacije bili. I ne može onda tome raznolikom mnoštvu da otkida od usta da bi delio svojti. Ili možda može?! Za one koje predsednik voli mora da bude para, pa bili to večiti rivali u pok. fudbalu, srpski barjak na srpskom jarbolu visokom šezdeset kopalja, ili Dodikov vilajet. Meni doduše ne bi bilo srce na mestu ni da je Vlada u Banjaluci, zaključno sa avgustom, i sa građanima ostvarila milijardu evra više nego što je zamislila, pa da ima mogućnost da nam pomogne koliko može: po cenu da ispadnem zadrti i antipatični titoista rekao bih da tuđe nećemo, a svoje ne damo. ¶

Rast zagađenja i bir

Srbiji će biti potrebno najmanje 918 miliona evra za uređenje oblasti odlaganja otpada. Jedan od važnijih projekata jeste izgradnja regionalnih deponija, odnosno gašenje postojećih nesanitarnih, koje ugrožavaju zdravlje ljudi

Pišu: **Milica Stojanović i Dragana Prica**

Iako je letnje vreme idealno za sušenje veša napolju, štrikovi za veš u dvorištima novosadskog naselja Klisa stoje prazni. Očigledno je da u kućama neko živi, ali prozori su zatvoreni a ulice deluju napušteno. U vazduhu se oseti miris spaljene gume i ustajalog komunalnog otpada.

Naselje se sastoji od nekoliko ulica u blizini auto-puta, udaljenih od gradske deponije manje od kilometra vazdušnom linijom. Boravak u tom delu grada zahteva izuzetnu sposobnost zadržavanja daha i toleranciju na neprijatne mirise, u šta se uverila i novinarka Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS).

"Imam snajku i ona ne može da ostavi veš da se suši ispred. Kad zoveš inspekciju, kažu doći ćemo sutra", kaže Dušan Tegeltija, stanovnik ovog naselja. Dodaje da su mu u mesnoj zajednici rekli da probleme ne mogu da regulišu ni Grad ni Pokrajina već da na tom mestu "treba da bude neka regionalna deponija i da mi tu nemamo šta da tražimo".

Deponija koju Tegeltija spominje je regionalna deponija, odnosno regionalni centar za upravljanje otpadom, koji bi trebalo da nastane proširenjem postojeće deponije i da reši problem odlaganja smeća u Novom Sadu i opštinama Temerin, Žabalj, Vrbas, Beočin, Bački Petrovac, Bačka Palanka i Srbobran. Sa početkom njenog rada, opštinske deponije bi bile zatvorene. Iako je bilo planirano da nova deponija bude gotova 2014. godine, radovi još nisu počeli, a grad Novi Sad je od 2010. godine usvojio tek nekoliko dokumenata, poput planova upravljanja otpadom i detaljne regulacije. Sada je upitno i planirano mesto izgradnje – Novi Sad je za ovu godinu odvojio šest miliona dinara za potvrđivanje izabrane ili drugih lokacija.

Za razliku od sadašnje deponije, u novom regionalnom centru smeće bi se razdvajalo za reciklažu, a ostatak bi se odlagao na sanitarnu regionalnu deponiju, bez zagađivanja životne sredine. Ovde je pre svega reč o otpadu iz domaćinstava, sa javnih površina i iz procesa proizvodnje, dok je za opasan otpad predviđen izvoz ili privremeno skladištenje na lokacijama preduzeća.

Srbija sporo napreduje sa primenom regulative u vezi sa upravljanjem otpadom. U dva navrata je planirana izgradnja većeg broja regionalnih deponija, ali ih je do sada formirano samo osam, pri čemu ni svaka od njih još nije počela sa radom, dok neke ne funkcionišu u punom kapacitetu.

Igor Jezdimirović je predsednik udruženja Inženjeri zaštite životne sredine koje se, između ostalog, bavi zaštitom voda i prirode i upravljanjem otpadom. Prema njegovim rečima, verovatno niko neće odgovarati zato što novosadska regionalna deponija još nije počela sa radom. "Dok god se to ne reši, da postoji odgovornost onih koji donesu neki plan, da se on sprovede ili ne sprovede, imamo tapkanje u mestu. I imamo konstantno rast zagađenja", kaže Jezdimirović.

SPORNA LOKACIJA

Strategija upravljanja otpadom Republike Srbije iz 2003. definisala je 29 regionalnih deponija koje bi pokrivale teritoriju 160 opština. Nova strategija, za period od 2010. do 2019, uvela je termin



Fotografije:
Dragana Prica / CINS

okratije

"regionalnih centara za upravljanje otpadom", koji podrazumevaju izgradnju regionalne deponije, postrojenja za separaciju reciklabilnog otpada, transfer stanica, kao i postrojenja za kompostiranje. Strategija definiše 26 takvih centara. Kako je navedeno u državnoj strategiji, problemi u ovoj oblasti nisu jednaki u svim gradovima i "jedino ekonomski opravdano rešenje je formiranje regionalnih centara" u okviru kojih bi se otpad sakupljen sa više opština razdvajao za reciklažu, a ostaci bi se odlagali na regionalnim deponijama.

Jedna od takvih deponija trebalo je da bude napravljena za područje Novog Sada i navedenih opština. Prošlo je skoro šest godina od kada je gradska skupština usvojila Regionalni plan upravljanja otpadom koji predviđa njenu gradnju. Do danas je usvojeno tek nekoliko dokumenata, što je koštalo 6,5 miliona dinara. Građevinski radovi nisu počeli. Predviđeno je da nova deponija nastane proširivanjem sadašnje. Novinarka CINS-a na ovoj lokaciji nije pronašla nikakve znakove ili obaveštenja o budućoj izgradnji.

Prema Regionalnom planu, deponija je trebalo da krene sa radom 2014. godine, dok su ukupni troškovi izgradnje procenjeni na 17,75 miliona evra. Bilo je predloženo i formiranje posebnog preduzeća za upravljanje sanitarnom deponijom. Za razliku od podataka iz Regionalnog plana, u Strategiji održivog razvoja Novog Sada uspostavljanje regionalnog sistema upravljanja otpadom procenjeno je na oko 28,28 miliona evra, a kao vremenski okvir određen je period od 2016. do 2020. godine. Nova deponija, odnosno regionalni centar, trebalo bi da reši probleme poput skladištenja smeća na neadekvatnim zvaničnim deponijama i formiranja divljih deponija. Na ovom području nalaze se 74 divlje deponije, pokazuju najnoviji dostupni podaci – iz 2011. godine.

Skupština Novog Sada je na samom kraju prošle godine usvojila Program investicionih aktivnosti na izgradnji regionalnog centra za upravljanje otpadom u 2017. godini. Prema tom programu, iz budžeta Novog Sada za 2017. godinu trebalo bi da bude izdvojeno ukupno 11 miliona dinara: šest miliona za elaborat za potvrđivanje izabrane ili potencijalnih lokacija, četiri miliona za tehničku dokumentaciju i jedan milion za pribavljanje dozvola i saglasnosti za izgradnju. U avgustu 2017. gradska Uprava za komunalne poslove je sa firmom Hidrozavod DTD zaključila ugovor o izradi "elaborata istražnih radnji za potvrdu izabrane ili potencijalnih lokacija".

Igor Jezdimirović objašnjava zašto je izabrana lokacija potencijalno sporna: "Jedan od problema jesu podzemne vode. Druga stvar jeste jako velika blizina naselja Klisa i prvih kuća. I s druge strane, postoji i blizina dalekovoda. A postoji i vizuelni problem jer prvo što se vidi kad se uđe u Novi Sad je gomila smeća koja raste."

Među opštinama čiji je otpad trebalo da završava na ovoj deponiji je i Temerin. Prema rečima Svetomira Stojanovića, direktora JKP-a Temerin, ovo preduzeće ima finansijske gubitke zbog odlaganja izgradnje regionalne deponije. "Upravo zato što se još uvek ne može pouzdano reći ni gde će biti lokacija te nove regionalne deponije, prošle godine morali smo da izvršimo podizanje nasipa na deponiji da bismo mogli da produžimo njeno trajanje. Sanacija deponije je vredela oko 50 miliona dinara", kaže Stojanović.

U Gradskoj upravi u Novom Sadu nisu hteli da razgovaraju sa novinarima CINS-a već su nakon upućene molbe za intervju poslali dopis u kom, između ostalog, navode da je grad započeo "aktivnosti na pripremi projekta za kofinansiranje radova na izgradnji Regionalnog centra", da je urađena Delimična prethodna studija opravdanosti za upravljanje čvrstim otpadom, kao i da se nastavlja "realizacija aktivnosti na izradi Prethodne studije izvodljivosti sa metodologijom izbora lokacije".

Prema rečima Dejana Ubavina, direktora departmana za inženjerstvo zaštite životne sredine na novosadskom Fakultetu tehničkih nauka, "stručnoj javnosti nije baš jasno zašto se to toliko dugo čeka, zašto se odugovlači".





TEOFIL PANČIĆ

"Pilule protiv zaborava",

280 strana, format B5, latinica,

30 fotografija

Pisao sam ove nekrologe, u novinarskoj brzini, a opet s neizbežnom ambicijom da nekako potraju, da prežive i nadžive povod, kontra samoj naravi novina. A zašto? Možda iz taštine, ali nadam se ipak zato što se o onima koji napuštaju naš jedini zajednički svet, a u njemu su nešto (meni, nama) značili, mora da sudi i strože i blaže nego dnevnim i tekućim povodima, ali svakako temeljitije.

Iz predgovora autora

VREME

VREME

OBRATI PAŽNJU!

DRAGAN TODOROVIĆ

"U tri lepe"

216 strana, format A5, mek povez, ćirilica

***Autobusi su i dalje pristizali, iz Šapca, još njih sa Uba, pristigli narod se raspoređivao, bilo i onih koji stigli sopstvenim prevozom, jedan auto se parkira naspram bine, ono energično žensko povika, Sklanjaj, to je samo za „Pink". Autobusi su još dolazili, u sklanjanje autobusa se uključi i Šef protokola Vlade, skloniše sve autobuse iz vidokruga.* [...]**

Preko mikrofona dadoše komandu, Svako po dva metra nazad, na levu i desnu stranu se raširite, oslobodite traku koja treba da se preseče, nemojte se nabijati... Samo što prošlo osam sati, sve beše postavljeno, začu se žamor, od usta do usta prođe uputstvo, Svi smo mi meštani, nekolicina otvori fascikle i upisa dnevnu zapovest, Svi smo mi meštani.



UTICAJ NA ZDRAVLJE LJUDI

Nekontrolisano odlaganje otpada na deponije loše utiče na životnu sredinu i na zdravlje ljudi, posebno onih koji žive u blizini. Prema podacima iz 2012. godine, skoro sve deponije u ovom regionu su blizu naseljenih mesta, a poseban je problem što mnoge od njih nemaju nikakve mere zaštite životne sredine.

Usled toga što se iz deponije u okolinu emituju materije poput sumpor-dioksida, ugljen-dioksida, vinil-hlorida i benzena ali i olova, kod ljudi koji žive u blizini povećani su rizici od bolesti pluća i respiratornih organa, kao i od štetnog uticaja na imuni i centralni nervni sistem. "Povećana koncentracija zagađujućih materija u vazduhu, vodi i zemljištu može doprineti pogoršanju zdravstvenog stanja prethodno obolelih lica, i to posebno oboljenju organa za disanje, srca i krvnih sudova, kao i organa za varenje, usled konzumiranja zagađene hrane i vode", objašnjava Sanja Bijelović iz Instituta za javno zdravlje u Novom Sadu.

Brojni su načini na koje nesanitarne deponije mogu da utiču na zdravlje ljudi, na primer, širenjem zaraznih bolesti preko muva, glodara, insekata i drugih životinja.

U novosadskom naselju Klisa pretežno žive stariji ljudi i porodice sa malom decom, ali to je teško primetiti na prvi pogled. Premalo je dece koja se igraju na ulici, a stariji građani izbegavaju da provode vreme napolju jer im je, kako kažu, teško i da dišu. Meštani Klise sa kojima je novinarka CINS-a razgovarala kažu da su najviše zabrinuti za zdravlje dece, ali da osećaju kako niko nema sluha za njihove nedaće i da nemaju kome da se požale. Neki dodaju da se osećaju kao građani drugog reda. Osim opasnosti po zdravlje, blizina deponije znači i opasnost od požara i havarija.

"Deponijski gas, a to je u najvećem delu metan, je zapaljiv", kaže Igor Jezdimirović i dodaje: "U normalnim zemljama, od deponijskog gasa prave struju i toplotnu energiju i to prodaju kao obnovljiv izvor energije. Srbija, pošto nije u stanju da sa svojim donosiocima odluka vodi računa o tome, uzme to i zapali i zagadi vazduh. To nije pitanje resursa. To je pitanje znanja i volje."

Iz Uprave za inspekcijske poslove Novog Sada navode da su u periodu od 30. avgusta 2014. do 30. avgusta 2017. godine imali deset prijava građana, uglavnom zbog neprijatnih mirisa, zagađenja vazduha i postojanja divljih deponija pored gradske. Dodaju da iz JKP-a Čistoća redovno uklanjaju divlje deponije, te da pri upravljanju deponijom postupaju u skladu sa propisima i obavljaju redovne monitoringe.

Dejan Ubavin sa novosadskog Fakulteta tehničkih nauka kaže da negativne posledice po stanovništvo mogu biti umanjene dobrim upravljanjem: "Sa regionalnom, odnosno sanitarnom deponijom, koja je planirana, ako bi se upravljalo na pravilan način, takvih problema ne bi smelo da bude."

Formiranje regionalnih deponija i uopšte upravljanje otpadom važni su i u procesu pridruživanja Srbije Evropskoj uniji (EU). Ova oblast deo je pregovaračkog poglavlja 27, koje još nije otvoreno. Srbija će morati da značajno unapredi zaštitu životne sredine, što podrazumeva promene postojeće prakse i usvajanje niza novih propisa. Prema najavama predstavnika srpskih institucija, to bi trebalo da košta najmanje 10 milijardi evra. Samo za rešavanje problema sa deponijama potrebno je izdvojiti oko 918 miliona evra.

Domaće zakonodavstvo trebalo bi da do kraja 2018. godine bude usklađeno sa Direktivom o deponijama EU. Iz Ministarstva zaštite životne sredine ovu direktivu ocenjuju "zahtevnom za sprovođenje", a kao rok za to navode 2032. godinu. "Jedan od predmeta pregovora sa Komisijom biće utvrđivanje odgovarajućeg prelaznog perioda (krajnjeg roka) za Srbiju u pogledu zatvaranja i sanacije postojećih smetlišta/deponija i za izgradnju novih centara za upravljanje otpadom u skladu sa direktivom (uključujući i deponije koje su već usaglašene)", navedeno je u dokumentu Pregovaračke grupe Srbije za Poglavlje 27. ¶

Jedna funkcionalna deponija

U Srbiji je, prema podacima Agencije za zaštitu životne sredine, formirano svega osam regionalnih deponija, dok su tri u izgradnji. Formirane deponije se nalaze u Užicu, Sremskoj Mitrovici, Pančevu, Leskovcu, Jagodini, Pirotu, Lapovu i Kikindi. Samo jedna od njih ima dozvole za svih pet aktivnosti upravljanja otpadom (sakupljanje, transport, skladištenje, tretman i odlaganje) – deponija Duboko u Užicu.

Regionalna deponija u Pančevu počela je sa radom 2015, posle 24 godine od početka realizacije projekta i uloženih 393,6 miliona dinara. Plan je bio da zameni staru, nesanitarnu, koja je mnogo bliže samom gradu, ali na staroj deponiji završi otprilike jedna trećina prikupljenog smeća, o čemu je CINS već pisao.

Čak 13 "regiona" koje čine dve ili više opština ili gradova još nije usvojilo ni regionalne planove upravljanja otpadom.

Novinari CINS-a su više puta kontaktirali s Ministarstvom životne sredine i pokušali da razgovaraju sa načelnicom Odeljenja za otpad Radmilom Šerović ili drugim sagovornicima. Iz Ministarstva su svaki put naveli da je za razgovor neophodno odobrenje koje, ni posle više od mesec i po dana, nije stiglo.

Dejan Ubavin, sa novosadskog Fakulteta tehničkih nauka, kaže da je praksa po kojoj otpad na deponijama stoji decenijama, kakva postoji u većini opština u Srbiji, "nešto što nema veze sa upravljanjem – to je neupravljanje otpadom".



Projekat u okviru koga je nastao tekst realizuje se u saradnji sa Beogradskom otvorenom školom, u okviru programa "Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji", uz podršku Švedske.

Jubilej

Andrić



Andrićeva zadužbina je konstantni oslonac trajanja dela našeg nobelovca, pa tako i ove, jubilarne godine od njegovog rođenja

naša svakodnevica



Fotografije: Marija Janković

Ivo Andrić je naš jedini nobelovac i najbolji kulturni izvozni reprezent, pa ipak, da nema Andrićeve zadužbine, pitanje je da li bi i danas, a nema ga 42 godine, Andrić bio naš najprisutniji pisac na kulturnoj sceni. (Misli se naravno na pisce, a ne na kvazipisce.) Jubilej koji se upravo obeležava u zemlji, 125 godina od Andrićevog rođenja, potvrđuje prethodnu konstataciju o piščevoj Zadužbini kao jedinom konstantnom osloncu trajanja dela Ive Andrića.

Verovatno je poznato da je Zadužbina Ive Andrića osnovana na temelju piščeve poslednje želje da se njegova zaostavština "sačuva kao celina i da se, kao legat, odnosno zadužbina, nameni za opšte kulturne i humanitarne potrebe", Saopštio ju je 5. decembra 1974. godine, u svom stanu, saradnicima i sagovornicima književniku Milanu Đokoviću i kulturnom posleniku Gvozdenu Jovaniću. Godinu dana nakon Andrićeve smrti, 12. marta 1976. godine, osnovana je Zadužbina. "Od tog momenta, a tako će sigurna sam biti i ubuduće, Zadužbina se stara da ispuni Andrićevu volju iz testamenta, ali i da fokus interesovanja naše kulturne, naučne i čitalačke javnosti zadrži na Andriću, plasirajući njegova dela konstruktivno i kreativno", kaže za "Vreme" Žaneta Đukić Perišić, upravnica Zadužbine.

Zadužbina je jedini i isključivi nosilac autorskih prava na dela Ive Andrića u zemlji i inostranstvu. Zadužbina se samofinansira i drugog redovnog prihoda nema. "Andrić je veliki pisac i može koliko-toliko da izdržava elementarne aktivnosti Zadužbine. Ali za veće projekte Zadužbini je potrebna kontinuirana pomoć države", kaže Žaneta Perišić i objašnjava da imaju onoliko sredstava koliko prodaju autorskih prava. "Andrić je preveden na 50 jezika, od takozvanih velikih do jezika kojima govore malobrojni narodi. U Turskoj je, recimo, nedavno objavljeno 23. izdanje romana *Na Drini ćuprija*, a na primer u Španiji se Andrićeve knjige čitaju na sva četiri tamošnja jezika: na kastiljanskom, katalonskom, galicijskom i baskijskom jeziku. Ima izdavača koji nam sami predlože da objave neki Andrićev naslov, ali najčešće se javljamo mi njima. U poslednjih nekoliko godina 'Laguna' je, prema našoj ideji, objavila deset tematskih zbirki Andrićevih priča u više izdanja, koje su izvanredno prihvaćene. Taj izdavač objavio je već devet izdanja Andrićevih sabranih romana, a sada izlazi i drugo izdanje sabranih priča. Isto tako, i izdavačka kuća 'Dereta' imala je sluha za tematske izbore Andrićevih pripovedaka, pa je u poslednjih nekoliko godina objavila šest veoma rado čitanih zbirki. Srpska književna zadruga, priključila se jubileju objavljivanjem knjige u dva toma *Ivo Andrić, priče u izboru samog pisca*. 'Prosveti' smo, na primer, predložili Andrićeve eseje o piscima. Tako su nedavno objavljeni njegovi manje poznati tekstovi o srpskim piscima, a sada će, povodom jubileja, 'Prosveta' objaviti i drugu knjigu tog svojevrsnog esejističkog diptiha – eseje o stranim piscima. I neki drugi domaći izdavači razumeli su da je obeležavanje 125. godišnjice Andrićevog rođenja dobra prilika da čitalaštvu ponude Andrićeva izdanja ('Prima', 'Sezambuk', Kompanija 'Novosti', 'Zavod za udžbenike' i drugi). I stranim izdavačima smo u poslednje vreme ponudili tematske izbore priča i oni su se veoma dobro odazvali – posebno bugarske i italijanske izdavačke kuće. Mislim da je to dobar način poslovanja, jer izdavači imaju poverenja u naše predloge koje smatraju kreativnim. Nova prezentacija Andrićevih dela, priređenih na nov i svež način, u velikoj meri doprinosi boljoj recepciji njegove pre svega pripovedačke produkcije: tako složene Andrićeve priče lakše stižu do nove, mlade čitalačke publike koja ima poseban, novi, moderan senzibilitet i drukčije čitalačke navike. Mogu da kažem da je Andrić življi pisac od mnogih živih pisaca u Srbiji."

Država daje malu pomoć Zadužbini za objavljivanje godišnjaka "Sveske Zadužbine Ive Andrića", to je jedan od malog broja časopisa u svetu koji je posvećen jednom piscu, a u kojem se od 1982. godine objavljuju Andrićevi nepoznati i neobjavljeni tekstovi, nova tumačenja nje- »







IZ ANDRIĆEVE KUĆE: Ulaz u Zadužbinu, piščeva bista i fotelja

govog dela, nove činjenice iz njegovog života. Ponekad dobiju podršku i na nekom konkursu Ministarstva kulture. Na ovogodišnjem konkursu za sufinansiranje savremenog stvaralaštva, Andrićeva zadužbina je, nažalost, odbijena za projekat izrade Kritičkog izdanja Andrićevih dela. Zvanično objašnjenje nisu dobili, a čuli su da je razlog gotovo proceduralan: nisu dostavili gotove rukopise.

Adrićeva zadužbina je do sada realizovala neke veoma važne projekte: klasifikovanje i popisivanje Andrićeve rukopisne zaostavštine koju čuva Srpska akademija nauka i umetnosti, načinjen je i štampani Katalog Ličnog fonda Ive Andrića – preko 6000 inventarskih jedinica i 118.000 stranica dokumentarne građe, digitalizovana je celokupna rukopisna zaostavština, izrađena je Bibliografija Ive Andrića u saradnji sa Bibliotekom Matice srpske i njenih više od 16.000 bibliografskih jedinica dostupno je na internet stranici Zadužbine i u štampanom izdanju, sređena je Andrićeva lična biblioteka koja se čuva u Spomen-muzeju Ive Andrića – na spisku su 4502 knjige: raščitane su marginalije na knjigama, jer je Andrić tokom čitanja pisao beleške na belinama knjiga, što može biti od velike pomoći svim istraživačima.

Do 1. oktobra biće završeni rukopisi, a do kraja ove jubilarne godine i objavljeni, Kritičkog izdanja pet zbirki Andrićevih pripovedaka, iz 1924, 1931, 1936, 1948. i iz 1960. godine, u obliku u kojem ih je pisac sam premijerno objavio. Biće to glavni deo obeležavanja 125. godišnjice Andrićevog rođenja. "Kritičko izdanje je kruna u filološkoj nauci. U priređivačkom timu su prof. dr Zorica Nestorović, rukovodilac projekta, zatim prof. dr Slađana Jaćimović, prof. dr Milan Aleksić, dr Dragana Grbić i mr Marija Blagojević. Svaki od njih priređuje po jednu Andrićevu zbirku. To podrazumeva izradu bibliografije svake pripovetke, konsultovanje originalnih rukopisa i verzija, upoređivanje izdanja, praćenje, konstatovanje i objašnjavanje autorskih izmena teksta, kontekstualizacija, sravnjivanje varijanata, utvrđivanje takozvanog nultog teksta, istraživanje građe, pisanje stručnih komentara i tekstova opšteg karaktera uz svaki tom, i mnoge druge poslove koje podrazumeva tekstološko nauka. To je



"OVO JE ZA MENE PRIVILEGIJA": Žaneta Đukić Perišić

veliki, odgovoran i dugoročan posao koji Zadužbina ne može da sprovede bez kontinuirane pomoći države."

Ima se utisak da se o Ivi Andriću već sve zna, i da nikakav novi rukopis, ili makar podatak, ne može da se pojavi. Žaneta Perišić tvrdi da to nije tačno zato što "se neprestano otkriva nešto novo. Ima nekih rukopisa koji će u dogledno vreme biti raščitani i objavljeni, pojavljuje se nepoznata korespondencija, nove fotografije, novi dokumenti, arhivska građa, informacije, sećanja, dnevnički i memoarski zapisi... I knjiga *Pisac i priča: stvaralačka biografija Ive Andrića* ("Akademska knjiga" 2012) Žanete Perišić o povezanosti Andrićevog života i njegovog dela, predstavlja izuzetan izvor podataka koje je moguće dalje istraživati. "Maštala sam o toj knjizi još dok sam pripremala studiju *Kavaljer svetog duha* ('Akademska knjiga' će povodom Andrićevog jubileja objaviti novo izdanje te knjige – p.a.) u kojoj sam pokušala da objasnim kako može da se rekonstruiše jedan Andrićev napušteni, nedovršeni i zaboravljeni roman i u kojoj me je opsedala ideja da je Toma Galus, glavni junak tog romana, Andrićev dvojnik. Tu sam pokušala da objasnim koliko je Andrićeva biografija, zamaskirana i transformisana, ulazila u njegove romane. Eto još od tada želela sam da istražim paralelu između Andrićevog života i dela, ne bih li pokazala koliko je njegov život, onakav kakav je bio, sa onim kapacitetom koji ga je formirao kao intelektualno, emocionalno, duhovno i socijalno biće, koliko je, dakle, takav njegov život uslovio bitne karakteristike njegovog književnog dela."

Jedan od primera o spoju onoga što mu se dešavalo i onoga o čemu je Andrić pisao su, na primer, detalji o Beogradu koje je utkao u svoje priče. Andrićeve *Beogradske priče* u najvećoj meri govore o vremenu Drugog svetskog rata. Žaneta Perišić skreće pažnju da je u ratnom dnevniku, koji je vodio kratko 1941. godine, pa zatim tokom savezničkog bombardovanja 1944. godine i tokom jeseni te iste godine, Andrić opisivao kako izgleda Beograd, srušene kuće, tramvajske šine, s kim se sretao, šta je radio, crtao je formaciju nemačkih bombardera... "Sve to možete naći samo malo transformisano u njegovim *Beogradskim pričama*. Andrić je veoma malo odstupao od proživljenog u tim svojim pričama. A kada je pisao o delima drugih autora, uvek se pre svega oslanjao na njihovu biografiju. Međutim, govorio je da u njegovom životu nema ničeg interesantnog i da će književni istoričari koji će se baviti njegovim životom, ući u ćorsokak. Dakle, ono što je osporavao nama književnim istoričarima, sam je primenjivao, pokazujući posredno da ne možete pisca odvojiti od njegovog života."

Poslove u Andrićevoj zadužbini obavljaju, osim Žanete Đukić Perišić, savetnica Biljana Đorđević Mironja i Jadranka Albert, koja obavlja domarske poslove. Žaneta Perišić, koja radi u Zadužbini od kraja 1983. godine, kaže da se seća svih velikih imena naše kulturne scene koja su prošla kroz Zadužbinu i ostavila trag u njenom delovanju. Sa posebnim osećanjem nežnosti seća se prve upravnice Zadužbine, gospođe Vere Stojić, od koje je mnogo naučila i u čijoj, da tako kažemo, fotelji danas sedi. "To je za mene posebna čast i posebna odgovornost, jer Vera Stojić je bila nezamenljiva u Andrićevom životu kao pomoćnica, saradnica, jednom rečju kao veliki prijatelj na kojeg se pisac mogao osloniti u svakom trenutku i u svakom pogledu. Ona me je i primila na posao u Zadužbini, i ja sam, evo, ovde već preko trideset godina. Ovo za mene nije posao, ovo je za mene pre privilegija i jedna vrsta misije kojoj sam posvetila skoro ceo svoj profesionalni život."

Osim Kritičkim izdanjem, Zadužbina će obeležiti 125 godina od Andrićevog rođenja i svečanim brojem *Svezaka,* u saradnji sa RTS-om su snimljene kratke emisije *Čitanje Andrića* koje će predstaviti Andrićevu prozu, 13. oktobra u Narodnom pozorištu biće svečana Akademija u saradnji sa SANU, u Zadužbini će biti nastavljeno izvođenje dramatizovanih Andrićevih dela... a sve s namerom da Andrićevo delo bude naša svakodnevica. ¶

SONJA ĆIRIĆ





Vladimir Dunjić, ***Euridika***

Željko Tonšić, ***Alba Avis***





Željko Đurović, ***Šetnja Edenom***

Izložba

Spojeni fantastičnim

Iako je u svjetskoj likovnoj umjetnosti Mediala jedini naš autentični pravac, i ako nijedna grupna međunarodna izložba u Centru za fantastičnu umjetnost u Grijeru u Švajcarskoj nije održana bez našeg predstavnika, likovna fantastika je rjetkost na našoj kulturnoj sceni. Zato se izložba "Fantastičnih šest" koja se otvara večeras, 7. septembra, u Kući legata u Beogradu, smatra posebnim događajem.

Šest likovnih umjetnika iz naslova izložbe su Željko Tonšić, Zoran Velimanović, Milan Tucović, Sergej Aparin, Vladimir Dunjić i Željko Đurović, etablirani stvaraoci srednje generacije različitih senzibiliteta koje spajaju autentičnost i ljubav prema fantastičnom. Iako imaju iste pokretače, prije svega snove i fantastiku, ovo je njihov prvi zajednički projekat i prva zajednička izložba.

Za svakog od ovih umjetnika karakteristična je stvaralačka zrelost, kontinuitet u radu i metavremenski pristup slikarstvu, koji počiva na postulatima renesansne umjetnosti. Artikulisani su u različitim likovnim medijima, prvenstveno posvećeni slikarstvu, te objektima i skulpturi. Na izložbi "Fantastičnih šest" biće prikazani njihovi najreprezentativniji radovi. Autorka izložbe i likovna kritičarka Maja Živanović izabrala je slike velikih i srednjih formata, različitih tematika i kolorita koji, treba naglasiti, dominiraju slikom, ali ne umanjuju značaj posvećenosti ovih umjetnika crtežu kao osnovnom vidu likovnog izražavanja. Maja Živanović kaže da je "nasleđe figurativne, pa samim tim i fantastične likovne umetnosti u Srbiji više nego primetno u poslednje četiri decenije, pogotovo u postojanju pojedinaca koji su se samostalno usavršavali. S obzirom da živimo u vremenu koje nipodaštava personalnost i individualnost i gde je umetnost sve više okrenuta tehnologiji i novim medijima, osmislila sam izložbu šestorice slikara koji svojom estetikom i stvaralaštvom nastoje da, kroz sopstvene mitologije i zavidna crtačka umeća, obnavljajući prošlost, vide i vode nas u budućnost. Ovi umetnici vizionari čuvari su tradicije, ali i ljudskosti i duhovnosti."

Jedan od stvaralaca čiji će radovi biti izloženi na ovoj izložbi, Zoran Velimanović, za "Vreme" kaže da se obilaskom





Zoran Velimanović, *2016.*



Sergej Aparin, *Kapućino*



Milan Tucović, *Man Ray*

Mitovi, snovi, bajkolike priče, simboli, i još mnogo toga čudesnog na slikama "Fantastičnih šest", na izložbi koja podseća na ono posebno u našoj likovnoj tradiciji

postavke u pet prostorija Kuće legata jasno vidi da različite senzibilitete i iskustva šestorice umetnika povezuje fantastika. "Fantastika kojom se svi bavimo zadire u biće ljudi sa ovih prostora, provlači se kroz mitove, legende, pesme od davnina, a duh Mediale koji je prisutan u našim radovima, samo je naglašeni period u istoriji srpske fantastike", objasnio je Velimanović.

Maja Živanović podseća da se Željko Tonšić (1954–2014) smatra jednim od najneobičnijih predstavnika srpskog simbolističkog slikarstva s kraja prošlog i početka ovog milenijuma, iako se u njegovom radu ne prepoznaju tematski okviri, vremenske ili stilske granice, dok se djela Željka Đurovića nalaze u stalnoj postavci u Međunarodnom centru za fantastičnu umjetnost. Na njima su najčešće kroz ženske figure prikazane mistika, erotika i čulnost. Vladimir Dunjić se tokom tridesetogodišnjeg rada bavio revidiranjem prošlosti i promišljanjem o budućnosti. Govoreći o sudarima fantastičnog i realnog u svom radu, navodi da je takav program svjesno i precizno izabrao. Njegovi ciklusi su *Velovi*, *9 mačjih života*, *Prokrustov muzej* i *Vrtoglavice*. "Četvrti ciklus *Vrtoglavice* mi je najdraži. Vrtoglavica je najplodonosnije stanje koje umetnik može da ima, kada mu se izmakne tlo pod nogama – to je najbolje", rekao je o svom stvaralaštvu. Za razliku od Dunjića, Sergej Aparin ne radi u ciklusima. U njegovom fantastičnom svijetu plove i lete brodovi, dirižabli, satovi, gradovi, bregovi sa crkvama, mutirane životinje i insekti koji imaju čudovišne moći. "Voleo bih da ljudi osete vremeplov gledajući moje slike. Pokušavam da stvaram nesvesno – svesno, nenamerno – namerno", kazao je. Protagonisti slika i objekata Milana Tucovića su naizgled obični ljudi, ali im Tucović snažnom naracijom dodeljuje različite uloge.

Izložba "Fantastičnih šest" je dokaz i prisustva aktuelnosti Mediale i vrijednosti ideja i estetike tog pravca. Izložba je otvorena do 28. septembra, a nakon Kuće legata trebalo bi da bude predstavljena i u Modernoj galeriji u Valjevu, Narodnom muzeju u Kragujevcu i Galeriji "Srbija" u Nišu. ¶

JOVANA PREŠIĆ

Kad je kašika vrednija od





Priča o porodici Drelih i somborskim Jevrejima na izložbi "Kutija sećanja", ispričana pomoću slučajno sačuvanih fotografija

Foto: Narodni muzej Zrenjanin

Porodica Drelih bila je jedna obična somborska porodica. Njihova tragedija započinje sa Drugim svetskim ratom, kada su sa ostalim Jevrejima iz ovog grada deportovani. Od dvanaest članova, rat je preživelo samo dvoje. Sticajem okolnosti, njihova dokumenta, fotografije i deo ličnih stvari su sačuvani i deo su izložbe "Kutija sećanja" Gradskog muzeja Sombor, koja trenutno gostuje u Narodnom muzeju Zrenjanin. Izložba je nastala kao deo istraživanja za obnavljanje bivšeg Jugoslovenskog paviljona u Državnom muzeju Aušvic-Birkenau u Poljskoj. Na inicijativu Hrvatske, postavka u muzeju u Aušvicu skinuta je 2009. godine (vidi okvir).

Tragajući za potomcima ili onima koji su preživeli deportaciju u Aušvic i holokaust, jedan od učesnika ovog projekta, Olga Manojlović Pintar, viši naučni saradnik u Institutu za noviju istoriju Srbije, sticajem okolnosti došla je u kontakt sa Mihal Tulpan iz Tel Aviva, koja je potomak somborske jevrejske porodice Drelih, i čiji je otac Moše Mustafija potomak sarajevskih sefardskih Jevreja. Ispostavilo se da Mihal Tulpan ima bogatu kolekciju porodičnih fotografija koje datiraju od kraja 19. veka, pa sve do trenutka deportacije, kao i fotografije koje prate njihovo iseljenje u Izrael. Pomoću njih mogla je da se ispriča priča o svakodnevnom životu Jevreja do deportacije, njihovo stradanje, pa i iseljenje u novu izraelsku državu. Pronađeno je oko 300 fotografija, a izloženo je stotinak koje, po rečima autora izložbe Milke Ljuboje, višeg kustosa Gradskog muzeja Sombor, prikazuju članove porodice u različitim trenucima njihovog života, sa druženja, školovanja, na kojima su poznanici, prijatelji, komšije, a od kojih su neki takođe stradali.

"Kroz priču o porodici Drelih zapravo se prvi put pričala priča o somborskim Jevrejima na ovaj način. Porodica Drelih nije ni po čemu bila izuzetna. Posebna je samo po tome što su njene fotografije preživele holokaust i to opet sticajem nekih istorijskih okolnosti. Njihovu kuću su posle deportacije dobili Mađari koji su doseljeni iz Transilvanije odlukom mađarskih okupacionih vlasti. Jednu metalnu kutiju sa fotografijama koju im je bilo žao da bace, smestili su u prostorijicu u dvorištu sa nekim ličnim predmetima porodice Drelih. Kada se Magda Drelih vratila iz Aušvica u januaru 1945. godine, zatekla je u svojoj kući potpuno stranu porodicu. Oni su joj omogućili da živi u toj maloj prostoriji u dvorištu i predali joj sve što su sačuvali. A Mihal Tulpan, njena ćerka, sve to je ustupila našem muzeju sarađujući sa dr Olgom Manojlović Pintar i novinarkom Suzanom Sudar, promoterkom ove izložbe", kaže Milka Ljuboja.

Na izložbi u Somboru prikazane su i porodične stvari koje su sačuvane. Među njima je bila i jedna kašika iz Aušvica, za koju je Magda, po dolasku u logor, zamenila porodični prsten i sledovanje hrane, jer nije želela da jede prstima. U surovim uslovima logora želela je da sačuva dostojanstvo. Kašika je postala porodična relikvija, da ih uvek podseća na strahote koje su se desile tokom Drugog svetskog rata.

Izložba je do sada gostovala u Novom Sadu, Sarajevu, Beogradu, planira se gostovanje u Osijeku, a tokom 2018. godine po gradovima Srbije. Ona ne prikazuje samo stradanje, nego slavi i život i, kako

prstena



OTVARANJA IZLOŽBI U ZRENJANINU I SOMBORU: Milka Ljuboja (levo); Mihal Tulpman sa bratom
Foto: Gradski muzej Sombor

kaže Milka Ljuboja, "izložba je emotivna, fotografije pričaju priču i o radosti, mladosti i o druženjima, skautskom kampu gde se vidi kako podižu zastavu, ali priča i priču o stradanju i završava se nadom u budućnost, u opstanak, jer ljubav je ta koja pobeđuje i smrt u Aušvicu. Moša i Magda se sele u Izrael, dobijaju decu i poslednja fotografija na izložbi jeste jedan zaljubljen mlad bračni par koji u zagrljaju drži svoju malu decu. Kroz izložbu se vidi i kako je Sombor imao jednu posebnu društvenu klimu gde su naši, somborski Jevreji bili rado prihvaćeni kao članovi različitih udruženja, kao društvo koje se nije delilo na nacionalnoj osnovi. Jer to jeste jedna od osnovnih karakteristika našeg grada. Mislim da izložba u stvari prikazuje i slavi život i to se posetiocima jako dopada, jer o jevrejskoj zajednici se malo zna, a sad su dobili priliku da je upoznaju, a istovremeno da shvate kako u ratu nema pobednika, u ratu smo svi poraženi i svi stradaju. Prosto, posetioci počinju drugačije da doživljavaju sudbinu cele jevrejske zajednice na osnovu tih fotografija." ¶

SLAĐANA DIMITRIJEVIĆ

Na čekanju sedam godina

Na osnovu odgovora iz Ministarstva kulture Republike Srbije, obnova izložbe u Aušvicu "zapela" je na pitanju kako će troškovi biti podeljeni. Olga Manojlović Pintar, koja je od početka učestvovala u ovom projektu, nije optimista da će skoro biti završen, ali je još više razočarana što slične izložbe teško dopiru do šire javnosti i ne izazivaju dijalog u društvu:

"Situacija, uvek postoji taj čuveni izraz, je kompleksna i nove vladajuće garniture nisu pokazale inicijativu da se projekat završi. Mi smo u limbu u kome ne znamo na koji način će se cela stvar okončati. Naša ideja iza koje čvrsto stojimo jeste da svi zajedno uradimo izložbu zato što je žrtve Aušvica teško deliti po nekim granicama. Iz načina na koji ovo uradimo zavisi da li ćemo kod nas uspostaviti neke vrlo važne repere u odnosu prema prošlosti – da se prepozna ne samo svoja nego i tuđa žrtva, da se preispituje odgovornost za kolaboraciju sa fašizmom i da se vidi na koji način prećutkivanje svih tih tema ima katastrofalne posledice po sadašnjost u kojoj živimo, i na koji način to blokira naša saznanja o ratovima 90-ih. Svesni smo i zamerki koje su stavljene o konceptu izložbe u Jasenovcu gde su predstavljene samo žrtve i to ne u celini, a nekako su se izgubili počinioci tih zločina. Naša glavna ideja da se vrlo jasno pokaže ko je stradao, ali i ideologija i sistem koji su to stradanje planirali i izvršili, i naravno pojedinci, institucije i organizacije koje su u tome aktivno učestvovale, da pokažemo na koji način su nacistički režim i Treći rajh osmislili, a kako su svi ostali režimi u tome aktivno učestvovali", kaže Olga Manojlović Pintar. Ona dodaje da je slična situacija i sa Starim sajmištem, gde takođe ne postoje nikakvi rokovi, a to su mesta "na kojima smo dužni da stalno sagledavamo naš odnos prema Drugom svetskom ratu i prema pojavi fašizma, kao i da pokažemo naš odnos prema čuvenoj konstataciji da je fašizam večan i da je nužno stalno se protiv njega boriti."

O sudbini nekadašnje jugoslovenske izložbe u Aušvicu, odgovor smo dobili od Asje Drače Muntean, pomoćnice ministra za međunarodne odnose i evropske integracije u oblasti kulture Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije:

"Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva Republike Srbije je 2011. godine sazvalo prvi konsultativni sastanak svih bivših jugoslovenskih republika o statusu izložbenog prostora bivše Jugoslavije u Državnom muzeju 'Aušvic-Birkenau'. Učesnici svih republika bivše Jugoslavije izrazili su volju da se u izložbenom prostoru u okviru Paviljona br. 17 ipak pripremi zajednička stalna postavka, kao i da se osnuje međudržavna radna grupa. Ova odluka je potvrđena na nivou ambasadora bivših jugoslovenskih republika, uključujući Hrvatsku i Sloveniju, koji su se sastali u Državnom muzeju u Poljskoj u oktobru 2011. godine.

Međudržavna radna grupa održala je ukupno sedam sastanaka, pod pokroviteljstvom Uneska, a u okviru globalne inicijative 'Kultura: most razvoja' i Interresorne platforme za kulturu mira i nenasilja, na kojima je postignut generalni dogovor o okviru i glavnom sadržaju izložbe. Na poslednjem sastanku koji je održan maja 2015. godine u Ljubljani, nastavljena je diskusija o renoviranju i transformaciji Paviljona br. 17, kao i o uspostavljanju zajedničke izložbe bivših jugoslovenskih republika, dok su se sa sadržajem izložbe, uz manje korekcije, složili svi učesnici. Procenjeni (okvirni) troškovi neophodni za renoviranje Paviljona br. 17 u Muzeju "Aušvic-Birkenau" iznose oko 1,5 miliona evra (procenu troškova je izvršio austrijski Nacionalni fond za žrtve nacionalsocijalizma). Srbija je predložila da se troškovi renoviranja podele, na jednake delove, između šest bivših jugoslovenskih republika. Dogovoreno je da svih šest republika dostave odgovore na ovaj predlog. Još uvek se čeka na odgovore pojedinih zemalja.

Na istom sastanku Republika Srbija je pokrenula inicijativu i svim prisutnim učesnicima uručila i predlog pisma, obraćanja Evropskom parlamentu (Komitet za kulturu i obrazovanje) sa molbom za eventualnu pomoć za završetak ovog projekta. Nakon dve godine pismo su konačno potpisali svi (Srbija, BiH, Hrvatska, Crna Gora, Slovenija i Makedonija) i očekuje se da bude predato Evropskom parlamentu u septembru ove godine."

S. D.

Kupusara bez mesa

Naslov i struktura Avramovićeve knjige obećavaju ozbiljnu studiju, ali dobijamo samo jako lošu publicistiku, ostrašćenu, aljkavu, neznalačku i nepismenu

Kada razmišljamo o doprinosu srpskih književnika kulturi jedno je nesumnjivo: srpska kultura je obogaćena njihovim književno-umetničkim delima.

Gore navedena umna rečenica nahodi se na 214. strani (od 261 strane, bez priloga) studije (hm) sociologa dr Zorana Avramovića *Književnici i politika u srpskoj kulturi 1804-2014* (Pravoslavna reč, Novi Sad 2016). Ako pogledamo šta ta rečenica znači, ergo, šta ona kazuje, dolazimo do zaključka da je autor proveo izvesno vreme razmišljajući na temu "jesu li srpski književnici svojim 'književno-umetničkim delima' doprineli srpskoj kulturi", pa s olakšanjem zaključio da "nesumnjivo" jesu. Delimo njegovo olakšanje, ali ipak, *šta ovo zapravo (i uopšte) znači*?! Da li je postojala ikakva, makar sasvim "teoretska" mogućnost, da srpski književnici, onako svi đuture koliko ih je ikada bilo, NE doprinesu srpskoj kulturi? I kako i u čemu bi se uopšte ogledao takav kolektivni nedoprinos? Postoji li ikakav negativan primer te vrste bilo gde u svetu, da se ogledamo u njemu? Jesu li, na primer, estonski književnici, "svojim književno umetničkim delima" doprineli estonskoj kulturi, ili možda nisu? I da li to ako počem nisu znači da su samo nedoprineli estonskoj kulturi, ili možda da su, kobno podbacivši na domaćem terenu, doprineli nekoj drugoj kulturi, recimo jermenskoj ili sijeraleoneškoj? A italijanski italijanskoj, doprineše li? Ruski ruskoj? Burmanski burmanskoj? Lužičkosrpski lužičkosrpskoj?

Da, ta je rečenica banalnost i truizam takvih dimenzija da bi iole pismen i intelektualno čestit autor, kad bi mu se omakla, promenio lični opis ili naprosto ne bi izlazio iz kuće nekoliko godina, u strahu da će ga neko prepoznati. Mada, opet, neko takav ne bi ni napisao takvu rečenicu, ni u intimnom dnevniku u stanju mrtvog pijanstva, kamoli u nečemu što pretenduje da bude naučna studija, skupa i luksuzno opremljena monografija (koliko uludo ulupanih para! – nadam se da nisu javne, mada...) posvećena vrlo ozbiljnoj, sveobuhvatnoj, zahtevnoj koliko i izazovnoj temi. I ne, da se odmah razumemo, ova rečenica nije "istrgnuta iz konteksta" jer naprosto nema konteksta koji bi je, ovakvu, učinio nečim drugim osim onoga što već jeste. Fokusirao sam se na nju upravo zarad njene nehotične sublimativne moći: ta rečenica, to je ova knjiga; ostalo su viškovi.

E sad: da je stvarno napisao samo ovu rečenicu, Avramović bi se pokazao kao autor, doduše, besmislene i suvišne knjige, ali barem kratke, gotovo da bi stala u "tvit". Avaj, Avramović je napisao još hiljade drugih rečenica, a gotovo sve se mogu podeliti u dve kategorije: banalnosti i truizmi (voda je mokra, Zemlja i lopta su okrugle, književnici svojim delima doprinose, a ne odprinose, jeziku i kulturi), ili pak toksične besmislice, ideološke poternice ili prosto neznalačka lupetaranja multidisciplinarnog karaktera.

Dobro, u čemu je problem s *Književnicima i politikom*? Naslov i struktura knjige obećavaju ozbiljno, na relevantnoj a temeljno proučenoj literaturi zasnovano, prema svim vremensko-prostornim kontekstima pažljivo, akribično i upućeno napisano delo koje će se pozabaviti tako složenom, kontroverznom i zapaljivom temom kakva je politički angažman pisaca (unutar i izvan književnih im opusa) u burnoj dvovekovnoj istoriji postosmanske Srbije. E, baš to je ono jedino što nismo dobili ni u jednom trenutku, ni na jednoj stranici, a pogotovo ne u (ubedljivo najopsežnijem) delu knjige u kojem se autor bavi piscima u kontekstu socijalističke Jugoslavije, njenog raspada i ratnih devedesetih, te savremenog trenutka.

Od početka do kraja knjige, Avramović dosledno sprovodi samo jednu misao-vodilju, jednu te istu "vertikalu", zgodno sublimiranu u rečenicama poput ovih: "Srpski književnici (i književnost) su tokom dva veka svog delovanja imali pored umetničkih zadataka i naglašenu funkciju očuvanja *nacionalnog identiteta*. Zapravo, to je kulturnoistorijsko obeležje srpske književnosti". Zamislite samo koliko će se Avramović zapanjiti ako jednom ipak dozna da je ta "naglašena funkcija" u određenom kulturnoistorijskom trenutku bila obeležje i manje-više svih drugih književnosti, pogotovo onih u "manjih" naroda i jezika, dakle, da je to prosto jedna kulturno-politička *faza*, ni po čemu izuzetna i karakteristična samo za srpsku književnost! Kao što, šta znam, zauške nisu osobenost male Srpčadi. Ali, teško da ćemo takve spoznaje dočekati od pisca koji, samo dve stranice dalje, kaže i ovo: "Vekovima je položaj srpskog naroda bio problematičan i stalno u poziciji rešavanja, a ne rešenosti. On se kulturno i verski mešao sa drugim balkanskim nacijama i verama, a preko njih sa islamskim i germanskim politikama. Bila je to kontinuirana akulturacija". Kakav bi to tek bio šok za Avramovićev sistem kad bi se ovaj nekim slučajem osposobio da pojmi da navlas isto možete napisati za bilo koji narod i bilo koje "nacionalno pitanje" manje-više bilo gde, a svakako "na ovim prostorima": hrvatsko, albansko, bugarsko, mađarsko etc., kao što su sve to tamo njihovi avramovići već i isponapisivali, u odgovarajućim pandan-kupusarama. Ponovo, dakle, pompezna banalnost i bezvredni truizam koji se prodaje za otkriće, sublimaciju, sintezu, ili barem relevantan stav. Uzgred: ta grozna, a pomalo misteriozna *akulturacija* – u suptilnoj Avramovićevoj interpretaciji, to je očigledno proces u kojem vam tamo neki Drugi koji vam se motaju oko nogu i zalaze vam u vidno i ostala polja samom svojom Drugošću koju na razne podle načine mešaju sa vašom Vašošću, postepeno zamućujući svetu vodicu vašeg kristalnog Prasebstva, koje se do tada srećno samooplođivalo. Mislim da su nacisti to zvali "rasno prljanje", ne li?

Da li je problem u tome što autor uopšte ima neku "ideološku agendu"? Ne; to jest, nije morao da bude problem. U društvenim je naukama, kao i u svakom ozbiljnijem pisanju o društvu, istoriji ili kulturi ne samo vrlo teško, nego zapravo i suvišno insistirati na nekoj savršenoj, nadljudskoj ne-ideološkoj poziciji, na hladnokrvnoj, "robotizovanoj" ekvidistanci. Razumljivo je da je autor čovek koji ima izvesna uverenja i si-

stem vrednosti, i nije problematično ako se to u njegovom pisanju vidi. Problem je ako se pretvara da to nije tako, a još je veći problem ako je sopstveni ideološki stav do te mere poopštio da ga je već poistovetio s "objektivnom istinom", ili "opštim interesom". Jer će, u potonjem slučaju, biti sklon da njima zavitla okolo kao batinom.



Na tom mestu nastavljamo s Avramovićevim intencijama. Kad je položaj i smisao srpske književnosti, i (poželjnu) ulogu srpskih književnika, već postavio onako kako se vidi iz prethodnih pasusa, Avramović nadograđuje svoj paranaučni narativ ključnom, centralnom tezom ove knjige: Jugoslavija kao država, i jugoslovenski projekat kao kulturološko ovaploćenje jezičke i svake druge bliskosti jugoslovenskih naroda (bez obzira na nesumnjiva iskušenja koja im je istorija donosila), bio je kobna srpska greška i zabluda. Bilo bi bolje da Jugoslavije, pogotovo one druge, federativne, nije ni bilo, ali kad već jeste, Avramović će – šta? Redom ispohvaljivati i isponagrađivati one pisce koji su još u 19. veku sledili izvesnu "narodnjačku" liniju, i iznagrđivati one druge, da bi potom podelio priznanja po desnijem spektru međuratne srpske književnosti (naročito Crnjanskom i Dučiću), a poizvlačio uši onima drugima, naročito ako su bili levo, ili ako su, bar iz njegove (tugaljivo skučene) vizure zastupali "anacionalne" ili "projugoslovenske" (ako to nije jedno te isto) stavove. Sličan se boj potom prenosi među pisce iz perioda SFRJ, te na koncu u ratna vremena iz devedesetih, gde "piscipatrioti" redom dobijaju ordenje Avramovića I reda, dok "izdajnici i strani plaćenici" bivaju uvaljani u katran i perje.

Znam da sve ovo deluje u najmanju ruku iskarikirano; voleo bih da jeste; nevolja je što nije. Avramović je ili nevoljan ili savršeno nesposoban (tipujem na oboje) da svoja gledišta potkrepi bilo čime intelektualno zadovoljavajućim, pa neka je kojeg god svetonazornog usmerenja. Umesto minuciozne analize različitih pogleda pisaca nekadašnjih i savremenih na "srpstvo", Jugoslaviju, njen raspad, ratove i odgovornost za njih etc, umesto bar elementarne (i elementarno fer) kontekstualizacije koja se očekuje od istoričara ideja, umesto intelektualca koji piše nešto što pretenduje da bude naučna monografija o ozbiljnoj temi jedino dostojnog napora da shvati (ne nužno i prihvati!) razloge drugih i drugačijih od sebe, da ih podvrgne preispitivanju s ma kakvim ishodom tako što će uložiti kakav-takav napor da razume poziciju koju ne deli, Avramović prosipa – i to uzduž i popreko ove besmislene i bezvezne mamipare – na stotine površnih, vašarski opsenarskih presuda onima čiji mu se stavovi ne dopadaju; drugim rečima, umesto nauke, barem u pokušaju, dobijamo publicistiku, ali očajno lošu, trećerazrednu, nedostojnu papira na kojem je štampana. U tom jednostavnom avramovićevskom svetu kao iz lošijih bajki za decu, postoje principijelni i časni pisci-patriote, i izdajnici koji pišu "protiv naroda" i "protiv nacionalnog interesa" jer su – pažnja, ne karikiram, navodim! – potplaćeni, skloni porocima, ili su prosto loši ljudi, ma stoka, bre, takoreći...

I kao da niz vekova ljudske pismenosti nikada nije osvanuo, kao da društvene nauke nikada nisu ni prismrdele do Stalaća preko Pojata i Ćićevca, Avramović, na primer, s naivnošću, nevinošću i komotnošću Prvog i Jedinog čoveka koristi izraz "nacionalni interes", svojka ga baš kao da ga je kupio na Kvantašu te je od tada u njegovom ekskluzivnom vlasništvu, dakle, nešto je čemu samo on može odrediti smisao, smer i svrhu, nešto što uopšte nije podložno diskusiji, različitim gledištima, sporenjima; nešto što, na koncu, nikada i nigde ne može biti nesporno i jednom zauvek definisano, jer društvo je uvek konfliktno, osim ako je tiranija; to jest, i tada je konfliktno, samo se pravi da nije.

Na kraju, osećajući grižu savesti što sam turobnim naglašavanjem turobnosti ove turobne kupusare uturobio čitateljke, treba istaći i *zabavniji* njen aspekt. Avramović nehotično razgaljuje nesrećnike koji se maše ovog luksuznog Ničega ispadima groteskog neznanja, nesuvislosti i nepismenosti. On mrtav ozbiljan misli da nacija može imati *članove* (str. 226), kao da je u pitanju Udruženje filatelista Rasinskog okruga; veruje da postoji reč intedant, i drži da reč emotivizam nešto znači; ubeđen je da je Luiđi Pirandelo bio "simpatizer nacionalsocijalizma" (s Musolinijem je, nažalost, stvarno petljao, ali s Hitlerom – eto ekskluzive!), tvrdo veruje da je Gorčin Stojanović "dramski pisac" (a što si čita' od njega, nesreće?!), priviđa mu se da je časopis *Javnost* uzaman osnivan 1981. (a ne '80), da je Vojislav Koštunica osnovao DSS 2002., dakle kad je već uveliko bio predsednik države (!), da se Ivor Martinić zapravo zove Igor, tvrdi da u Parizu postoji nešto što se zove Comedy Fransez (na kojem li je to jeziku, narečju ili dijalektu, mrčo?!), da je Golom otoku posvećen Isakovićev *Tren* (a ne *Tren II*), da je *Filosofija palanke* zapravo *Filozofija*, da među srpskim piscima nikada nije bilo simpatizera fašizma (još jedna ekskluziva), da je nekad postojala "pozorišna predstava književnika Jovana Radulovića *Golubnjača*, postavljena i izvedena u Novom Sadu 1982. godine", pa će se zdravo iznenaditi ako mu neko ipak uspe objasniti da je to predstava Dejana Mijača, a da književnici u načelu nemaju "predstave" (osim ako su Gorčin Stojanović, *dramski pisac*). Sama, pak, jednorečenična interpretacija motiva i teme izvanredne zbirke priča i drame *Golubnjača* toliko je tupoumna i na elementarno faktografskom nivou pogrešna da bi Avramoviću ipak trebalo predložiti da, šta znam, kupi lažnu bradu i periku. A ako ne zbog toga, onda zbog mučenog Ive Andrića, koji je, *according to Avramovich*, ovako tekao diplomatsku karijeru: "U spoljnopolitičkom aparatu dobija službu, a zatim nameštenje u konzulatima Italije, Rumunije, Austrije, Francuske, Španije". Koliko ja znam moj maternji srpski jezik, a znam ga i aktivno i pasivno, ovo znači da je Andrić sve vreme sedeo u Beogradu, seleći se po konzulatima ovih pet država. Kako li je podobijao sva ta silna državljanstva, kako li se obreo u diplomatijama svih tih zemalja? Naravno, Avramović je nešto drugo 'teo da kaže, ali u pisanju nikada nije važno šta si hteo, nego šta si rekao. Ali, za to treba vladati bar maternjim jezikom, samo što naši rodoljupci misle da to i nije baš tako nužno; dovoljno je da oni "svoj narod ljube", a pismenošću neka se diči ko nema ništa drugo. Nekako se uvek iznova ispostavi da je srpski jezik za *mašala Srbe* (pre) velika tajna.

A evo i kraće verzije prikaza: fuj. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Nostalgija kao začin

"Opisujući jedno, u nekim segmentima sasvim sigurno slobodnije vrijeme, pokušavam čitatelja suočiti ne samo s prošlošću o kojoj čita nego i sa sadašnjošću koju živi. Pokušavam u tekstu implicite postaviti pitanje: 'Vidiš kako su onda bili slobodni i otvoreni. Pa je li to moguće?'"

Zoran Ferić je jedan od najpoznatijih hrvatskih pisaca. Beogradski izdavač Booka objavio je nedavno njegov najnoviji roman *Na osami blizu mora* (V.B.Z.), a mediji su ga najavili kao najčitaniji roman prošle godine u Hrvatskoj.

Zoran Ferić (1961) je gimnazijski profesor književnosti. Piše priče, romane i kolumne. Njegov prethodni roman *Kalendar Maja* (2012) dobio je mnoge nagrade pa i izuzetno uglednu Kiklop za najbolje prozno delo a kritičari su ga proglasili klasikom. Njegova knjiga priča *Anđeo u ofsajdu* (2000) predložena je prošle godine za školsku lektiru, ali ju je udruženje "U ime obitelji" proglasilo nepodobnom, dok je jedan katolički teolog ocenio da ugrožava javni moral i podstiče na pedofiliju. Sve se to dešavalo 16 godina nakon što je *Anđeo* dobio silne nagrade pa i "Ksaver Šandor Đalski" i "Jutarnjeg lista" za proznu knjigu godine.

Ferićev roman *Na osami blizu mora* je o jadranskom ostrvu Rabu, iako priča o životima Borisa, Luke, Škembe, Gavrana, lokalnih galebova, i Lene i Alke, malomišćanskih cura, od njihove adolescencije preplavljene hormonima do godina kad sumiraju šta jesu i šta nisu uradili u svojim životima. Sve se to dešava tokom sedamdesetih i osamdesetih prošlog veka.

"VREME": Fenomen galebarenja kojim se bavite u romanu je fon za nostalgičnu, generacijsku priču o vremenu koje nam se iz današnje perspektive čini lepšim i lagodnijim. Da li je taj osećaj rezultat čežnje za mladošću ili postoji i neki opipljiv razlog?

ZORAN FERIĆ: Kad bi cijeli roman iznikao iz čežnje za mladošću i kad bi njegov osnovni ton bila nostalgija, ja takvim tekstom nikada ne bih bio zadovoljan. Naime, kao što književni tekst, da bi bio dobar, mora biti slojevit i funkcionirati na više različitih razina koje se onda stapaju u jedinstven doživljaj, da ne kažem sljubljuju, rječnikom popularnih TV kuharskih emisija, dakle, kao što tekst kao krajnji proizvod mora biti slojevit, čini mi se da mora biti slojevita i višeznačna konfiguracija razloga koji potiču njegovo stvaranje. Imate pravo, nostalgija svakako jest dio toga teksta, ali ne čini njegovu ukupnost, barem ja nisam htio da čini, već je možda više začin nego osnovni sastojak. Roman, dakako, govori o prošlom vremenu, ali trudio sam se da se ne iscrpljuje u nostalgiji.



Koji su vas razlozi naveli na pisanje ovog romana?

Mislim da mogu reći kako me je na pisanje upravo takve knjige potaklo nekoliko stvari u, po prilici, jednakim omjerima. U prvom redu radi se o neprestanom diktatu konzervativizma s kojim se mi u Hrvatskoj stalno suočavamo, a nije to, dakako, strano ni vama u Srbiji. Novi konzervativizam naprosto je fenomen zapadnoga svijeta i on je, ma koliko da mi je osobno neugodan, zanimljiv fenomen, pogotovo za književno razmatranje. S jedne strane je, dakle, taj novi konzervativizam i jasan zaokret udesno što su ga naša država, ali i naše društvo učinili u posljednjih nekoliko godina, a s druge strane sjećanje na neka prošla vremena kad to nije bilo tako i kad se seksualnost, da kažemo rječnikom mode, nosila otvorenije i slobodnije. Drugi razlog nastavlja se na prvi, a to je potreba da se nekako suoče ta dva vremena. Opisujući jedno, u nekim segmentima sasvim sigurno slobodnije vrijeme, pokušavam čitatelja suočiti ne samo s prošlošću o kojoj čita, nego i sa sadašnjošću koju živi. Pokušavam u tekstu implicite postaviti pitanje: "Vidiš kako su onda bili slobodni i otvoreni. Pa je li to moguće?" Govorimo, između ostaloga, i o razdoblju kada su na Jadranu i normalne plaže jednim dijelom postale nudističke, kada su se ljudi kupali goli, djelomično obučeni ili u kupaćim kostimima. Pri tome je monokini bio standardna oprema žena za kupanje. Grudnjak odjednom više nikome nije trebao. A samo nekoliko godina kasnije, više se nisu nosile tange, ni monokini, nego uniforme. A svaku građevinu neki je pop prskao svetom vodom. Pa čak i javne zahode.

Zanimalo me isto tako suočiti dva svijeta u dijakroniji. Zatvoreni otočki svijet socijalističke zemlje gdje su još uvijek, u pogledu seksa, vladala prilično stroga katolička pravila, i erotski slobodnu Evropu gdje je seksualna revolucija već odavno srušila svoju Bastilju. I, na kraju, pokušao sam samome sebi, pišući, razotkriti jedno razdoblje vlastita života kad sam kao klinac gledao kako galebovi obavljaju stvar i nekako si objasniti fascinaciju tim fenomenom. Potraga je to za određenim tipom seksualnog identiteta koji je danas tako nepopularan i, u krajnjoj liniji, smiješan.

Jadranski galebovi su momci koji zavode turistkinje zavođenja radi. Vaš roman dokazuje da je ta definicija štura i nedovoljna, da ni mladići ni njihove partnerke nisu samo objekti i trofeji.

Stereotipna slika galebova je upravo takva: ti mladići samo žele spavati sa što većim brojem žena tokom jednoga ljeta. Žene su u tom slučaju više brojevi nego seksualni objekti. Jedan od likova romana zavodi djevojke, ali ne spava s njima jer mu je to gubljenje vremena. Njemu je dovoljno da se uvjeri kako *može* spavati s nekom ženom. Njegovo je ponašanje karikaturalno, i korespondira s tom stereotipnom slikom. Međutim, htio sam pokazati i nešto drugo. U okviru te situacije zavođenja, realizirale su se i prave ljubavne veze, ljudi su se ženili, rađala su se djeca. Nije rijedak slučaj da je neka Njemica ili Austrijanka ostala na otoku i udala



Foto: Davor Puklavec / PIXSELL

se. Ono ljudsko u nama nekako se uvijek opire onom karikaturalnom, stvarni život se opire stereotipu iako se mi strašno trudimo da ga opet svedemo na stereotipe. U nekoliko priča ovoga romana nastojao sam prikazati upravo takve ljubavne veze, one žene i djevojke koje su presudno utjecale na živote tih galebova, ili pseudogalebova kakvi su likovi ove knjige. Naravno, osim ovoga, dakle nekih ozbiljnih ljudskih veza, htio sam pokazati i to da dobrim dijelom tu priču vode upravo žene. One dolaze iz zapadnih zemalja u potrazi za avanturom. Seksualnom ili emotivnom, ili i jednom i drugom, a percepcija mladića o tome da su oni tu neki presudni faktor zapravo je kriva. Trudio sam se ne napisati mušku knjigu, kakvu upravo zaziva ova tema, nego istražiti fenomen i neke njegove aspekte. Upravo zato uz glavne muške ubacio sam i ženske likove, koji su unutar romana postali markantniji nego muški. Mnogi čitatelji ove knjige rekli su da im se sviđaju upravo ženski likovi, jer su oni muški u svojim stremljenjima nekako slični i očekivani.

Zašto su galebovi izumrli? Zašto su pre tri-četiri decenije ljudi bili slobodoumniji, otvoreniji, kao što ste maločas rekli? Da li je zaista sida svemu kriva? Šta nas plaši u onom drugom?

Galebovi su izumrli nakon pada velikog asteroida koji je podigao tako obilnu prašinu da je izazvala impotenciju čitave nacije. Promjene koje su se dogodile u zapadnim društvima lako možemo usporediti s jednim takvim asteroidom. U prvom redu promijenila se naša slika o ljubavnom odnosu ili avanturi, a zavođenje ovoga tipa postalo je u okviru te slike o ravnopravnosti spolova, emancipaciji žene, njenoj slobodi na izbor i potrebi da bude presudni faktor u ljubavnom odnosu, postalo je, dakle, krajnje antipatično, anakrono, primitivno... to je taj trenutak kad su galebovi postali smiješni. Već u popularnom filmu *Grčke smokvice* iz sredine osamdesetih nalazimo takve naglaske. Djevojka koja dolazi na odmor u Grčku pod stalnim je udarom smiješnih galebova, a sve što ona traži je ravnopravan partner. Mit o seksualno slobodnim i enormno potentnim urođenicima se završio. Pa možemo reći da je na izumiranje galebova presudnije utjecala globalizacija nego sida. Iako je i ta bolest i te kako imala udjela u narastanju konzervativnosti o kojoj smo govorili na početku. Suzan Zontag u jednom eseju govori o općeraširenom vjerovanju da bolesti u zatvorene zajednice donose upravo stranci. Ksenofobija je tako zapravo i jedan od oblika hipohondrije. Onaj Drugi, iz druge kulture, druge nacije, druge boje, druge vjere i jezika, nosi sa sobom opasne klice promjene koje zatvoreno društvo osjeća kao jak element ugrožavanja. S jedne strane globalizacija je stvorila veliki amalgam raznih kultura, vjera i nacija, a s druge postoje i sve izraženiji otpori multikulturalnosti, ravnopravnosti, spolnoj i rodnoj jednakosti. Nedavno je u Hrvatskoj na referendumu pobijedio stav da je brak zajednica muškarca i žene, čime se otvoreno diskvalificiralo homoseksualne brakove i sukladno s tim i neka njihova već dostignuta prava u okviru našega društva. Drugi nas ne prestaju ugrožavati, a bolesti koje mogu prenijeti nose različita imena.

Lena i Alka iz vašeg romana su izuzetni likovi. One su simboli svih onih malomišćanskih cura koje su umele da čekaju i smele da se razlikuju. Ko su one u stvarnosti?

I jedna i druga su, dakako, fikcionalni likovi, a u okviru te fikcionalne stvarnosti one su obične žene koje vodi njihova emocija ili ambicija ili ludilo. Njihova je životna situacija usko vezana upravo uz taj fenomen galebova i one mu se prilagođavaju kako znaju. Lena je spremna svakoga ljeta zamrznuti svoju vezu s Gavranom, lokalnim galebom, da bi on mogao loviti strankinje, a Alka je neka vrsta lokalne ikone: izuzetno zgodna i karizmatična. Njihove su sudbine potpuno različite, ali ono što ih spaja je upravo činjenica da ih one kroje same. Naime, u jednom trenutku, one donose važne životne odluke, realiziraju se kao samosvjesne osobe. Njihove su sudbine na neki način reakcija na galebove s kojima se druže, vole ih i spavaju s njima. One su ona pozadina fenomena o kojoj se obično ne razmišlja ozbiljno. Lenina ljubav prema Gavranu je iskrena i požrtvovana, ali je upravo kao takva vjerojatno utjecala na njenu ozbiljnu životnu promjenu. I jednu i drugu otok je trajno obilježio.

Ne koristite eufemizme. Delove tela koji razlikuju muškarca od žene i obrnuto, nazivate onako kako su nazivani u narodu. Zašto je na primer reč "jebanje" nepristojna iako određuje istu radnju kao i reč "seks"?

Vulgarizmi su sastavni dio našega jezika i komunikacije i s njima je isto kao i s mnogim drugim riječima u književnosti: ono što možete izraziti njima, ne možete niti jednom drugom riječi. Kao što eufemizmi u jeziku i te kako imaju svoje mje- »

sto i oni kao jezična strategija izražavaju ublažavanje, zaobilaženje, jedan tip indirektnog govora koji svjedoči o poziciji onoga tko govori, tako i vulgarizimi svjedoče o pripovjedaču i njegovim stavovima. Ovaj pripovjedač je direktan na neki način i ta direktnost se realizira i u psovkama. Osim toga, psovka je dio naše komunikacije i na drugi način: ona postaje poštapalica ili prazno mjesto u govoru koje daje određen ritam i boju. Riječ "jebanje" čitatelju govori: "Direktni smo i slobodni i želimo kršiti određene norme da bismo vam posredovali sasvim određen sadržaj." Budući da je ovo knjiga, između ostalog, i o jebanju, nije čudno što je ta riječ, ili takve riječi, razmjerno česta.

Jednom jedinom rečenicom: "Nisam mogal pustit da hoda sa Šiptarom", kojom Gavran, tada sedamnaestogodišnjak, objašnjava dečkima zašto je poljubio Lenu, a poljubio ju je dok je razgovarala sa Adnanom, opisali ste da već sedamdesetih državljani Jugoslavije nisu osećali jedni prema drugima ono što im je rečeno da osećaju. Da li je zbog toga propala Jugoslavija, zbog te laži u kojoj su živeli?

Jugoslavija se raspala zbog nedovoljno jebanja. Političke elite, a za njima i ljudi odlučili su da vode rat, a ne ljubav. Scena o kojoj govorite dogodila se sedamdesetih godina i svjedoči o vrlo raširenom nacionalizmu. A bilo ga je i ranije i, zapravo, oduvijek. Mit o bratstvu i jedinstvu ostao je samo mit, a što je Drugi svjetski rat i njegove pouke bio vremenski udaljeniji, to je jačao i nacionalizam. Odnos prema Albancima, ili Srbima ili Bosancima postao je zaoštreniji, grublji, a u javnosti nacionalizam sve otvoreniji. I tu se razvijena Belgija ne razlikuje od Balkana. U sjedištu Evropske unije buja sukob Flamanaca i Valonaca još i sada i sva je prilika da te napetosti neće još dugo popustiti. Pa kao što je diktat bratstva i jedinstva u Jugoslaviji zapravo pomogao da se nacionalizam razvije kao jedna snažna podzemna rijeka koja je u jednom trenutku pokuljala van i pretvorila se u Savu ili Drinu ili Dunav koji nose leševe prema ušću, tako i Evropa danas stvara te podzemne rijeke koje sada i otvoreno prijete, a brane su slabe i imaju puno rupa. Evropa se pokazala kao prilično razočaranje, ali isto je tako, čini mi se, jasno da u ovom trenutku mi nemamo bolje političke opcije. I uz tu svijest o razočaranju, uz sav možda i zdravi evroskepticizam, Evropa je za Balkan ljekovita.

Nekoliko poglavlja dalje, u sledećoj deceniji, pijani mladići gaze jugoslovensku zastavu slaveći Dan ustanka Hrvatske, što Mariein brat, Belgijanac, prokomentariše rečenicom: "Tako je i kod nas." Da li je nacionalizam uništiv?

Nacionalizam je neiskorjenjiv, ali i nije bit u tome da ga iskorijenimo, nego da ga obuzdamo. Čak su i odvojene škole ili odvojene učionice s različitim programima povijesti i materinjeg jezika bolje od logora. Imamo pravo i na nacionalizam, ako isključuje nasilje. Bit svega je da se isključi nasilje i uspostavi kakav-takav dijalog. A da bi se uspostavio dijalog, morate priznati problem. U Jugoslaviji nije bilo sluha za taj problem i sve se odvijalo u podzemlju, ili potpalublju, ili podrumu, uglavnom negdje dolje, daleko od danjega svjetla. Kad kažem nije bilo sluha, mislim prvenstveno na to da se problem nije priznavao kao takav, štoviše bio je utuživ. A istovremeno pričali su se vicevi, prezirало se one druge nacije ili ih se bojalo, različite kulture bile su razlog za segregaciju. Iako je Kosovo tada u sastavu Jugoslavije, iako Albanci u našim primorskim gradovima kao fizički radnici grade ogromne apartmanske kuće, prodaju nam baklave i kremšnite ili filigran i zlatninu, oni su tretirani kao ljudi drugoga reda i kao društveno nepoželjni. Isto je i s drugim nacijama od kojih svaka ima svoj grijeh. Srbi zato što su bahati i vladaju, Slovenci su škrti i autistični, a Bosanci dobri samo za šale. Te stereotipe postepeno je preuzimala i popularna kultura. Osamdesetih je išla na televiziji reklama za "radensku", mineralnu vodu. Tom se reklamom željelo pokazati kako se "radenska", tada doista najpopularnija mineralna voda, pije u cijeloj Jugoslaviji. I svaki je narod u toj reklami bio prikazan nekim folklornim plesom, jedino su Albanci prikazani kako prave sladoled. I zato je Gavran brzo poljubio Lenu, da je ne bi poljubio Adnan.

Rečenicom "Oni, kojima je Evropa dolazila na noge, nisu baš puno znali o njoj" ilustrujete početak osamdesetih godina. Da li se, ulaskom u Evropu, nešto promenilo?

Dolaskom Evrope svašta se promijenilo. Naravno, ne možemo reći da su sve te promjene bile promjene nabolje, ali je u globalu rezultat ipak pozitivan. S jedne strane u društvo je unijeto malo više reda, država polako postaje uređenija, a ne treba zanemariti niti utjecaj razvijenih zemalja na naše politike koji je često pozitivan. Prije dvije godine, kad je ministar kulture postao čovjek koji se pozitivno izražavao o NDH i koji je pokušao provesti nekakvu desnu kulturnu revoluciju, upravo su evropske zemlje, potaknute snažnim otporom iz zemlje, osudile takvo ponašanje ministra, a na kraju ta se vlada raspala puno prije kraja mandata. S druge strane, svi koji rade, danas rade neusporedivo više nego prije, čak do apsurdnih razmjera. I tu smo u paradoksu. Živimo u sve uređenijim i liberalnijim državama koje se kao brinu o ljudskim pravima, a radimo u kompanijama koje su ravne najgorim diktaturama. Čovjeka danas država štiti da mu netko slučajno ne kaže da je crnja, peder, Cigan ili ćifut, ali ništa ga ne štiti od toga da radi dvanaest sati dnevno, a od toga barem četiri sata bez adekvatne plaće. Kao građanima dali su nam neka temeljna prava, a kao radnici radimo skoro kao oni u 19. stoljeću, za vrijeme prvobitne akumulacije kapitala. Mi smo čudan spoj Šveđana i šleskih tkalaca.

Šta mislite o reformi školstva, koja je jedna od aktuelnih tema u Hrvatskoj?

Školstvo i kultura su nevjerojatno važni jer podižu svijest i mogu izgraditi jedno tolerantno i kulturno društvo. Naravno, ako su postavljeni kako treba. Zato se danas u Hrvatskoj toliko govori, piše i demonstrira oko kurikularne reforme. I zato desničari i crkva kod nas jako nastoje oko vlastitog inženjeringa duša i pokušavaju preuzeti školske programe. Ali, srećom, osim škole, dobrim dijelom danas djecu formiraju i druge stvari pa će ti projekti, ma kako bili masovni, imati sve više mladih i protiv sebe. Nedavno sam čuo jednu mladu djevojku kako kaže: "Ja sam katolikinja, idem u crkvu i molim se, ali ove budale nikako ne mogu provarit." A te budale su rigidni katolički aktivisti koji siju strah i mržnju, u dobroj staroj nacionalsocijalističkoj tradiciji. ¶

SONJA ĆIRIĆ

DRAGAN ILIĆ



Imitacije života



Paradoksalno je što će i nakon početka O2, još uvek ostati sajt B92.net. Izgleda da je jedino u sajber prostoru ostalo medijsko pamćenje i da je tu najteže programsku politiku promeniti preko noći jednostavnom promenom znaka i imena

Jedna od omiljenih medijskih floskula, koju sve češće čujem, naročito na početku jesenje TV sezone, jeste "životne teme".

Gotovo da nema TV kanala čiji autori ili urednici ne posežu za ovom frazom kada najavljuju novu programsku šemu. Svake jeseni, poput modnih kreatora, TV autori pokušavaju da definišu medijski trend, poput omiljenih boja i krojeva.

Međutim, primetio sam da "životne teme" na različitim kanalima znače različite stvari. Ipak, može se reći da je to univerzalni alibi za nekoliko čestih novinarskih i uredničkih izgovora. Televizije su, generalno gledano, toliko daleko od naših svakodnevnih života i svakodnevnih problema da sam se s pravom upitao: Šta je to "život" u TV programima u Srbiji?

Prvo i najčešće značenje je vezano za selebriti okruženje, a danas se u ovom rezervatu ravnopravno nalaze Estrada i Politika. Kada se Aca Lukas posvađa sa ženom, tabloidi prate svaki korak aktera, tu se kače i televizije, pa uživo slušamo sa kim se nevernica "heftala" i ko je koga tukao, ili je u pitanju sačekuša. U ovom "životu" poznatih, mediji pronalaze krv i meso postajući ravnopravan akter afere. Televizija postaje deo života, prijatelj i huškač glavnih likova, a granica između javnog i privatnog je izbrisana. Nasilje u porodici postaje kulisa za TV šou, a život piše nove epizode sapunice dok televizija samo suflira.

Drugo značenje "životne teme" vezano je za privatni život političara. U emisiji "Svitanje" na Televiziji Pink, kolega je pre nekoliko jutara nadahnuto govorio o novinskom tekstu "Šef voli kad ga zaljutim", gde su "Večernje novosti" otkrile identitet Vučićevog kuvara, poreklom iz Leskovca. Voditelj je sa velikim osmehom objasnio kako su nam svima drage te "životne teme" o navikama naših lidera, o tome kakvi su oni kao obični ljudi. Savršena medijska priča, poput pevanja Ivice Dačića, partnerke Ane Brnabić, sandala koje nosi Palma ili Zoraninog šlema. Samo, da li je to deo naših života?

Treće i možda najvažnije tumačenje ovog fenomena vezano je za stanje slobode medija u Srbiji. "Životne teme" su fantastičan eufemizam za neku vrstu autocenzure, jer će one zameniti one dosadne priče i analize, koje zaboga više nikoga ne interesuju. Koga još zanimaju relevantne ekonomske ocene, dijalog o važnim političkim temama, parlamentarni život, vladavina prava i stepen autonomije demokratskih institucija. Ukoliko specifičnu težinu vašeg medijskog sadržaja smanjite na nivo leptira i kolibrija, nećete imati problem sa bilo kojom vlašću, a primenićete istu populističku logiku koju koriste političari.

"Životne teme" su praktično bežanje od "politike". Primer za to je i gašenje Televizije B92 koja će se izvesno reinkarnirati u O2, novi TV kanal sa čistim portfolijom, medijskom tabula razom koja će bez tereta nasleđa Devedesetdvojke moći bez stida da prodaje nakit i veseli gledaoce "životnim temama". Ovo nije prvi put da se piše nekrolog za B92, mislim da je dobro što je još jedna mimikrija završena, a tačan trenutak smrti je veoma teško utvrditi. Kao što sam jednom rekao, za neke od nas je B92 umrla kada je ukinut "Ritam srca", za nekog kada je počeo "Veliki brat", ili kada je radio postao Play i tako je smrti Devedesetdvojke onoliko koliko je i njenih fanova. Zato je možda dobro da je neko konačno pacijentu u komi, koji je klinički mrtav godinama, isključio aparate.

Međutim, zaštitno lice te transformacije je Sergej Trifunović, koji je poslednjih dana markiran kao najveći protivnik aktuelnog režima. O2 je tako umesto aparata za kiseonik u medijima, koji bi izazvao smeh i euforiju, postao O2 – opozicioni simbol! Izgleda da u Srbiji "život" nikada ne može umaći "Politici".

Paradoksalno je što će i nakon početka O2, još uvek ostati sajt B92.net. Izgleda da je jedino u sajber prostoru ostalo medijsko pamćenje i da je tu najteže programsku politiku promeniti preko noći jednostavnom promenom znaka i imena.

Na kraju nam ostaje ono najluđe značenje "životnih tema" koje ćete i ove jeseni gledati u najmanje dva rijaliti programa, na Pinku i Happyju. U "Zadruzi" i "Parovima" videćete sve aspekte života u kontrolisanom okruženju koje će na Pinku dobiti razmere kao u filmu *Trumanov šou*. Količina rijaliti logike je na Happyju tolika da u emisiji "Ćirilica" već drugi put tokom gostovanja predsednika Vučića neki od statista padne u nesvest. Više ni Vučić nije bio siguran da li se momku zaista slošilo ili Marić izvodi kerefeke. Susret sa svakodnevicom Vučić je imao i prilikom sudara sa nekakvim krimosima koji su pijani i drogirani divljali kolima po Topčideru u osam izjutra. Dobro došao u naš svet, reći će mnogi vozači koji svakodnevno gledaju bahatu vožnju, samo ovde je trebalo utvrditi da li su ti krimosi obični kriminalci ili atentatori. Na ovakvoj dramaturgiji mogao bi da pozavidi i Željko Mitrović, koji najavljuje usvajanje bebe koja će rasti u "Zadruzi". I taj čovek driftuje, to je novi izraz koji smo naučili kad palite gume pod ručnom, samo Željko driftuje medijski – za rijaliti. Tu će akteri pokazati šarenilo naših mentaliteta, pohlepe i medijske pornografije. Život je tu ogoljen do koske i creva, pa ćete ga gledati do mile volje. ¶

GLAVA AZIJSKO

Dok je Zapad otpisivao privredno posrnulu Grčku, Kina je u nju ušla na mala vrata sa velikim investicijama i još većim planovima. Sada EU i SAD sviraju uzbunu, a Kina od "svog najvećeg evropskog prijatelja" traži i poneku političku uslugu



Za "Vreme" iz Soluna

Dok su evropski partneri bili zaokupljeni paradigmatskim kažnjavanjem Grka sa sve strožim merama štednje pod uglavnom ravnodušnim američkim pogledima, Kina je Grčkoj, kojoj je to bilo preko potrebno, pružala bogatu ekonomsku i druge vrste podrške. U međuvremenu grčka privreda polako staje na noge, nazire se izlazak iz dugogodišnje krize, privredni rast u 2017. godini iznosiće dva odsto, a za 2018. predviđa se rast od tri odsto.

I najednom Evropljani i Amerikanci iznenađeno primećuju da je Kina stavila nogu u Grčku, zemlju članicu Evropske unije, evrozone i NATO-a, da je postala "glava azijskog zmaja" koji se kreće ka Zapadu prema strategijskom kineskom planu *One Belt, One road* (Jedan pojas, jedan put).

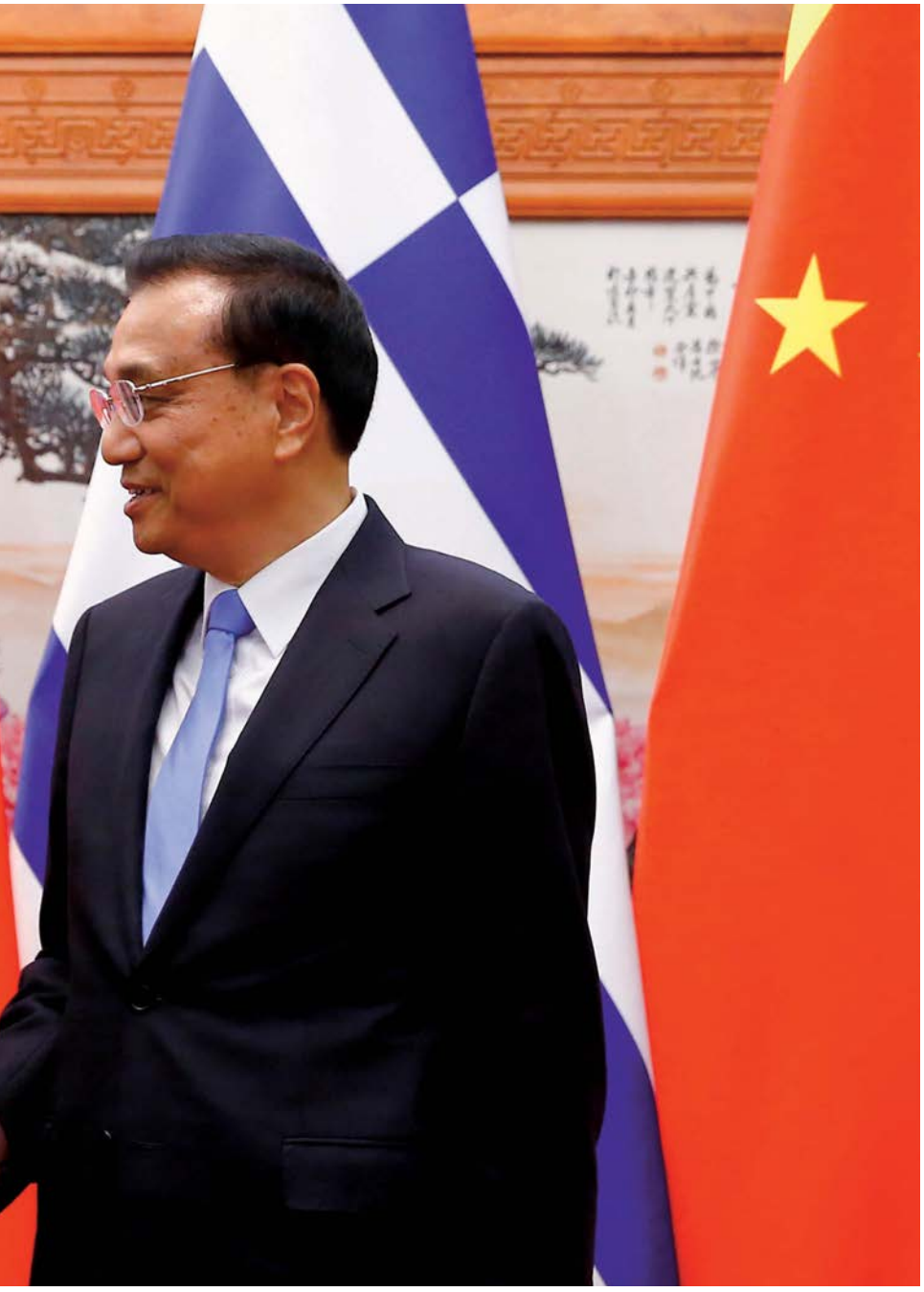
Moglo bi se reći da je grčka ekonomska kriza okončana i da su pobedili Kinezi.

NAJPOUZDANIJI EVROPSKI PRIJATELJ

Ovakav razvoj događaja nije bio neočekivan. Dok su Evropa i SAD gotovo izbrisale Grčku iz svojih investicionih planova, dok je Berlin neprestano optuživao Grčku kao "najgoreg đaka" evrozone, Peking je razvijao sve bliskije odnose sa Atinom. Predstavnici Kine su Grčku "željnu oporavka" nazivali "najpouzdanijim prijateljem" u Evropi i obećavali da će joj "na sve načine pomoći da ojača", kako je to rekao kineski premijer Li Kećang na forumu grčkih i kineskih preduzetnika 4. jula 2016. On je grčko-kineske odnose opisao kao "apsolutno iskrene" i naglasio da kineske firme imaju veoma pozitivan stav prema investicijama na grčkom tržištu. Za to vreme na Zapadu su preovladavale sumnje u ekonomsku budućnost Grčke i priče o Grexitu.

Za razliku od mnogih zapadnih zemalja koje su krizom izmučenoj Grčkoj obećavale silne investicije, od kojih je malo njih realizovano, i od Rusije koju je inte-

OG ZMAJA



"NAJPOUZDANIJI PRIJATELJI": Premijeri Grčke i Kine, Cipras i Kećang
Foto: Reuters

resovalo jedino da Grčkoj proda prirodni gas, Kina je obećavala mnogo manje, ali je nečujno činila mnogo više.

LUKE, BRODOGRADNJA, ENERGETIKA

Poslednjih godina kineske investicije u Grčkoj u infrastrukturu, navigacione sisteme, energetiku i nekretnine su premašile sedam milijardi evra. "Glavu kineskog zmaja" u Grčkoj predstavlja Cosco u Pirejskoj luci. Cosco poseduje 51 odsto Pirejske luke (OLP) koja se velikom brzinom razvija u najveću trgovačku luku na Mediteranu, sa velikim izgledima da tokom naredne decenije postane najprometnija evropska tranzitna luka, veća od onih u Roterdamu i Hamburgu.

Pirej se transformiše i u glavnu mediteransku raskrsnicu za kruzere. Grade se novi dokovi koji će moći da prihvate prekookeanske kruzere koji godišnje prevoze po tri miliona turista. Cosco je još 2009. godine, na početku grčke krize, investirao preko milijardu evra, nakon što je ova kompanija platila 700 miliona evra za 51 odsto Pirejske luke. Preko toga grčkoj će biti uplaćeno dodatnih 350 miliona evra kada Cosco zaokruži investicije na koje se pravno obavezala. Ovih ukupno preko dve milijarde evra su samo početak.

Prema izvještaju guvernera Grčke narodne banke, proširenja kineskih investicija u Pireju, uz oživljavanje brodogradnje u Peramu i Eleusini, otvoriće 125.000 radnih mesta do kraja 2018. godine, a profit za grčku privredu iznosiće 5,1 milijardu evra godišnje.

Osim na Pirejsku luku, od koje Kina planira da napravi glavnu kapiju za prolaz robe iz Azije u istočni Mediteran, severnu Afriku i centralnu i istočnu Evropu, kineski investicioni projekti u Grčkoj šire se i na mnoge druge sektore. Na primer, kineska energetska mreža *State Grid*, koja je kupila 24 odsto *ΑΔΜΗΕ* (grčko preduzeće za distribuciju električne energije) za 340 miliona evra, pokazuje interesovanje za investicije u obnovljive izvore energije, podvodnu elektromrežu između grčkih ostrva, a već učestvuje u projektu *EuroAsia Interconnector*, energetsko povezivanje podmorskim kablovima Krita, Kipra i Izraela.

ŽELEZNICA, TELEKOMUNIKACIJA, NEKRETNINE

U maju 2017. godine Grčka je postala članica Azijske investicione banke s ciljem da privuče još više investicionih fondova u oblastima energetike, infrastrukture, saobraćajnih i telekomunikacijskih mreža, građevinarstva, poljoprivrede, visoke tehnologije, finansija i, naravno, turizma. »



Kinezi su takođe zainteresovani za železničku vezu između Pirejske i Solunske luke sa Evropom preko Balkana i za unapređenje železnice od Atine, preko Soluna i Beograda do Budimpešte.

Naročito interesovanje Kinezi su pokazali u severnoj Grčkoj za poljoprivredu, prehrambenu industriju, rudna bogatstva, javna preduzeća za proizvodnju energije, krzna, za turizam i konačno za nekretnine. Velike kineske kompanije za upravljanje nekretninama u poslednje vreme češljaju područje Soluna i Halkidikija tražeći dobre prilike za investicije.

Nije slučajno što će na ovogodišnjem 82. Međunarodnom sajmu u Solunu (9–17. septembra) Kina biti počasni gost sa učešćem čak 130 velikih kompanija, što je više nego u bilo kojoj stranoj zemlji do sada.

"Naš cilj je da trgovački odnosi između Kine i Grčke sa centrom u Solunu budu trajnog karaktera", rekao je zamenik ministra privrede i razvoja Sterjos Piciorlas. U istom duhu, predsednik Međunarodnog sajma u Solunu (*TIF-Helexpo*) Anastasios Zikas je naveo da će grčka javna preduzeća za organizaciju sajmova sa sedištem u Solunu biti centar za stalnu izložbu i promociju kineskih proizvoda na Balkanu i Jugoistočnoj Evropi.

Značajno prisustvo u Grčkoj su takođe ostvarile velike kineske telekomunikacijske grupe *ZTE Corporation* i *Huawei*, koje su izgradile svoje distribucione centre u okviru internacionalnog distributivnog lanca sa centrom u Pireju. Ove dve firme planiraju da investiraju u razvoj komunikacijske mreže velike brzine nove generacije (*next generation network*) u širem regionu, kako bi bila bolja telekomonikacijska veza između Azije i Evrope.

Važno prisustvo u Grčkoj ima i *State Grid* (telekomunikacijske mreže, energetika), a kineski CMEC potpisao je sporazum o saradnji sa DEH (grčko javno preduzeće za proizvodnju električne energije) o izgradnji jedinice nove tehnologije za iskorištavanje lignita u području Florine u severnoj Grčkoj u vrednosti od milijardu evra.

Grčke grupa *Kopelouzos* je sa kineskim *Shenhuaom* ugovorila ulaganja u vrednosti od tri milijarde evra, posebno u "zelenu energiju".

Integralni razvojni projekat elektronske trgovine između Grčke i Kine pokrenuo je Alibaba, firma koja želi svojim korisnicima u Kini i na međunarodnom nivou da omogući kupovinu grčkih proizvoda i usluga putem svoje platforme.

Kineska grupa *Fosun* već učestvuje u operaciji promene bivšeg atinskog aerodroma na Elinikonu u jedan od najvećih projekata za iskorištavanje nekretnina u Evropi, a ta investicija će dostići ukupno 10 milijardi evra.

Kina se okreće i ka grčkom turizmu. "Grčka je veoma sigurno mesto za posetioce. Grčka privreda se oporavlja i može da ponudi veoma dobre mogućnosti stranim investitorima, posebno u sektoru turizma", rekao je potpredsednik *Fosuna* Džim Zianong Ćan. *Fosun* predviđa da u naredne tri godine direktnim vazdušnim vezama između Pekinga i Atine, a u budućnosti i Šangaja i Atine, broj kineskih turista u Grčkoj dostigne 1,5 miliona godišnje.

Zanimanje Kineza za Krit je dobro poznato i tumači se i velikom popularnošću koju je stekao kada je 2011. godine nakon pada Gadafijevog režima hiljade kineskih radnika evakuisano iz Libije na Krit.

Mnogi Kinezi pokazali su interesovanje za stalni boravak u Grčkoj, pa samim tim i u EU, koja se automatski obnavlja svakih pet godina strancu koji je uložio u nekretnine preko 250.000 evra. Taj program je poznat kao *Golden Visa* i do sada je doneo Grčkoj oko milijardu evra, a Kinezi su na prvom mestu sa 701 dozvolom za stalni boravak. Predviđa se da će se ovaj trend nastaviti.

ZAŠTO BAŠ GRČKA

Oni koji se pitaju zašto je Kina izabrala Grčku za "strateškog partnera" i glavnu bazu za ekonomski prodor u Evropu, Mediteran i Severnu Afriku, treba pre svega da bace pogled na geografsku kartu. Grčka se nalazi na raskršću tri kontinenta, Evrope, Azije i Afrike, i zahvaljujući svojim lukama i hiljadama ostrva ona je najvažniji morski čvor na Mediteranu i u Evroaziji.

Geopolitički i geostrateški značaj Grčke, jedne od osnivača NATO-a 1952. godine, poznat je još iz doba Hladnog rata. Najveća američka pomorska baza na Mediteranu Suda nalazi se na Kritu. Ovaj grčki geopolitički "višak vrednosti" ne samo da se nije smanjio tokom ekonomske krize, nego je povećan zbog opšte nestabilnosti na Srednjem istoku, u Severnoj Africi, Ukrajini, na Balkanu i zbog izbegličke krize.

U izboru Grčke za glavnu kapiju Kine ka Zapadu odigrala je važnu ulogu i činjenica da je najveća privatna flota na svetu od oko 5000 velikih brodova (sa više od 1000 DVT) u vlasništvu grčkih brodovlasnika (ne plove nužno pod grčkom zastavom) i koji godišnje distribuiraju oko 20 odsto globalne prekomorske trgovine.

Oko 85 odsto globalne kineske robe prevozi se morskim putem, preko 50 odsto grčkim brodovima, od kojih je veliki broj izgrađen u kineskim brodogradilištima. Interes je, dakle, obostran i komplementaran. Grčki brodovlasnici grade po konkurentnim cenama velike nove brodove u kineskim brodogradilištima, dobijajući niskokamatne kredite od kineskih banaka, a zauzvrat omogućavaju kineskim kompanijama da prevoze svoju robu po najnižim mogućim cenama.

Tako će neka kineska firma, koristeći kao bazu Pirej koji se nalazi preko puta Sueckog kanala, moći preko Balkana da šalje kontejner sa robom na primer u Berlin, skraćujući put za sedam do deset dana u odnosu na vreme koje bi bilo potrebno brodu koji plovi oko Mediterana da bi stigao recimo u Hamburg. Dobit na vremenu i troškovi transporta su veoma važni jer će dugoročno kineskim firmama doneti uštedu od desetina milijardi evra.

ZEMLJA SVETLOSTI

Kineski predsednik Si Đinping i grčki premijer Aleksis Cipras često u svojim kontaktima pominju staru vezu između svojih drevnih naroda i kultura. Stari Grci su znali za veliko kinesko carstvo na Dalekom istoku, a Kinezi su slušali o Sila (Grčka, na kineskom), što znači "zemlja svetlosti", koja je za Kinu bila Zapad.

U vreme Vizantijskog carstva karavani su prolazili Putem svile i završavali u Carigradu. Ovim putem su prošla i dva vizantijska monaha koji su ukrali u Kini jaja svilene bube i tako doneli u Vizantiju i Evropu industriju svile od koje su se mnogi u ono vreme obogatili.



RASKRSNICA MEDITERANA:
Kineska luka Pirej
Foto: Xinhua

Osim istorije, ova dva naroda povezuju i građanski ratovi koje su iskusili u istom periodu. Dok je 1949. Narodna armija Mao Cedunga trijumfovala u Kini, iste godine su u Grčkoj komunistički partizani poraženi i zemlja je prešla definitivno u tabor Zapada. Međutim, kada je od 1949. do 1972. godine komunistička Kina izolovana od ostalog sveta, uglavnom zbog embarga Zapada i Korejskog rata (1950–1953), grčki brodovlasnici krše embargo i pod raznim zastavama plove u Kinu, te su tako glavni faktor za kinesku trgovinu i vezu sa svetom. To Kinezi nisu nikada zaboravili i često na to podsećaju u kontaktima sa grčkim političarima i biznismenima.

U tom smislu je supervizor kineske berze (CSRC) Liu Siou rekao da je "Grčka privilegovani partner i sagovornik iz Evrope, zbog dugačke istorije koja povezuje dva naroda i zbog sličnog shvatanja saradnje između država koja se zasniva na principima i vrednostima". Naravno da je osim istorije i politike do kineske "ekonomske invazije" u Grčkoj doveo uzajamni interes. Kineske kompanije imaju sredstva i *know-how*, dok Grčka pruža mogućnosti i žudi za investicijama i radnim mestima.

To je geopolitički i ekonomski realizam koji baca Grčku u zagrljaj Kine. U ambicioznom kineskom projektu "Jedan pojas – jedan put" Evropa se nalazi na kraju novog Puta svile, dok Grčka ima ključnu ulogu u njegovoj realizaciji.

UZBUNA NA ZAPADU

Ovaj kineski ekonomski prodor u Grčku zabrinuo je Evropsku uniju, a posebno Berlin. Uznemirio je i SAD, koje su videle svog tradicionalnog saveznika na Mediteranu kako bez borbe pada u šake najvećeg američkog privrednog konkurenta i potencijalno budućeg neprijatelja u borbi za svetsku dominaciju. U evropskoj i američkoj štampi sve je više tekstova koji kritikuju Brisel, Berlin i Vašington koji su zbog kažnjavanja Grčke strogom štednjom i zbog indiferentnog ponašanja dali prostora Kini da investira u Grčku i da se preko Pireja širi na tržišta centralne i istočne Evrope. Ovo je izazvalo i reakciju Angele Merkel, koja je izjavila da u jakim vezama sa Kinom "Evropska unija treba da deluje kao jedinstven blok", šaljući tako poruku koliko Grčkoj toliko i drugim zemljama EU koje žele da povećaju svoje trgovačke odnose sa Pekingom. Merkelova je bila posebno zabrinuta zbog pritiska koji Kina vrši na slabe ekonomije poput grčke, pošto se tako "narušava balans".

To zaista dokazuje i veto koji je Grčka 18. juna 2017. stavila na tekst Evropske unije koji je trebalo da bude podnet UN, a kojim je EU kritikovala Kinu zbog kršenja ljudskih prava. Atina je u konkretnoj izjavi, govoreći o "nekonstruktivnoj kritici Kine", rekla da bi bilo mnogo bitnije voditi posebne razgovore između Brisela i Pekinga van okvira UN.

Slične blokade na izjave EU o Kini u više navrata je stavila i Mađarska, u kojoj je takođe uloženo dosta kineskih investicija. Zaključak je da kineske investicije ne samo da donose ekonomsku nego i političku korist Pekingu.

Krajem avgusta 2017. godine Nemačka, Francuska i Italija su u pokušaju da blokiraju kineski ekonomski juriš zatražile od Evropske komisije da ojača postojeći regulatorni okvir koji omogućava državama članicama da spreče prodaju evropskih kompanija od strateškog značaja stranim investitorima.

"Uzbunu" zbog kineskog privrednog prodora u Grčku digao je i Vašington, pošto su u poslednje vreme američki izveštaji o kineskim akcijama i saradnji sa Grčkom povećani. Posleratna Amerika koja je, zahvaljujući NATO-u i Maršalovom planu, imala veliki uticaj na Grčku, pala je u drugi plan.

Tipičan je slučaj Etniki Asfalistiki (Nacionalno osiguravajuće društvo). Čim su SAD saznale za interesovanje kineskog *Fosuna* za tu kompaniju, ministar trgovine Vilbur Ros je požurio da interveniše da se "gurne" ugovor sa grčko-američkim konzorcijumom *Calamos Investments* koji je na kraju uspeo da je otkupi.

Ros je u pismu grčkom ministru privrede Dimitrisu Papadimitriu zatražio da se ispita predlog *Calamosa* ističući da "to može biti početak većih ulaganja u Grčku". Ekonomisti CNBC počeli su da savetuju investitore da "ne isključuju Grčku" iz svojih planova pošto se zemlja oporavlja, a Kina je već uveliko prisutna i ostavlja tek mrvice zapadnim preduzećima.

Za sada grčka vlada pokušava da izbalansira igru sa svim stranama u cilju privlačenja kapitala za oporavak grčke privrede. Uostalom, niko ne može da krivi prezaduženu zemlju izmrcvarenu tolikim godinama ekonomske krize, što traži investicije, sa ciljem da poveća privredni rast i otvori nova radna mesta. Umesto što je pustila Grčku i njen narod da se muče u bezizlaznoj dugoročnoj štednji, Evropa je možda trebalo da napravi ono što Kina već godinama radi: da ulaže u ekonomski rast i proizvodnju Grčke i na taj način reši problem održivosti grčkog duga. ¶

GEORGIOS STAMKOS, MILICA KOSANOVIĆ

Strah od H bombe

Ima više razloga zašto je potres kojim je Severna Koreja iznova probudila svetske medije dramatičniji od prethodnih – izazvan je nuklearnom bombom snage od 50 do 150, a možda i svih 370 kilotona



Severna Koreja je postala nuklearna sila. Na vanrednoj sednici Saveta bezbednosti povodom poslednje krize na Korejskom poluostrvu svi su bili zabrinuti. Čulo se puno osuđujućih ocena. Ljutita američka ambasadorka Niki Halej otresito je rekla da je sad dosta i da se moraju uvesti najoštrije sankcije "dok ne bude prekasno". Ne ulazeći u to šta misle Kina i Rusija i postiže li se kod režima u Pjongjangu išta sankcijama i retorikom Donalda Trampa, biće da je već prekasno. Demokratska Narodna Republika Koreja poseduje veoma razorno oružje, i to, kako se čini, fuziono.

U relativnoj nuklearnoj bezbednosti 21. veka treba se dodatno podsetiti da je tu reč o tehnologiji kojom ne bi trebalo da upravljaju fanatici. Ne zato što to zabranjuju razne UN rezolucije kao što su NPT ili CTBT, ili velike sile, već iz prostog razloga što ova tehnologija može u par milisekundi da ubije stotine hiljada, pa i milione ljudi. I ne može se meriti ni sa čim drugim.

Za razliku od 183 druge države, Severna Koreja nije potpisnica UN sporazuma CTBT (*Comprehensive Test Ban Treaty*) kojim su zabranjene bilo kakve nuklearne probe, a napustila je i druge antinuklearne sporazume, tako da ovakvi testovi, vesti o njima i potonje oštre međunarodne reakcije nisu retkost. I događaju se svake druge godine. Vrlo je moguće da ste, kao i mnoge prethodne, ambivalentno dočekali ovaj poslednji medijski potres budući da je prilično nalik tolikim pre njega – desi se nekakvo opskurno lansiranje ili eksplozija, a potom idu silne specijalne emisije, analize i rezolucije. Tvitovi američkog predsednika i kineski pozivi na dijalog. I sve potom zamre.



DRUGAČIJE NEGO DO SADA

No, ima ozbiljnijih razloga zašto je potres kojim je ovog puta Severna Koreja sve to iznova probudila, bio vrlo dramatičan. Kako su javile svetske agencije, šesta nuklearna proba koju je ova čudnovata država sprovela u noći 3. septembra, izazvala je veoma jak zemljotres snage od 6,3 Rihtera, što je skoro deset puta jači potres od onih koji su tokom prethodnih severnokorejskih testiranja bili izmereni u Kini, Japanu i drugim delovima sveta.

Nakon prvih nedoumica, toliku snagu potresa potvrdio je i američki seizmološki zavod, zaključivši i da je epicentar bio na dubini od 0 kilometara. Udaljeni zemljotres zabeležile su i sve seizmološke stanice u Srbiji. Na 24 detektora u okviru globalne CTBTO mreže koji služe da registruju da li se negde na planeti desila nuklearna detonacija, potres ne samo da je zabeležen nego je na ovim vrlo osetljivim detektorima došlo do zasićenja. Snaga nuklearnog udara bila je veća od predviđene skale.

Kako bi se jasnije nagovestilo šta je izazvalo takav potres, uoči nuklearnog testa ovog puta su snimljene i fotografije severnokorejskog lidera kako zajedno sa naučnicima razgleda model uređaja kakav je potom eksplodirao na poligonu poznatom kao Pungeri, u planinama na severu zemlje (na slikama koje su mediji preneli je nesumnjivo model pošto niko u prostoriji ne brine o zračenju, niti nosi zaštitno odelo). A u samom zvaničnom saopštenju severnokorejskih vlasti koje je po tradiciji pročitala prepoznatljiva TV voditeljka u roze kimonu Ri Čun Hi, kaže se da eksplozivna naprava može da bude bojeva glava interkontinentalnog projektila i da je to bila hidrogenska bomba.

U narednim danima pokazalo se da je to najverovatnije istina. Snaga izazvanog potresa (uporedivog sa najjačim prirodnim zemljotresima koji su se dogodili na Zapadnom Balkanu), kao i konstrukcija uređaja koji se jasno vidi na slikama, navela je brojne eksperte da potvrde kako je Severna Koreja ovim činom ovladala i fisionom i fuzionom tehnologijom u dovoljnoj meri da napravi "oružje apokalipse".

No, budući da je reč o podzemnoj probi, ne može se tek tako detektovati u atmosferi. Mali broj fizičara se javno okušao sa baš preciznom procenom koliko je snažna bila bomba koja je napravila zemljotres, pošto to nije nimalo lako proceniti, ali je opšte mišljenje da je reč o bombi snage 50 do 150 kilotona. Jedan od modela, koji su ranije razvili kineski istraživači Mjao Zang i Lianksing Ven, na osnovu veličine zemljotresa procenjuje snagu ove eksplozije na čak 370 kilotona.

JAČE OD HIROŠIME

Kaže drevni, nepoznati autor tradicionalne korejske sidžo poezije:

Bubanj udara u dalekom hramu,
mislim da je u oblacima.
Da li je iznad doline i brda, možda ispod neba?
Spušta se veo magle, ne mogu da ga čujem.



PRETNJA TERMONUKLEARNIM ORUŽJEM: Kim Džong Un
Foto: Korea News Service

Tri stotine godina od zlatnog doba sidžo pesništva, Korejci osluškuju šta udara sa druge strane linije koja u pravcu 38 paralele deli Jug i Sever. Ona je tu od primirja 1953. kojim je zaključen nikad formalno završen Korejski rat.

Uz tešku retoriku iz susednog Japana, ali i Kine, ovih dana se preko nje vodi i takozvani rat fotografijama. Nakon probe, Južna Koreja je na prečac postavila dve nove baterije američkog THAAD antiraketnog sistema, testirala ga i fotografisala kao što je režim sa Severa slikao svoju bombu. No, sve to, a posebno neugodna sporenja sa američkim predsednikom Donaldom Trampom o ceni THAAD sistema koja su prethodila eksploziji, teško da veseli stanovnike Seula koji su i te kako osetili potres sa severa.

Da li je to zaista bila hidrogenska, tj. H bomba, kako se sumnja? Prve ovakve bombe su razvijene ubrzo nakon Hirošime, početkom pedesetih godina, u trenutku kad je atomska trka SAD i SSSR dostizala usijanje. Učestale i zastrašujuće probe ovih oružja – procenjuje se da je do 1996. godine ukupno izvedeno 1866 proba na obe strane – budile su užas sredinom 20. veka, usred borbe dva ideološki suprotstavljena bloka. Novi vek, međutim, donosi drugačije izazove, ali sa ovakvim probama pretnja je ista.

Fuzione, odnosno hidrogenske ili H bombe, a nazivaju se i termonuklearne, daleko su razornije od fisionih, koje se inače nazivaju atomske ili A bombe. Obe ove užasne vrste oružja koriste lančanu reakciju i tako oslobađaju silnu energiju zarobljenu u atomskom jezgru. Međutim, njihovo funkcionisanje i dizajn počivaju na različitim fizičkim fenomenima.

Fisiona, odnosno A bomba, kakva je razvijena tokom projekta "Menhetn" u Drugom svetskom ratu i bačena na Hirošimu, prilikom eksplozije oslobađa energiju kroz proces fisije, odnosno cepanja teških radioaktivnih jezgara uranijuma ili plutonijuma. Ovo gorivo se ne proizvodi nimalo lako, bilo u reaktorima, bilo u postrojenjima sa centrifugama za separaciju radioaktivnih izotopa, i potrebni su silni resursi za to, ruda, ali i akademsko znanje, novac i infrastruktura. Proces fisije se inače može kontrolisati u reaktoru i koristi se u nuklearnim elektranama za dobijanje energije.

Prva nuklearna bomba Gedžet, koja je eksplodirala u Triniti testu, 16. jula 1945. u Los Alamosu, završnici tajnog projekta "Menhetn", bila je fisiona bomba i oslobodila je energiju ekvivalentnu eksploziji 20.000 tona eksploziva TNT, odnosno 20 kilotona (kilotone, kojima se meri snaga nuklearnih oružja, odgovaraju masi TNT-a koji bi izazvao ekvivalentnu eksploziju). Bomba bačena na Hirošimu bila je nešto slabija i imala je snagu od oko 15 kilotona.

Sudeći po pomenutim procenama od 50 do 150 kilotona, severnokorejska naprava je bila od tri do deset puta jača, a možda i svih 20 puta od Hirošime. Količina goriva koja je za to potrebna je srazmerno veća i vrlo je teško zamisliti da režim u Pjongjangu sakupi toliko goriva. Zato se i nametnuo stav da Ri Čun Hi izgovara istinu kad kaže da je isprobana H bomba.

Za razliku od fisionih, fuzione ili H bombe prilikom eksplozije oslobađaju energiju kroz proces fuzije, odnosno spajanja lakih jezgara vodonika u helijum (a ne cepanja teških). Ova termonuklearna reakcija se u prirodi dešava na zvezdama i sva energija koju dobijamo od Sunca nastala je na taj način. No, čovek uspeva da termonuklearnu reakciju pokrene samo nekontrolisano i još uvek nema reaktora u kojima se fuzija na dug rok održava i koristi za dobijanje električne energije (jedan se razvija u Evropi u okviru projekta ITER).

One su doslovno hiljadu puta snažnije, pa se njihova snaga ne meri ekvivalentno u hiljadama tona, u kilotonama, nego u milionima tona, megatonama TNT eksploziva. Kao gorivo se, za razliku od fisionih bombi, koristi više nego dostupan vodonik od koga i potiče alternativni naziv H ili hidrogenska bomba. Međutim, da bi se dostigla neophodna, izuzetno visoka temperatura za fuziju, kao upaljač ove bombe se mora upotrebiti jedna "obična" atomska, fisiona bomba. Severnokorejski uređaj sa slika ukazuje upravo na to – da je reč o kombinovanoj, dvostepenoj bombi gde prvo eksplodira manja atomska, a potom pokrene H bombu.

Jedna od najpoznatijih nuklearnih proba H bombe, američki test Kasl Bravo na Pacifiku iz 1954. godine, bila je snage od oko 15 megatona (dakle, 1000 puta jača eksplozija od 15 kilotona nad Hirošimom). Najveću probu hidrogenske bombe, i uopšte najveću eksploziju ikada, izveo je Sovjetski Savez 1961. godine kada je u Sibiru eksplodirala bomba od oko 50 megatona. Sovjeti su bombu označili sa RDS-220 i kodnim imenom Veliki Ivan, dok je u Americi dobila nadimak Car bomba. Severnokorejska bomba još nije dobila nikakvo ime. ¶

SLOBODAN BUBNJEVIĆ



Muke po Rohindžama

U budističkom Mjanmaru muslimanske Rohindže su potpuno obespravljene i izložene otvorenoj torturi. Čitav jedan narod koji se decenijama bori samo za osnovna prava mogao bi tako da bude gurnut u ruke Islamske države

Satelitski snimci načinjeni početkom ovog meseca pokazali su da se veliki broj požara u provinciji Rakhajn (Arakan), na zapadu Mjanmara (Burma), protegao dužinom od oko 100 kilometara usred sezone monsunskih kiša. U isto vreme, oko 90.000 izbeglica prešlo je iz Mjanmara u Bangladeš, a u vodama granične reke Naf otkrivena su brojna tela udavljenih žena i dece.

Zaključeno je da požari nisu neka nova prirodna pojava, već da se sprovodi "burmanizacija" – vojska pali, ubija i proteruje stanovništvo, na delu je ponovo eskalacija terora nad etničkom grupom Rohindža, najprogonjenijom manjinom na svetu. Prethodno su islamski ekstremisti 25. avgusta napali policijske kontrolne punktove i baze burmanske vojske i u severnom Rakhajnu ubili jedanaest pripadnika oružanih snaga. U okršajima koji su usledili život je izgubilo još stotinak ljudi, među njima mnogi napadači, ali i brojni meštani obližnjih sela. U nastavku čišćenja terena od "ekstremnih terorista" vojska sad uništava naselja Rohindži i likvidira sve što se kreće; žene najpre siluju.

U zvaničnom armijskom saopštenju 1. septembra kazano je da je "neutralisano" 370 pobunjenika, a da su život izgubili i trinaest vojnika, dva državna službenika i četrnaest civila. Takođe, evakuisano je više od 11.000 "etničkih rezidenata ugroženih borbama", pri čemu se misli na budističko burmansko stanovništvo. Oko 450.000 Rohindži sada boravi u Bangladešu, uglavnom na "ničijoj zemlji" uz granicu sa Mjanmarom u improvizovanim kampovima, ali i u udaljenim "rezervatima" gde su preseljeni protiv svoje volje.

U delove Rakhajna novinarima je načelno još odranije zabranjen pristup, pa tako informacije o najnovijem obračunu sa Rohindžama i šturi detalji o svirepom nasilju prenose od begunci, očevici ili indiskretni i hvalisavi izvršioci naredbi.







U BEKSTVU OD NASILJA: Pripadnici naroda Rohindža; deca stradala u prevrnutim čamcima na prelasku u Bangladeš (dole desno)

Fotografije: AP

ANULIRANJE ROHINDŽI

U komplikovanoj Uniji Mjanmar živi oko 55 miliona stanovnika. Pored Rohindži, tu je još 135 etničkih grupa, od kojih svaka ima svoju specifičnu kulturu, istoriju i jezik. Sa oko 70 odsto dominira narod Bamar (Burmanci), koji čini devet etničkih grupa sa odlučujućom ulogom u državnom aparatu, vojsci i ekonomiji. Slede priznati, ali po mnogo čemu diskriminisani narodi (rase, kako ih nazivaju u Jugoistočnoj Aziji) – narod Šan, sastavljen od 33 etničke grupe, pa zatim narod Čin (53 grupe), onda Karen (11), Rakhajn (7), Kačin (12), Kaja (9), Mon i drugi, koji povremeno dižu ustanke i zahtevaju autonomiju. Sveukupno tu je 90 odsto budista, oko šest odsto hrišćana i četiri odsto sledbenika islamske vere.

Rohindže, za koje se procenjuje da ih ima skoro dva miliona, uglavnom žive u provinciji Rakhajn, ali i u logorima za interno raseljene u samom Mjanmaru koje čuva vojska, zatim u Bangladešu i u drugim okolnim zemljama kao što su Tajland i Malezija. Razlikuju se od svih priznatih i nepriznatih manjinaca po veroispovesti: u "budističkom moru" oni su specifični sunitski muslimani koji govore drugima nerazumljivi čitagongski dijalekat, pišu na arapskom i odbijaju da prihvate lokalne običaje i kulturu.

Mjanmarska vlast po zakonu iz 1982. Rohindže ne smatra domaćom etničkom zajednicom i sprovodeći ultranacionalističku politiku jedinstva rase i religije – samo Burmanci i samo budizam – naziva ih Bengalcima, izdajnicima, neprijateljima, strancima i ilegalnim imigrantima i nastoji da ih izbriše. Takav stav deli i najveći broj Burmanaca, a pogotovo budistički kaluđeri i nacionalistički "Pokret 969" koji predvodi monah Ašhin Viratu.

Prema oceni organizacija za ljudska prava Rohindže u Mjanmaru drže u potpunoj bedi, lišeni su svih privilegija koje pružaju današnja društva, počev od školovanja, zapošljavanja, zaštite zdravlja i registrovanja dece, pa do toga da nemaju državljanstvo niti dokumenta, da ne smeju da se kreću. Uskraćeno im je čak i pravo na ženidbu, sistemski su izloženi neprijateljstvu, hapšenju, nasilju, silovanju, prinuđeni su na robovski rad i najdirektnije su im bez ikakvih zakonskih osnova ugroženi životi, kako od strane države tako i od lokalnog "matičnog" stanovništva. Trenutno je oko 80.000 dece Rohindža na pragu smrtni zbog gladi.

POZIV U POMOĆ

S vremena na vreme u Tajlandu ili u Maleziji, nakon pronalaska masovnih grobnica sa poluživim i već umrlim ljudima u džunglama na granici, kao što je bilo u aprilu i maju 2015, pokrenu se bez naročitog entuzijazma policijske istrage. Po pravilu se utvrdi da se radi o Rohindžama »





NIKO NE MARI ZA ROHINDŽE: Dobitnica Nobelove nagrade za mir i savetnica vlade Ong San Su Ći; novi i stari predsednici Mjanmara, Tin Ćo i Tin Sin
Fotografije: AP

koje su bežeći od siromaštva i progona život poverile krijumčarima ljudi i lažnim vodičima.

U Mjanmaru za takve stvari nema interesovanja, nema takvih istraga, niti ima službenih podataka. "Rohindže se stalno muvaju; dolaze i odlaze... u Majnamar, Tajland, Bangladeš, Maleziju i Indoneziju. Ako neko od stranih kolega zatraži pomoć za DNK analize i identifikaciju tela zatečenih na njihovoj teritoriji, mi smo uvek spremni za saradnju", rekao je nedavno agenciji Rojters potpukovnik Tet Naung, ravnodušni šef mjanmarskog nacionalnog Tima za suzbijanje trgovine ljudima.

Međutim, nakon što se u proleće 2015. oko 25 hiljada Rohindži našlo u čamcima u Bengalskom zalivu, Andamanskom moru i moreuzu Malaka, Međunarodna inicijativa za borbu protiv državnih zločina (ISCI) upozorila je da Mjanmar pristupa konačnoj fazi "anuliranja" Rohindži. Pozvane su Ujedinjene nacije da se ovim problemom ozbiljno pozabave.

Reagujući na taj apel, UN su odredile korejsku profesorku Jangi Li za specijalnog izvestioca o prilikama u Mjanmaru, a Malezija i Indonezija su objavile da su spremne da "ljudima sa čamaca" pruže privremenu zaštitu i pomognu im da odu gde žele, ali da svakako moraju da odu. Australija je ocenila da među onima koji plutaju u Indijskom okeanu i Pacifiku ima tek 30 odsto progonjenih Rohindži, a da su većina ekonomski migranti iz Bangladeša koji nisu dobrodošli. Premijerka Bangladeša Šeik Hasina izjavila je da se radi o mentalnim bolesnicima koji brukaju svoju zemlju, dok su SAD najavile "spremnost da se pridruže međunarodnim naporima".

IZLIVI MRŽNJE

Osim vojnih ofanziva u Rakhajnu protiv Rohindži 1978, 1991, 1992, 2015. i 2016, poznato je i da je u Mjanmaru rasprostranjena i uzajamna budističko-muslimanska mržnja koja se manifestuje i u drugim delovima zemlje. Tokom 2013. godine, recimo, bilo je brojnih nasilnih demonstracija protiv svih poštovalaca islama – u gradu Meiktila kod Mandaleja nakon nesporazuma jednog prodavca i kupca u muslimanskoj zlatari usledili su napadi Burmanaca koje su predvodili budistički monasi. Paljeni su kuće, lokali, džamije i škole i ubijeno je četrdeset ljudi, a čak devet hiljada meštana moralo je da se iseli. Burmanci su u gradu Okanu spalili 200 kuća i ubijali muslimane, jer je jedna muslimanska devojčica biciklom nehotice povredila jednog budističkog kaluđera. U gradu Lašjou na kineskoj granici jedan musliman je tokom svađe polio jednu Burmanku benzinom i zapalio je, a budistička rulja je zauzvrat spalila džamiju, islamsko sirotište i brojne kuće i prodavnice i linčovala nekog drugog muslimana, a budističke "patrole" na motociklima proterale su više od hiljadu dotadašnjih muslimanskih suseda.

Sadašnja eskalacija nasilja nad Rohindžama samo je nastavak teške represije koja nad njima traje decenijama, a osobito od oktobra 2016. kada je vojska brutalno i svom silinom reagovala na nekoliko oružanih incidenata u Rakhajnu. Rohindže su ubile devet pripadnika graničnih jedinica, a vlasti su formirale "regionalnu budističku policiju", pa je u jednomesečnim sukobima stradalo više od 130 osoba. Tada se kao odbrambeno krilo zajednice Rohindži na internetu legitimisala grupa "Harakah al Jakin" i njihov lider Ata Ula, predstavljen kao Abu Amar Džununi. On je objavio formiranje Armije spasa za Rohindže u Arakanu (ARSA).

Ata Ula je rođen u Pakistanu u porodici koja je izbegla iz Rakhajna upravo zbog nepodnošljivog nasilja nad Rohindžama, a boravili su i u Meki, gde je Ata Ula pohađao versku školu. U razgovoru s aktivistima Međunarodne krizne grupe (MKG) on je naveo da je 2012. došao u Mjanmar zbog vesti o religijski i etnički motivisanim "komunalnim" neredima u gradu Sitveu kada je ubijeno 200 Rohindži, a u logore oterano oko 140.000 muslimana.

Prema navodima ISCI, vlada je tada podsticala budističko stanovništvo "da zaštiti rasu i religiju" i raspaljenu rulju dovozila autobusima deleći im oružje, hranu i piće.

Sledeće godine Burmanci su takođe napali u gradiću Tandveu, poginulo je sedam muslimana i dvojica budista, 80 kuća je zapaljeno, a 500 ljudi je prognano.

U izveštaju MKG se kaže i da je Ata Ula imao borbenu obuku u Pakistanu i Libi-





ji, dok su drugi njegovi saborci obučeni u Avganistanu. Centrala oružanog krila Rohindži je navodno u Meki gde je i sedište Nadzornog komiteta, ali uprkos tome što je Mjanmar već označio grupu "Harakat al Jakin" kao teroriste džihadiste, Ata Ula je istakao da se oni protive napadima na burmanske budiste civile.

"Naš pokret samo štiti proganjanu zajednicu Rohindži i ustanak koji počinje usmeren je jedino protiv represivne vlasti", rekao je on.

Zasad nema dokaza da je ARSA povezana sa islamističkim ekstremistima po svetu, ali mjanmarski zvaničnici tvrde da je istraga otkrila plan da se formira islamska država za Rohindže. Tokom zime i proleća ove godine u severnom Rakhajmu nalaženi su leševi, tela bez glave, ponovo su budisti linčovali "sumnjiva lica", a stotine Rohindži su pohapšene – najstariji je imao 65 godina, a najmlađi 10.

NA SUPROTNOJ STRANI

Muslimani su kao potomci arapskih trgovaca i podanika mogulskih sultana boravili u području Arakan još od 15. veka, ali podataka o njihovom broju nema. Popisivani su tek u 19. veku za vreme britanske kolonijalne uprave i 1869. bilo ih je oko 2.000. Godine 1983. u Arakanu je bilo 500.000 muslimana, a u popisu iz 2014. taj broj se popeo na 1,3 miliona. Rast broja muslimanskih došljaka izaziva jak otpor budističkog stanovništva.

Mržnja datira od ranije. U Drugom svetskom ratu, na primer, Britanci su 1942, povlačeći se iz Burme, naoružali Rohindže da uspore japansku invaziju, dok su se budisti, podržavajući Sile osovine, radovali da ih Japan oslobodi od evropskog gospodara. U "komšijskim obračunima" u Rakhajnu, koji nisu imali nikakve veze sa svetskim ratom, izginulo je 50.000 budista i 40.000 muslimana, a raseljeno ih je triput toliko. I Japanci su masovno ubijali Rohindže osnovano verujući da su oni "engleska peta kolona", dok su ih sami Burmanci, takođe osnovano, videli kao separatiste.

Po završetku rata i 1947. pred religijsku podelu Britanske Indije na dve nezavisne države – Indiju i Pakistan – Rohindže su tražile od islamskog lidera na potkontinentu Mohameda Džine da se severni delovi burmanskog Arakana (Rakhajn) pripoje Istočnom Pakistanu (sada Bangladeš). Džina je odbio, ali burmanske vlasti pamte taj pokušaj kao veleizdaju i ugrožavanje teritorijalnog integriteta i nikad to nisu oprostile, tim više što su Rohindže odmah formirale gerilski pokret mudžahedina s ciljem osnivanja nezavisne muslimanske regije unutar provincije Rakhajn.

ONG SAN SU ĆI

Već pet decenija o Mjanmaru postoji stereotip da se radi o zemlji surove generalske diktature, gde potišten i siromašan narod i budistički kaluđeri apatično žvaću narkotično lišće betela, a da je Ong San Su Ći (72), koju Burmanci s naklonošću zovu Gospođa, jedina ličnost koja diže glas protiv represije, za šta je dobila mnoštvo svetskih priznanja i Nobelovu nagradu za mir 1991. godine.

Situacija se, ipak, u međuvremenu menjala: vladajući generali skinuli su uniforme i 2015. organizovali izbore na kojima je Nacionalna liga za demokratiju (NLD) pod vođstvom Su Ći nadmoćno pobedila, pa su ukinute privredne sankcije koje su bile pritisak na tiraniju. Međutim, budući da je Su Ći imala muža Engleza i da joj deca žive u Londonu, ona po ustavu nije mogla da bude predsednica vlade ili šefica države, ali jeste postala prva ličnost u burmanskoj političkoj nomenklaturi. Sa zvanjem "državni savetnik" i ovlašćenjima premijera, Su Ći sada kao predsednica NLD ima još i funkcije ministarke spoljnih poslova, ministarke energetike, ministarke obrazovanja i ministarke u kabinetu predsednika Republike.

Njen ugled u Burmi godinama se zasnivao najvećim delom na gandijevskom otporu vojnim vlastima, ali i na dugoj reputaciji porodice i njenom poreklu. Su Ći je, naime, ćerka "oca nacije", generala Ong Sana, levičarskog borca protiv japanskih okupatora i britanske kolonijalne uprave koji je ubijen neposredno pre nego što je Burma 1948. formalno dobila nezavisnost.

U međuvremenu je njen ugled doslednog promotera demokratizacije došao pod upitnik. Kao sledbenica teravada budizma za koji se smatra da odbacuje svako nasilje, Su Ći je posle petnaestogodišnjeg kućnog pritvora, koji je, uzgred rečeno, bio komforan, ako ne i luksuzan, počela da iznenađuje. »



NA NIČIJOJ ZEMLJI: Vojnici Bangladeša i izbeglice iz Mjanmara
Fotografije: AP

Su Ći ne diže glas protiv šovinističke "burmanizacije", protiv pokolja Rohinđi i satiranja sela u kojima živi neburmansko stanovništvo, protiv terora koji militantni budistički kaluđeri sprovode za likvidaciju inoveraca, protiv korupcije i skoro legalne trgovine drogom, protiv regrutovanja dece-vojnika, masovne bede, ozvaničenih besmislenog sujeverja i vradžbina i oficijelne državne astrologije i numerologije.

Ona sarađuje sa akterima tih postupaka, sa svojim bivšim neprijateljima iz vojske. Ili se Su Ći ništa ni ne pita, a "čizmaši" vladaju i dalje?

Takođe, kritiku trpi i njeno zalaganje samo za istraživanje ranijih vojnih režima, "radi utvrđivanja odgovornosti, ali ne i odmazde" i protivljenje suđenjima za državne zločine, jer bi, kako sad veruje, insistiranje na kaznama samo produžilo faktičku moć generala. Neophodni su, kaže Su Ći, dogovori i kompromisi da se nađe način za pomirenje Burmanaca, jer stabilnost i jedinstvo moraju da prethode demokratiji, što je u burmanskim političkim krugovima obavezna mantra još od osamostaljivanja.

JALOVI IZVEŠTAJI

Višegodišnji pokušaji Ujedinjenih nacija da etničko čišćenje Rohinđi zaustave slanjem izvestilaca i "monitoringom" nisu doneli rezultate. Kabinet Ong San Su Ći je po pravilu razočaran izveštajima "u kojima ima mnoštvo paušalnih optužbi i činjeničnih netačnosti" i u kojima se ne uzimaju u obzir "teškoće koje su nasleđe prošlosti, sukoba, izolacije i nerazvijenosti". Su Ći je, inače, nedavno pohvalila vojsku za aktuelno avgustovsko "zavođenje mira" u Rakhajnu.

Konačno, po svemu sudeći, neuspeh je pretrpela i Savetodavna komisija koju je po pozivu Su Ći formirala Fondacija Kofija Anana, nekadašnjeg generalnog sekretara UN. Zadatak Komisije je bio da preporuči vladi kako da u Rakhajnu obezbedi mir i prosperitet, a konačni izveštaj objavljen je 23. avgusta, samo dva dana pre najnovije eskalacije nasilja i vojne ofanzive protiv Rohinđi.

U Savetodavnoj komisiji bili su osim Kofija Anana i dugogodišnji predsednik mjanmarske Komisije za ljudska prava koji je u službi vojnih vlada još od 1967, zatim jedan profesor Medicinskog fakulteta i dugogodišnji predsednik mjanmarskog Crvenog krsta, zatim osnivač mjanmarskog državnog Islamskog centra, predsednica mjanmarskog Udruženja za akušerstvo i ginekologiju, jedan član pomenute Komisije za ljudska prava i dugogodišnji činovnik Ministarstva rada, predsednica Udruženja žena Arakana i predsednica Udruženja za kulturu i književnost provincije Rakhajn i dvoje stranaca – dekan pariskog Fakulteta za međunarodne odnose i penzionisana ambasadorka Holandije i službenica UN zadužena za probleme sa sidom u Africi.

U konačnom izveštaju, po principu da se niko ne naljuti, "kategorički" je predloženo da vlada hitno preduzme neophodne konkretne mere "da bi se poboljšali ekonomski razvoj i socijalna pravda u provinciji Rakhajn kako bi se ublažili nasilje i neprijateljstvo između budista i muslimanske manjine Rohinđa".

Rohinđe su počele da se radikalizuju prvenstveno zbog pet decenija torture. To se dešava u vreme kada Islamska država gubi teritorije na Bliskom istoku i traži novi prostor. Nije van pameti pretpostavka da već neki novac i neko oružje stižu za ojačavanje Armije ARSA i da problem sa Rohindžama uskoro možda neće biti samo burmanski, nego i svetski. ¶

RADOVAN RADOVANOVIĆ





Namagarčeni slonovi

Pre par nedelja internet su preplavile spekulacije da bi osnivač Fejsbuka i milijarder Mark Zakerberg mogao da se kandiduje za predsednika SAD već na narednim izborima. Pretpostavka je da bi na drugoj strani bio aktuelni predsednik Tramp, što bi teoretski značilo da bi Zakerberg bio kandidat demokrata. On sam se svojski trudio da takve glasine demantuje, ali mu mnogi ne veruju. Odnosno, više veruju njegovim delima. A prvi čovek Fejsbuka je poslednjih meseci počeo ubrzano da angažuje najbolje američke političke konsultante, posebno one verzirane za izborne kampanje.

Takođe, Zakerberg je krenuo na jednogodišnju turneju tokom koje planira da obiđe svih pedeset američkih država i "sluša narod". Pa, ako to nije uvod u izbornu kampanju, onda šta je?

Hm, možda nešto mnogo ozbiljnije. Možda su SAD u svoj svojoj veličini previše male za ambicije čoveka koji će 2020. jedva ispuniti osnovni uslov za kandidovanje, da bude stariji od 35 godina. Njegov Fejsbuk trenutno ima više od dve milijarde korisnika u celom svetu i aktivan je na 140 jezika. Mark Zakerberg u poziciji je da postane globalni politički lider, tačnije jedino što ga sprečava je to što se u politiku ne razume previše. A to nije veština koju je teško naučiti, posebno ako angažuješ vrhunske savetnike.

Svetski mediji puni su bombastičnih tekstova o tome kako su informacije postale vrednije od nafte. Britanski "Gardijan" je, pre nekoliko dana, kao o vodećoj temi, pisao o tome da je Silicijumska dolina u poslednjih desetak godina postala najveći finansijer američke politike i najveći lobista. Pritom, kada se kaže Silicijumska dolina misli se na pet, šest velikih kompanija (Gugl tj. Alfabet, Majkrosoft, Epl, Fejsbuk, Amazon) koje javnost oprezno (jer su veliki sponzori i oglašivači), ali sve češće naziva monopolistima. Kritičari kažu da ove kompanije bez većih problema mogu da kupe (preuzmu) svakoga ko im se ukaže kao konkurencija, a one koji bi tome da se odupru jednostavno unište. Trenutno ne postoji ni naznaka da bi američka vlada ili država bila u stanju da razbije bilo koju od ovih kompanija kao što je 1911. urađeno sa Standard Oilom, naftnim monopolistom i verovatno najvećom kompanijom koja je ikada postojala na svetu.

Amerika u budućnosti možda više neće biti podeljena na slonove i magarce, odnosno republikance i demokrate, već na informatičku oligarhiju i ostale. Ta oligarhija bila bi u posedu većine informacija, s tim da je razumevanje tog vlasništva za većinu nas vrlo komplikovano. Za razliku od nafte ili čelika, ista informacija može imati više vlasnika, a moć je kod onoga ko ih kontroliše.

Epl ili Gugl su tako praktično nedodirljivi u Americi, dok poreske kazne od više milijardi evra na koje ih je EU osuđivala zbog kršenja zakona deluju kao peckanje u poređenju sa profitima koje prave, ako im je profit i dalje jedini cilj. Novac koji izdvajaju za politički uticaj govori nam da su razumeli da moraju politički da se zaštite. Tako da svih pet džinova otvaraju velika predstavništva u Vašingtonu, s tim da tamo nemaju nameru da prodaju nego da kupuju. Dok ne obezbede većinski paket.

Uostalom, šta to Mark Zakerberg može da "čuje" od ljudi u Americi, a da to već ne zna iz njihovih (tj. naših) postova i statusa. Koje pravimo u Vindouz, Android ili Ios okruženju, a čuvamo na Amazonovom klaudu. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije **u redakciji**	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	**1500 RSD**	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	**2000 RSD**	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	**2900 RSD**	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	**3800 RSD**	50,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Lek protiv sekiracije



Baba Đuka, žena Vitomira Đomparića, vlasnika mesarske radnje "Masnoća", u Bulevaru kralja Aleksandra, imala je jednu veliku ambiciju u životu. I činila je sve što je bilo u njenoj moći da je i ostvari. Svi iz njene okoline bili su bolno svesni te Đukine namere i pokušavali su da joj se sklone s puta, koliko je to bilo moguće. Ali ona na to nije obraćala posebnu pažnju i nastavila je da sprovodi u delo svoj naum, do koga joj je bilo toliko stalo.

Ambicija je bila velika, ali jednostavna. Naime, sve u životu je moralo da bude po njenom. Istine radi, neki ljudi su zaista činili neoprostive stvari – komšija Vrtilek iz donjeg dvorišta je tresao ćebad dok je Đurđija prostirala veliki veš, Mica od preko puta je neprestano olajavala na Cvetkovoj pijaci, a deda Vita je imao nedopustivo malu penziju. Đukini okršaji bili su kratki, eksplozivni i praćeni karakterističnim gestovima. Iz tih situacija se povlačila autoritativno, sa polusmeškom: "E, ako sam mu/joj rekla... Sad će da se češa i gde ne svrbi."

Izuzetno joj je bilo važno da se suparnik uzbudi, po mogućstvu i nasekira, a da ona ostane smirena, jer sekiracija škodi. 'Oće čir, a 'oće i šećer. I Đurđija se protiv sekiracije borila kako je znala. Uglavnom pravilnom ishranom i druženjem ispod guste vinove loze, uz kaficu, sa prijateljicama. U užem krugu su bile baba Đuka, baba Džana, baba Sultana i Ludo Darče. Okupljale su se gotovo svakog dana (osim kada je deda Vita pravio kobasice, tada je moralo da se pomaže), okretale šoljice, gledale u soc i pijuckale raki'icu. Obavezno mekšu, nije bio red da žene piju ljutu. Nisu imale mnogo škole, ali su znale da *this is a man's world* i da moraju da se drže zajedno. I izgleda da im je prijalo to njihovo okupljanje u hladu loze. Pomagalo je da potisnu kućne trzavice i teške stvari iza lakih vrata zvezdarskih kuća. Da ublaže brigu za zdravlje dece i strah od sledećeg talasa nemaštine. Čak je i Ludo Darče, koja je imala svoje žustre razgovore sa zamišljenim ljudima na ulici, tada bila opuštena i mirna. Za njene žene je bila Darinka, a za ostatak sveta Ludo Darče.

A te deda Vitine kobasice... Od najboljih komada mesa, seckanog kako bog zapoveda, sa začinom čiju je tajnu stari majstor, banatski Švaba, preneo svom šegrtu, a ovaj je, iz rodne Kikinde, doneo u posleratni Beograd, u jesen devetsto dvadeset treće. Bio je to najkvirc, čudesni začin, čudesnog imena. Mešavina bibera i drugih medicina, od koje su kobasice kada se prže mirisale bogato i masno. Komšije sa Carigradskog druma, od kafane "Lion", pa sve do Mokroluškog potoka, širom su otvarale prozore i toga dana preskakale ručak. Neki su, priča se, posle toga brisali bradu salvetom i čačkali zube.

A ona druga baba Đukina tehnika protiv sekiracije bila je dosta jednostavna – podrazumevala je da se nešto toplo stavi u stomak i to kašikom, svakako. Tako su se radnim danima, kada je bilo vremena, a vikendom obavezno, spremale čorba od šarana i štuke ili goveđa supa. U čorbu su se dodavale dve-tri kapi esencije, koncentrovanog sirćeta za pravljenje turšije, koja se od dece krila na najvišoj polici. A supa se jela sa domaćim rezancima ili sa knedlama, naravno. I zaista je to pomagalo da se svi okupe i primire, pa je i baba Đuka bila nekako blaža tim danima. Njen zet Milorad ih je, kao i sve druge, kada se dešavalo nešto važno ili svečano, zvao *Dani kada se jede supa*. A kao čovek od reda, insistirao je i da se u tim prilikama posebno obrati pažnja na odevanje, što se i poštovalo.

Nažalost, tačan recept za riblju čorbu je zaboravljen, ali onaj za goveđu supu protiv sikiracije sačuvala je Đukina ćerka Dana, nastavnica Domaćinstva i službenica Statistike u penziji, a prenela je i dalje. Neki su pokušavali da otkriju u čemu je tajna, kuvali su je sa identičnim sastojcima, na istoj temperaturi, sa vodom sa Danine česme, ali ništa nije vredelo. Samo gospođa Danina supa ima to lekovito dejstvo. Možda je u pitanju nešto neobjašnjivo, ili Dana ima taj neophodni pokret iz zgloba, ili je u pitanju genetika, ko će ga znati.

Ali kada uhvati neka muka ili nemir, mora se po rozbratnu, zelen, karanfiliće, lorber i sve drugo. I dok se lagano kuva, ima vremena da se spreme knedle od hleba iz Tirola, zato što idu savršeno sa ovom supom, a i kao posveta deda Vitinom majstoru iz Kikinde i njegovoj germanskoj prapostojbini, tamo negde ispod Alpa, gde se meša najbolji najkvirc. A ako ni to ne pomogne, onda nije sekiracija, onda je neka još teža stvar. ¶

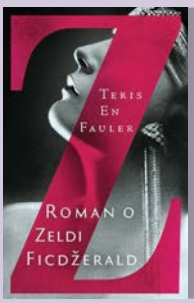
NEBOJŠA BROĆIĆ

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 399 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena"
u neku od knjižara „Delfi" i kupite
jedan od deset naslova sa ovog spiska
po specijalnoj ceni od 399 dinara.
Akcija traje od 26. avgusta do 22. septembra 2017.



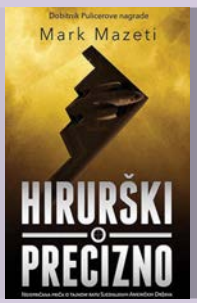
Teris En Fauler:
Z - ROMAN O ZELDI FICDŽERALD

Roman o životu supruge Frensisa Skota Ficdželralda, i sudbini „izgubljene generacije" između dva svetska rata. Među junacima ove knjige su i Ernest Hemingvej, Gertruda Stajn, Sara i Džerald Marfi.



Soe Valdes:
MESEC U KAVEZU

Roman o sudbini nadrealističke slikarke Remedios Varo, jedne od najboljih slikarki nadrealizma koja je ostala u senci svojih slavnih savremenika i prijatelja, Lorke, Dalija, Fride Kalo i Dijega Rivere.



Mark Mazeti:
HIRURŠKI PRECIZNO

Knjiga dobitnika Pulicerove nagrade o tajnim ratovima koje su SAD vodile nakon 11. septembra, o ulozi CIA, Pentagona, privatnih bezbednosnih firmi i dronova u operacijama koje najmoćnija zemlja sveta vodi u Pakistanu, Avganistanu, Jemenu, Somaliji...

Sofi Hana:
BOLNO RASTOJANJE

Izvrstan triler jedne od najpopularnijih žanrovskih spisateljica današnjice, u čijem središtu je priča o opsesivnoj ljubavi i psihičkoj torturi.



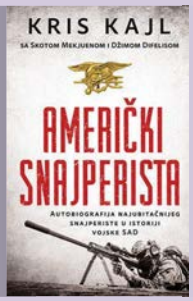
Piter Pomerancev:
NIŠTA NIJE ISTINA I SVE JE MOGUĆE

Knjiga britanskog novinara ruskog porekla koji je u Rusiji radio kao producent televizijskih rijalitija a zatim napisao ovu knjigu o novoj Rusiji kao postmodernoj diktaturi.



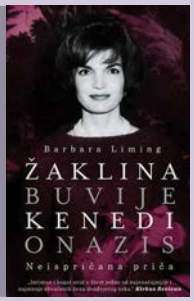
Kris Kajl:
AMERIČKI SNAJPERISTA

Autobiografija Krisa Kajla, najubitačnijeg snajperiste u istoriji vojske SAD, koji je od 1999. do 2009. u Iraku snajperom ubio više od 150 iračkih pobunjenika. Knjiga po kojoj je Klint Istvud 2014. snimio istoimeni film.



Barbara Liming:
ŽAKLINA BUVIJE KENEDI ONAZIS

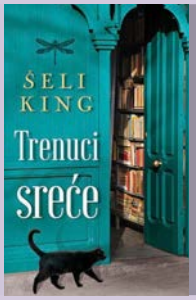
Najkompletnija biografija Džeki Kenedi, ikonične figure XX veka, u kojoj se, pored ostalog, detaljno govori o njenoj višedecenijskoj borbi da prevaziđe traumu atentata u Dalasu.





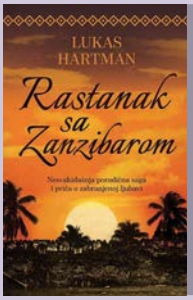
Suzan Džojnson:
VODIČ JEDNE BICIKLISTKINJE KROZ KAŠGAR

Roman o Engleskinji koja 1923. godine odlazi u hrišćansku misiju u Sinkjang (Kineski Turkestan) i tamo preduzima uzbudljivo putovanje biciklom. Priča u kojoj se prelamaju današnji odnosi Zapada i Istoka.



Šeli King:
TRENUCI SREĆE

Zabavna romantična priča o mladoj programerki koja dobija otkaz u Silicijumskoj dolini i vreme provodi u jednoj antikvarnici u kojoj stoji natpis: „Mobilni telefoni su zlo i poješće vam mozak! Isključite ih i čitajte knjige!"



Lukas Hartman:
RASTANAK SA ZANZIBAROM

Roman o arapskoj princezi Salmi od Zanzibara, koja je 1866. zbog zabranjene ljubavi prema jednom hamburškom trgovcu napustila presto i zavičaj i prebegla u Nemačku, gde je postala igračka tamošnjih političkih interesa i kolonijalnih spletki.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara „Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara „SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara „Borislav Pekić", Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara „Dobrica Ćosić", Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara „Vuk Karadžić", Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara „Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara „Borča", Zrenjaninski put bb, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara „Jovan Jovanović Zmaj", Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara „Vasko Popa", Trg Sv. Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara Stop Shop, Bulevar Medijana 21g, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, „Branko Ćopić", Omladinska br. 37, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac



CROWNE PLAZA®
BELGRADE

ČEKAMO VAS NA SUNČANOJ STRANI

BAŠTA RESTORANA **PRIME**
SAVRŠEN RUČAK NA OTVORENOM

PRIME *out*

T. + 381 11 2204 030
A. Vladimira Popovića 10. 11070 Beograd
PRIMERESTAURANT.RS

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec